

Consumentenprijsindex

In de [persmededeling van 5 augustus 2003](#) heeft het CBS gemeld dat de uitkomsten over de periode juni 2002 tot en met juni 2003 niet correct zijn. Dientengevolge zijn de CPI-cijfers in deze publicatie niet correct.

Het [persbericht van 9 september 2003](#) bevat de gecorrigeerde cijfers voor de reeks voor alle huishoudens en voor de geharmoniseerde consumentenprijsindex.

Sociaal- economische Maandstatistiek

Jaargang 19 – oktober 2002

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2001–2002	= 2001 tot en met 2002
2001/2002	= het gemiddelde over de jaren 2001 tot en met 2002
2001/'02	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2002 en eindigend in 2002
1991/'92–2001/'02	= boekjaar enzovoort, 1991/'92 tot en met 2001/'02

In geval van afronding kan het voorkomen dat de som van de aantallen afwijkt van het totaal.
Verbeterde cijfers in de staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Druk

Centraal Bureau voor de Statistiek
Facilitair Bedrijf

Omslagontwerp

WAT ontwerpers Utrecht

Inlichtingen

Tel.: (045) 570 70 70
Fax: (045) 570 62 68
E-mail: infoservice@cbs.nl

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek
Voorburg/Heerlen, 2002.
Bronvermelding is verplicht.
Vereenvoudiging voor eigen gebruik
of intern gebruik is toegestaan.

Prijzen excl. administratie- en
verzendkosten
Abonnementsprijs: € 109,50
Prijs per los nummer: € 12,50
Kengetal: V-4
ISSN 0168-549X

Centraal Bureau voor de Statistiek

Inhoud

1. Berichten en artikelen

Berichten	7
Webmagazine	9
Schoolverlaters snel aan de slag	16
Eén van de acht 25–64-jarigen volgt een opleiding	19
Daling aantal vacatures zet krachtig door	22
Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2002 en 2003	24

2. Tabellen

Cijfers in StatLine	31
2.0 Kerncijfers	33
2.1 Banen en arbeidsvolume	35
2.2 Vacatures	37
2.3 Werkloosheid	40
2.4 Cao-lonen	42
2.5 Verdiende lonen en loonkosten	44
2.6 Consumentenprijzen	45
2.7 Consumentenvertrouwen	47
2.8 Sociale zekerheid	48
2.9 Vakverenigingen	53

3. Technische toelichtingen

57

Nu en eerder verschenen

63

Enkele afzonderlijke publicaties

67

1. *Berichten en artikelen*

Berichten

Werkgelegenheid commerciële sector daalt

Voor het eerst sinds 1994 is het aantal banen van werknemers in commerciële bedrijven teruggelopen. Toch is het totaal aantal banen in Nederland in het tweede kwartaal van 2002 nog 78 duizend hoger dan een jaar eerder. Deze stijging komt volledig voor rekening van zorg en overheid. De loonkosten zijn in het tweede kwartaal toegenomen met 5 procent.

Minder banen in industrie en zakelijke dienstverlening

Bij de commerciële bedrijven (alle bedrijven minus overheid en zorg) is het aantal banen in het tweede kwartaal 9 duizend lager dan in het tweede kwartaal 2001. Het aantal banen in de industrie is 17 duizend lager dan een jaar eerder. Dit is een daling van 1,6 procent. In 2001 was de groei nog licht positief. Ook in de financiële en zakelijke dienstverlening is het aantal banen lager. In de overige commerciële bedrijfstakken zoals handel en horeca, bouw, nijverheid, en vervoer en communicatie ligt de groei tussen 0 en 1 procent. Het groeicijfer is echter in alle commerciële bedrijfstakken duidelijk lager dan in voorgaande kwartalen.

Banengroei bij overheid en zorg zet sterk door

De banengroei in Nederland komt in het tweede kwartaal van 2002 geheel voor rekening van zorg en overheid. In de zorg en de overige niet-commerciële dienstverlening zijn er in één jaar tijd 57 duizend banen bijgekomen, bij de overheid (inclusief onderwijs) 30 duizend. Het groeitempo van de werkgelegenheid versnelde zelfs weer iets in het tweede kwartaal. De zorg kende een groei van 4,4 procent, de overheid van 3,2 procent.

Groei voltijdbanen meer dan gehalveerd

Ook de werkgelegenheidsgroei omgerekend in voltijdbanen (arbeidsjaren) neemt dit jaar in rap tempo af. In 2000 en 2001 steeg het aantal voltijdbanen van werknemers telkens met 2,1 procent. In het eerste kwartaal van 2002 was die groei nog maar 1,4 procent. Met 0,8 procent is de werkgelegenheidsgroei in het tweede kwartaal nog meer teruggelopen en bedraagt nu minder dan de helft van de groei van 2001.

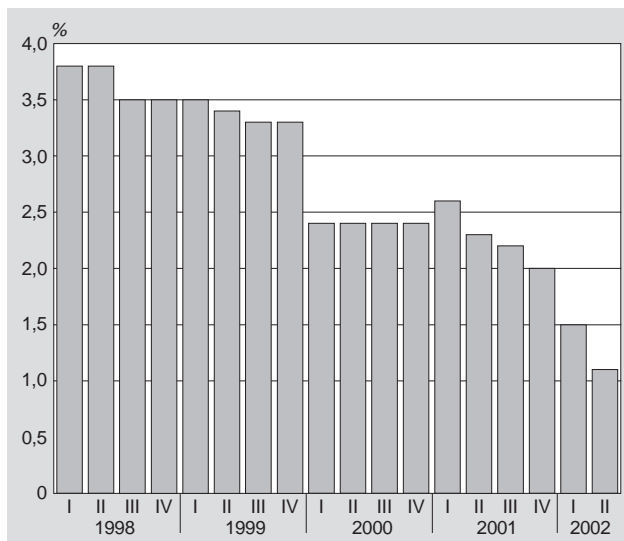
Loonkosten stijgen met 5 procent

De loonkosten per arbeidsjaar nemen in het tweede kwartaal toe met gemiddeld 5,0 procent. De stijging blijft daarmee op het niveau van 2001. De CAO-loonstijging neemt daarentegen af van gemiddeld 4,8 procent in 2001 naar 3,4 procent in het tweede kwartaal 2002. De spreiding van de loonkostenstijging naar bedrijfstak is relatief groot. De gemiddelde loonkostenstijging is het hoogst in de financiële en zakelijke dienstverlening. Dit komt mogelijk doordat de vermindering van de werkgelegenheid zich juist voordoet bij de relatief lager betaalde krachten. Die verandering in de samenstelling van het werknemersbestand heeft een verhogend effect op het gemiddelde. De loonstijging is het laagst bij de overheid. De flinke instroom hier krijgt minder betaald dan de zittende werknemers.

Werkloosheid vooral onder mannen toegenomen

In de maanden juni–augustus kwam het aantal geregistreerde werklozen gemiddeld uit op 166 duizend. De werkloosheid steeg

1. Banen van werknemers, procentuele veranderingen t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar

in de eerste helft van dit jaar met gemiddeld zesduizend per maand. De verschillen in werkloosheid tussen mannen en vrouwen zijn kleiner geworden.

Werkloosheid stijgende trend

In de maanden juni–augustus waren er gemiddeld 166 duizend geregistreerde werklozen. Door seizoeneffecten is de werkloosheid in deze periode van het jaar altijd lager. Na verwijdering van deze seizoeneffecten komt het werkloosheidscijfer uit op 175 duizend. Omdat de werkloosheidscijfers gebaseerd zijn op een steekproefonderzoek hebben ze een onnauwkeurigheidsmarge. De ontwikkeling van de werkloosheid kan het beste over een wat langere periode worden vastgesteld. Vergeleken met een halfjaar geleden is het aantal werklozen 38 duizend hoger. Dat komt overeen met een stijging van zo'n zesduizend per maand. De werkloosheid heeft in de eerste helft van dit jaar dus een stijgende tendens.

2. Geregistreerde werklozen na verwijdering van seizoensinvloeden

Verschillen tussen mannen en vrouwen nemen af

De werkloosheid neemt vooral bij de mannen toe. Vergeleken met dezelfde periode een jaar geleden is de werkloosheid onder mannen toegenomen met 23 duizend en onder vrouwen met 8 duizend. Het werkloosheidspercentage van vrouwen is echter nog steeds hoger dan dat van mannen. Dat komt doordat de vrouwelijke beroepsbevolking kleiner van omvang is dan de mannelijke. Van de mannen is nu 2,1 procent van de beroepsbevolking geregistreerd werkloos, van de vrouwen 2,6 procent. Een jaar geleden was dit nog 1,6 procent bij de mannen en 2,3 procent bij de vrouwen. De verschillen in werkloosheid tussen mannen en vrouwen zijn dus kleiner geworden.

Inflatie loopt in augustus iets terug

De inflatie in Nederland is in augustus 2002 uitgekomen op 3,3 procent. In vergelijking met de maand ervoor was dat 0,2 procentpunt lager. De lichte daling van de inflatie is vooral veroorzaakt door de prijsontwikkeling van verse groenten, en van bloemen en planten.

Inflatie terug op niveau van mei

De inflatie is van juli op augustus 2002 iets teruggelopen tot 3,3 procent. De inflatie was daarmee weer terug op het niveau van mei van dit jaar, de laagste waarde sinds januari 2001. De inflatie is tussen mei 2001 en mei 2002 flink gedaald van 4,9 procent naar 3,3 procent. Sinds mei van dit jaar heeft de ontwikkeling van het inflatiecijfer geen duidelijke richting meer.

De lichte daling van de inflatie in augustus was vooral toe te schrijven aan de prijsontwikkeling van verse groenten. In juni 2002 lagen de prijzen gemiddeld 11 procent lager dan in juni 2001. In juli 2002 lagen de prijzen echter 19 procent hoger dan een jaar eerder. In augustus is dat weer teruggezet naar 3 procent. Ook de prijsstijging van tuinartikelen, bloemen en planten liep terug. In juli waren deze 8 procent duurder dan een jaar eerder, in augustus nog slechts 3 procent.

De prijsontwikkeling van kleding heeft voor een licht opwaarts effect op de inflatie gezorgd. Met name voor dameskleding werden vrij hoge prijzen gemeten. Het is op dit moment nog niet mogelijk om vast te stellen of uitverkoop-effecten hiervan de oorzaak zijn.

Prijzen in augustus 0,2 procent gestegen

Tussen juli en augustus 2002 zijn de prijzen gemiddeld 0,2 procent gestegen. Prijsstijgingen werden gemeten voor vers fruit en de telefoontarieven werden hoger. Ook kleding en schoeisel werden duurder, vooral dameskleding en kledingstoffen.

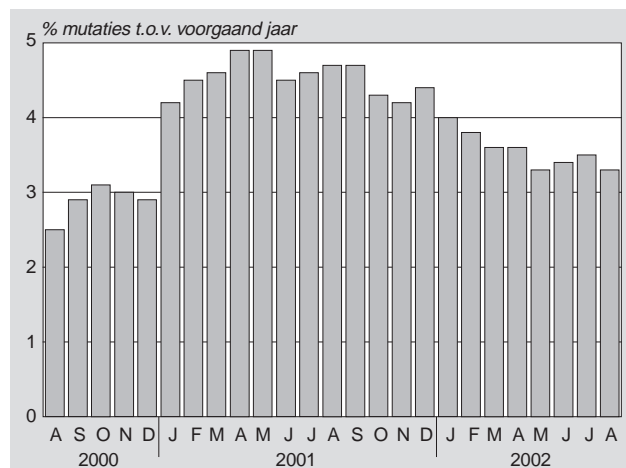
Na een sterke prijsstijging in juli volgde in augustus een even opmerkelijke prijsdaling van verse groenten. Ook aardappelen, en bloemen en planten werden goedkoper.

Consumentenvertrouwen daalt verder

Het consumentenvertrouwen is in september voor de achtste maand op rij gedaald. De vertrouwensindex ligt op -31, vier punten lager dan in augustus. Hiermee ligt het vertrouwen op het laagste niveau sinds oktober 1983. De daling in september hangt samen met een negatiever oordeel over het economisch klimaat en met een lagere koopbereidheid.

Vertrouwen lager dan in 1993

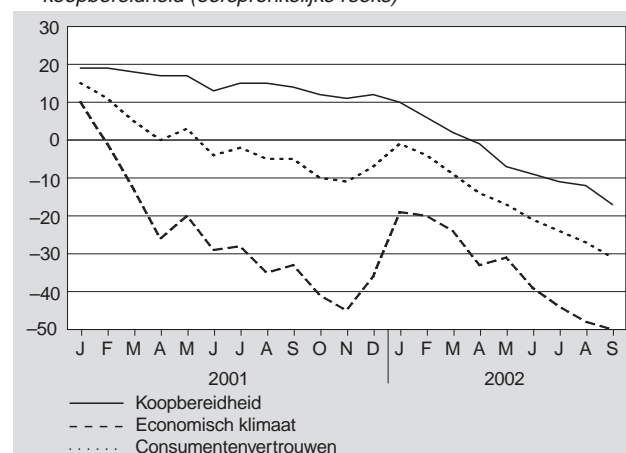
Het consumentenvertrouwen is gezakt tot onder het niveau van maart 1993, het dieptepunt tijdens de vorige periode van economische teruggang. Inmiddels ligt het op het laagste peil sinds eind

3. Consumentenprijzen, reeks alle huishoudens (1995=100)

1983. In vergelijking met het dieptepunt in 1993 zijn consumenten met name negatiever over de ontwikkeling van de financiële positie van hun eigen huishouden in de afgelopen twaalf maanden. Ook vinden ze de tijd voor grote aankopen nu minder gunstig dan toen. Over de toekomst van de economie en hun eigen financiën zijn de consumenten echter wat optimistischer dan in 1993.

Koopbereidheid verslechterd

De koopbereidheid is in september opnieuw gedaald en komt nu uit op -17. Dit is het laagste niveau sinds april 1985. De koopbereidheid is gebaseerd op het oordeel over de financiële situatie van het eigen huishouden en het doen van grote aankopen. Over de ontwikkeling van de eigen financiën zijn de consumenten opnieuw somberder geworden. Voor het eerst dit jaar vindt de consument de tijd niet echt ongunstiger geworden voor het doen van grote aankopen, zoals computers en televisies.

4. Consumentenvertrouwen, economisch klimaat en koopbereidheid (oorspronkelijke reeks)*Consument ook negatiever over economisch klimaat*

Het oordeel van de consument over de economische toestand in Nederland is in september opnieuw negatiever dan in de voorgaande maand. Zowel over de economische ontwikkelingen in de afgelopen twaalf maanden als over de verwachtingen voor de komende periode zijn de respondenten in september somberder. Steeds meer consumenten verwachten dat de werkloosheid oploopt.

Webmagazine

De in deze rubriek opgenomen artikelen zijn eerder gepubliceerd in edities van het Webmagazine. Het Webmagazine verschijnt wekelijks (iedere maandagochtend) op de CBS-site (www.cbs.nl).

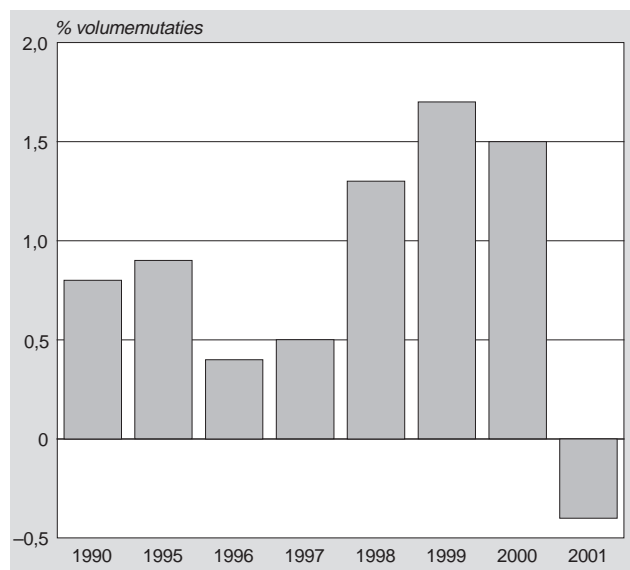
Arbeidsproductiviteit gedaald in 2001

Petra van Lochem en Michiel Vergeer

De arbeidsproductiviteit in Nederland is in 2001 met 0,4 procent gedaald. Dat is de eerste daling sinds 1987.

De productiviteit daalde, omdat de groei van de productie terugliep en de werkgelegenheid vrijwel onvertraagd doorgroeide. De productie, gemeten als de volumegroei van de toegevoegde waarde, is in 2001 met 1,4 procent veel minder dan de 3,4 procent in 2000. De werkgelegenheid groeide in 2000 met 1,9 procent, in 2001 met 1,8 procent.

1. Arbeidsproductiviteit in Nederland

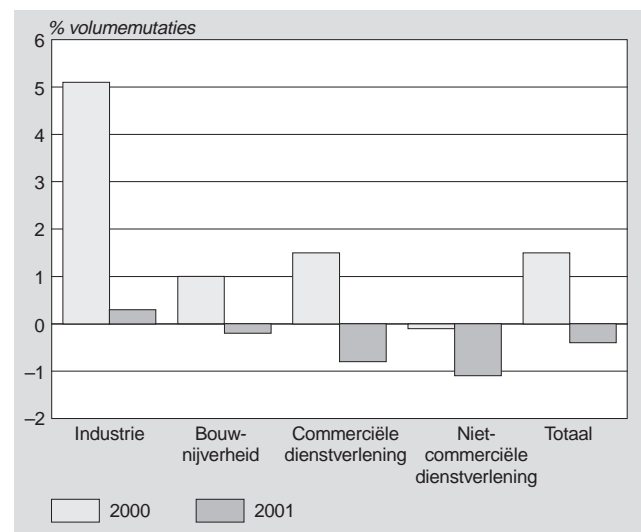
Daling productiviteit: conjunctureel probleem

De arbeidsproductiviteitsdaling is in hoofdzaak conjunctureel te duiden. In voorgaande jaren van krapte op de arbeidsmarkt hadden ondernemers moeite om hun vacatures te vervullen, waardoor zij nu terughoudender zijn met het ontslaan van werknemers. De eerste cijfers over 2002 wijzen op een verdere daling van de arbeidsproductiviteit.

Industrie: geen arbeidsproductiviteitstijging meer

In alle grote bedrijfstakken vond in 2001 een omslag in de arbeidsproductiviteit plaats. In de industrie bijvoorbeeld nam de productiegroei af van 5 procent naar 0,2 procent. De werkgelegenheid veranderde in beide jaren nauwelijks. In 2001 was er in de industrie voor het eerst sinds lange tijd geen arbeidsproductiviteitstijging van betekenis meer.

2. Arbeidsproductiviteit naar bedrijfstak

Commerciële dienstverlening: opvallende daling

In de commerciële dienstverlening zijn de meeste mensen werkzaam (46 procent). Ook hier was de verminderde productiegroei slechts beperkt terug te vinden in een lagere werkgelegenheids-groei. Opvallend is de werkgelegenheids-groei in de handel en horeca van 2,2 procent, terwijl daarbij de productie niet toenam.

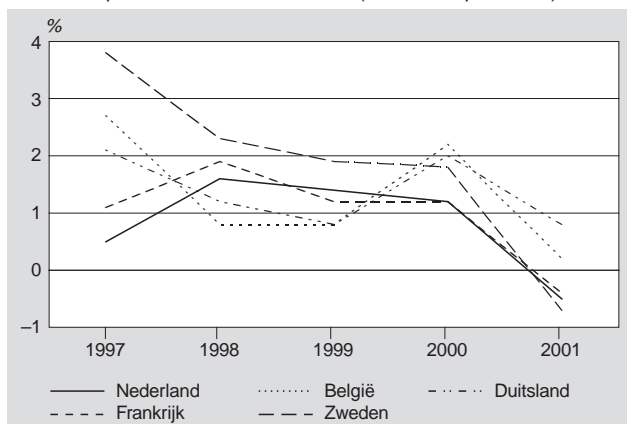
De zorg en de overheid: structureel lage groei

In de zorg en bij de overheid (de niet-commerciële dienstverle-ning) is de arbeidsproductiviteits-groei structureel laag. In deze bedrijfstak is het niet goed mogelijk om kwaliteitsverbeteringen een plaats te geven in de volumeontwikkeling. In 2001 versnelde de werkgelegenheids-groei in deze bedrijfstakken: bijna de helft van de groei in 2001 kwam juist hier tot stand.

Arbeidsproductiviteit daalt niet alleen in Nederland

Bij internationale vergelijkingen wordt het arbeidsvolume meestal uitgedrukt in werkzame personen en niet in arbeidsjaren. Vergeleken met andere welvarende Europese landen is de arbeidspro-ductiviteit in Nederland volgens deze definitie in 2001 relatief sterk gedaald met 0,5 procent. Eén tiende procentpunt hiervan kan worden toegeschreven aan de toename van deeltijdwerk. Nederland heeft het hoogste percentage deeltijdwerkers van Europa (42%) en in de gehanteerde definitie telt dit mee als voltijdwerk.

3. Arbeidsproductiviteit internationaal (werkzame personen)

Voorgaande jaren

Ook in voorgaande perioden van terugval in de economische groei reageerde de werkgelegenheid met vertraging. De terugval in 2001 was echter onverwacht scherp. In het verleden herstelde de productiegroei meestal eerder dan de werkgelegenheidsgroei. Zo werd in 1994 en 1995 veel gesproken over baanloze groei. Niet veel later volgde een aantal jaren van baanrijke groei. De afgelopen jaren zijn maatregelen genomen met een flexibelere arbeidsmarkt als doel. De toegenomen flexibiliteit is in 2001 slechts beperkt in de reactie terug te vinden: alleen het gebruik van uitzendarbeid is duidelijk afgenomen.

Bron: De Nederlandse economie 2001.

Toelichting

Productie

Hieronder wordt hier verstaan de volumegroei van de toegevoegde waarde. Deze wordt gemeten tegen basisprijzen. De groei van het bruto binnenlands product wordt gemeten tegen marktprijzen, waardoor deze grootheden iets van elkaar kunnen verschillen.

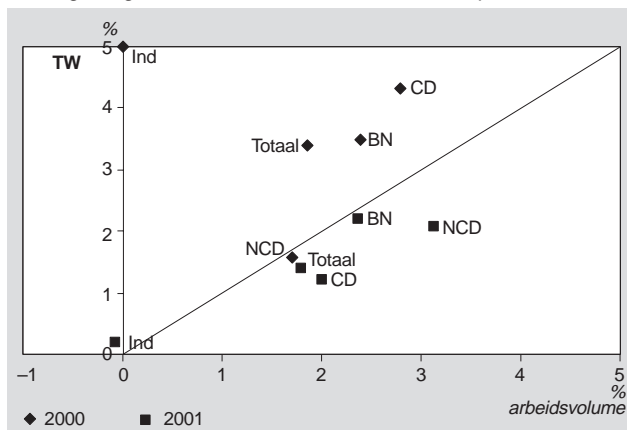
Arbeidsproductiviteit

Deze wordt gedefinieerd als de toegevoegde waarde – het totale inkomen in het productieproces – per arbeidsjaar: totale toegevoegde waarde gedeeld door het arbeidsvolume van werkzame personen in arbeidsjaren. De arbeidsproductiviteit meet de doeltreffendheid van de inzet van arbeid in het productie-proces.

Onderstaande grafiek geeft beknopt de ontwikkeling weer van 2000 naar 2001:

- op de horizontale as staat de werkgelegenheid
- op de verticale as de toegevoegde waarde (TW).
- boven de 45-gradenlijn neemt de arbeidsproductiviteit toe, doordat de toegevoegde waarde harder stijgt dan het arbeidsvolume; onder deze lijn is er derhalve sprake van een arbeidsproductiviteitsdaling.

4. Toegevoegde waarde, arbeidsvolume en arbeidsproductiviteit

Ind = industrie
 BN = bouwnijverheid
 CD = commerciële dienstverlening
 NCD = niet-commerciële dienstverlening

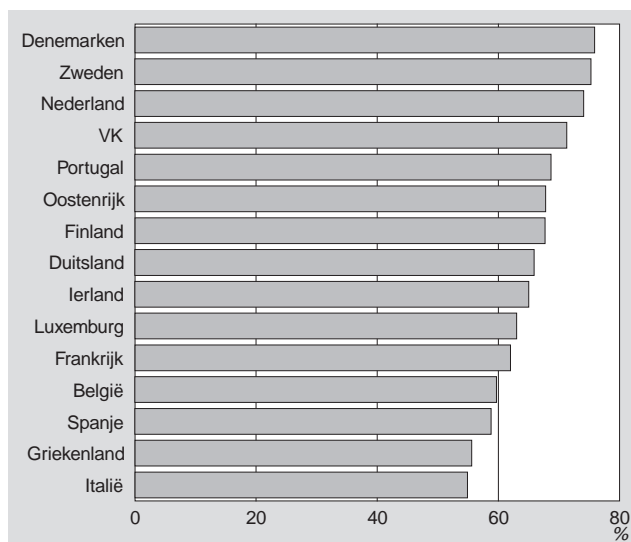
Meer mensen aan het werk

Gert-Jan van Steeg en Michiel Vergeer

De arbeidsparticipatie in Nederland is internationaal gezien hoog. In 2001 had ruim op 74 procent van de totale bevolking tussen 15 en 64 jaar een betaalde baan. Het EU-gemiddelde ligt met 64,1 procent een stuk lager¹⁾.

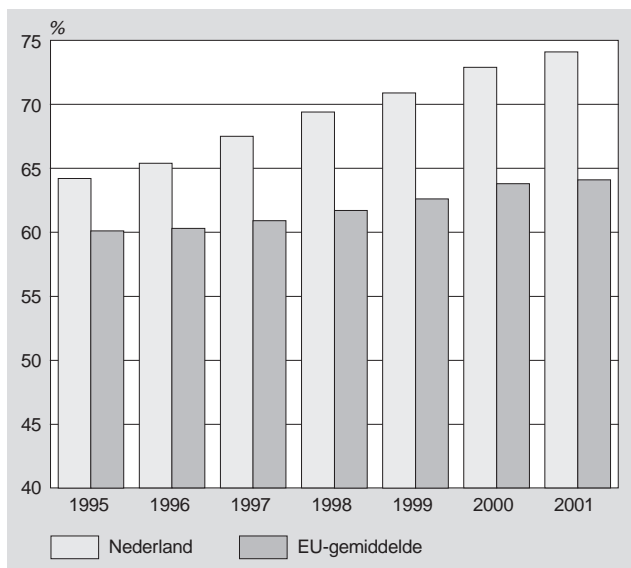
Ten opzichte van 1995 is de arbeidsdeelname in Nederland bijna 10 procentpunt gestegen. In ons land nemen steeds meer ouderen deel aan het arbeidsproces.

1. Netto arbeidsparticipatie in de EU, 2001

Bron: OESO.

2. (Netto) arbeidsparticipatie in Nederland en EU

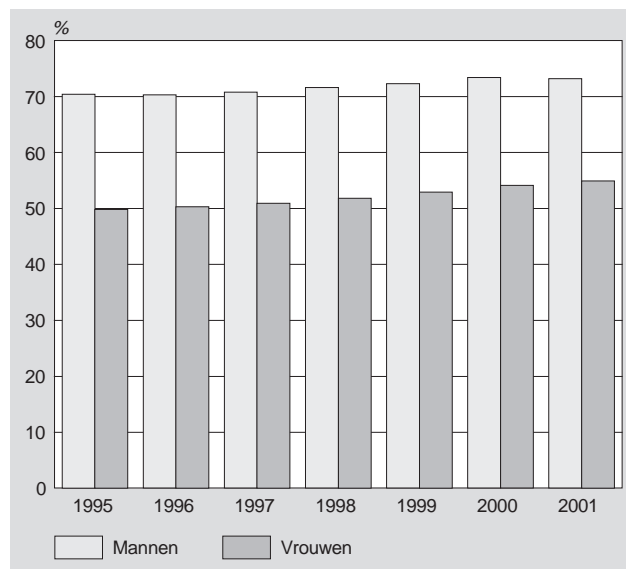

Hoge arbeidsdeelname in Nederland

De arbeidsparticipatie in Nederland was in 2001 met 74 procent hoog¹⁾ in vergelijking met de meeste andere landen. Koploper binnen de EU echter is Denemarken met een arbeidsdeelname van

76 procent. Hekkenluiter is Italië met 55 procent. Ook bij onze zuiderburen is de arbeidsparticipatie met nog geen zestig procent vrij laag. Buiten de EU komt een aantal landen voor met een zeer hoge arbeidsdeelname. Zo heeft 85 procent van de potentiële beroepsbevolking in IJsland een betaalde baan.

3. Arbeidsparticipatie van vrouwen en mannen in de EU

Stijging arbeidsparticipatie

Tussen 1995 en 2001 is de arbeidsdeelname in Nederland met tien procentpunt gestegen. Dat komt doordat het aantal werkzame personen met zestien procent is gestegen, maar de potentiële beroepsbevolking slechts met drie procent. Binnen de EU waren er alleen in Ierland en Spanje grotere stijgingen. Gemiddeld nam de arbeidsdeelname in de EU met ongeveer vier procentpunt toe.

Meer vrouwen aan het werk

De arbeidsdeelname van vrouwen in Nederland is tussen 1995 en 2001 van 53,2 procent naar 65,3 procent toegenomen. Dat is een sterkere stijging dan bij mannen. Bij hen nam de arbeidsdeelname in zes jaar met 7,7 procentpunt toe. Deze ontwikkeling is in heel Europa waar te nemen.

Binnen de EU is alleen in Ierland de arbeidsparticipatie van vrouwen sterker toegenomen dan in Nederland. In Ierland lag de arbeidsdeelname van vrouwen in 2001 ongeveer dertien procent hoger dan in 1995. De arbeidsdeelname van vrouwen loopt in Nederland nog altijd achter bij de Scandinavische landen. Zo werkt in Zweden ruim 73 procent van de vrouwen tegen betaling.

Hoogste percentage deeltijd in Nederland

Het percentage deeltijdwerkers op de arbeidsmarkt is in Nederland het hoogst van de hele EU. In Nederland ligt dit percentage

op 33 procent tegenover veertien procent gemiddeld in de EU. Van alle in Nederland werkzame vrouwen werkt 58 procent in deeltijd. Nergens anders in de EU werkt meer dan de helft van alle vrouwen in deeltijd.

Ouderen: langere deelname aan arbeidsproces

In Nederland nemen steeds meer ouderen deel aan het arbeidsproces. De deelname van 55 tot 64-jarigen steeg ten opzichte van 1996 met negen procentpunt tot 39,3 procent. Ook deze trend is in heel Europa waar te nemen, zij het, in tegenstelling tot de arbeidsdeelname van vrouwen echter niet in alle afzonderlijke landen. Gemiddeld is de arbeidsdeelname van ouderen in de EU met drie procentpunt gestegen tot 39,2 procent. Landen waar in 2001 meer dan de helft van de 55 tot 64-jarigen deelnam aan het arbeidsproces zijn Zweden, Denemarken, het Verenigd Koninkrijk en Portugal.

Toelichting

Arbeidsparticipatie

De arbeidsparticipatie in dit artikel is de netto arbeidsparticipatie. Bij dit begrip staan in de teller de werkenden en in de noemer de gehele bevolking tussen 15 en 64 jaar.

Daarnaast kennen we ook een bruto arbeidsparticipatie. Het verschil tussen bruto en netto is dat in de bruto participatie ook de werklozen worden meegeteld. In feite meet de netto arbeidsparticipatie dat gedeelte van de bevolking dat daadwerkelijk werkt, terwijl de bruto arbeidsparticipatie het gedeelte van de bevolking meet dat in principe zou kunnen werken.

Zoals te verwachten wijken de cijfers zoals hierboven geschetst weinig af van dezelfde indicatoren op basis van bruto arbeidsparticipatie. Grote verschillen doen zich voor waar de werkloosheid hoog is of sterk fluctueert. Een voorbeeld is Spanje, waar de werk-

loosheid de afgelopen jaren daalde van ruim twintig procent naar ruim tien procent. Dit had een sterk opwaarts effect op de netto arbeidsparticipatie (gerekend in groei van de netto arbeidsparticipatie is Spanje zelfs een van de koplopers in de EU) terwijl dit bruto geen effect had. Wat dit betreft staat Nederland aan de andere kant van het spectrum. Omdat de werkloosheid tot de laagste van Europa behoort, wijken bruto en netto arbeidsparticipatie duidelijk minder van elkaar af.

De cijfers in het artikel zijn zoveel mogelijk internationaal vergelijkbaar gemaakt. Dat betekent dat ze volgens door Eurostat bepaalde standaards bepaald zijn. Het CBS publiceert ook zelf cijfers over arbeidsmarkt en arbeidsparticipatie. De bron die hiervoor gebruikt wordt, is de Enquête Beroepsbevolking (EBB). Deze verschilt van Eurostat omdat alleen personen met een baan van twaalf uur of meer per week worden meegerekend. Eurostat telt echter ook mensen met een baan van minder dan twaalf uur mee. Een internationale vergelijking op basis van alleen banen van minstens twaalf uur is niet mogelijk omdat dit niet in alle landen eenduidig gemeten wordt. De netto arbeidsparticipatie van de EBB ligt de afgelopen jaren steeds zeven tot negen procent lager dan die van Eurostat, waarvan in dit artikel gebruik is gemaakt.

Deeltijdwerk

Een deeltijdbaan is hier gedefinieerd als een baan van minder dan dertig uur per week.

Noot in de tekst

- 1) Het beeld van relatief hoge arbeidsparticipatie in ons land is enigszins geflatteerd vanwege de hoge mate waarin parttime gewerkt wordt in Nederland. Als de cijfers worden herrekend naar voltijd eenheden komt Nederland minder hoog uit.

Bron: De Nederlandse economie 2001.

Drie keer zo vaak laag inkomen in niet-westerse huishoudens

Petra Ament en Hendrika Lautenbach

In 1999 moest 36 procent van de niet-westers allochtone huishoudens rondkomen van een laag inkomen. Dat is drie keer zo veel als autochtone huishoudens. Wel is het aandeel niet-westerse huishoudens met een laag inkomen in vergelijking met 1998 aanzienlijk gedaald.

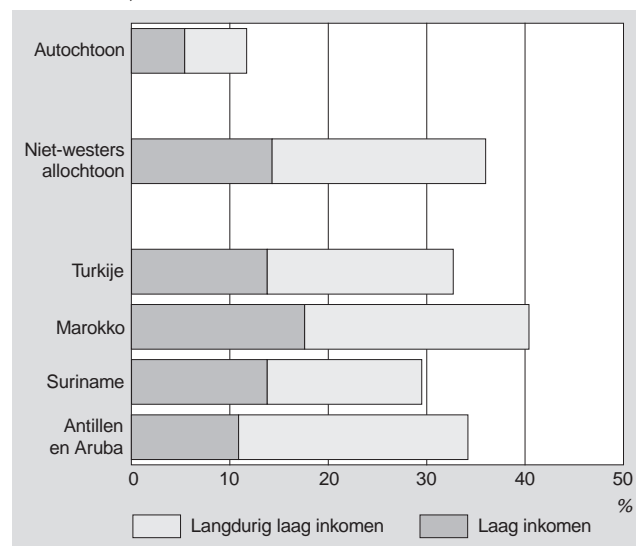
Vaak laag inkomen bij Marokkaanse huishoudens

Nederland telde in 1999 ongeveer 6,4 miljoen huishoudens. Hier van hadden er 441 duizend een hoofdkostwinner met een niet-westerse herkomst. Van hen had 36 procent een laag inkomen. Dit is drie keer zo veel als bij autochtone huishoudens. Het aandeel lage inkomens was met veertig procent het grootst onder Marokkaanse huishoudens. Van de Turkse en Surinaamse huishoudens had respectievelijk 33 en 29 procent een laag inkomen.

Een op zeven heeft langdurig laag inkomen

Veertien procent van de niet-westerse huishoudens had in 1999 een langdurig laag inkomen. Dit zijn huishoudens die al minstens vier jaar een laag inkomen hebben. Marokkaanse huishoudens stonden er met 18 procent langdurig lage inkomens minder gunstig voor dan Turkse, Surinaamse, Antilliaanse en Arubaanse huishoudens. Bij autochtone huishoudens was het aandeel met een langdurig laag inkomen ruim vijf procent.

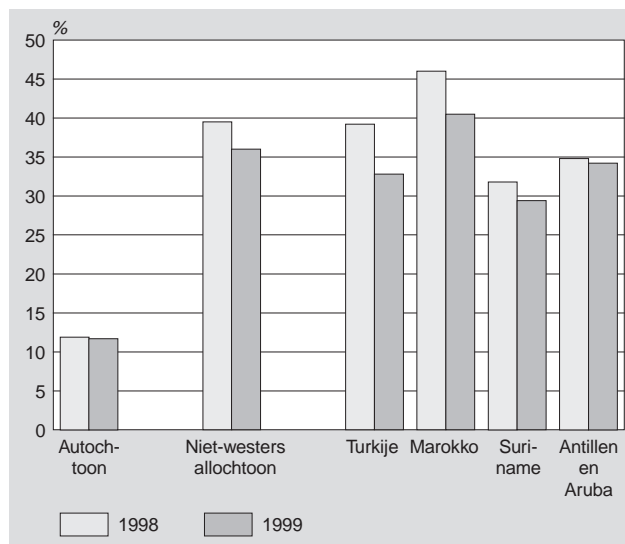
1. Aandeel huishoudens met een (langdurig) laag inkomen naar herkomst, 1999

Afname lage inkomens onder Turken en Marokkanen

Ten opzichte van 1998 is het aandeel lage inkomens onder niet-westerse huishoudens afgenomen. Bij de Turkse huishoudens daalde het met 6,4 procentpunt en bij de Marokkaanse met 5,5 procentpunt. Onder autochtone huishoudens daalde het aandeel lage inkomens slechts 0,2 procentpunt.

2. Aandeel huishoudens met een laag inkomen naar herkomst, 1998 en 1999

Toelichting:

Niet-westers allochtoon huishoudens

De populatie omvat particuliere huishoudens waarvan het hoofd of de partner het gehele jaar inkomen heeft genoten. Studentenhuishoudens en institutionele huishoudens zijn buiten beschouwing gelaten.

Een huishouden wordt als allochtoon beschouwd als de hoofdkostwinner (degene met het hoogste inkomen) allochtoon is. De hoofdkostwinner is een allochtoon als ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

Laag inkomen

Een huishouden heeft een laag inkomen als het besteedbaar inkomen onder de lage-inkomensgrens ligt. Deze grens is vastgesteld op basis van het bijstandsniveau van een alleenstaande in 1979. Dat is het hoogste niveau van de bijstand sinds 1977. De grens wordt elk jaar aangepast aan de prijsontwikkeling, waardoor het voor alle jaren een gelijke koopkracht vertegenwoordigt. De lage-inkomensgrens lag in 1999 voor een alleenstaande op 9 210 euro per jaar en voor een echtpaar zonder kinderen op 12 390 euro per jaar.

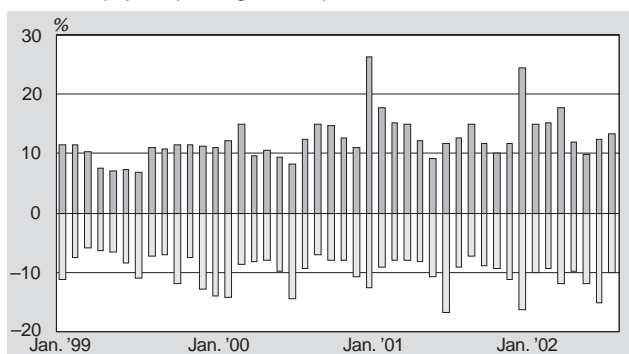
Bron: Regionaal Inkomensonderzoek.

Prijskaartjes sinds de komst van de euro

M. Okkerse-Ruitenbergh

Rond de jaarwisseling 2001–2002 zijn er bijna twee maal zoveel prijzen veranderd als in een gemiddelde maand. Het CBS heeft al enkele keren gerapporteerd over de ontwikkeling van het aantal mooie prijzen en prijsaanpassingen voor en na de introductie van de euro in januari van dit jaar. Dit schetst een algemeen beeld van prijsveranderingen rond de introductie van de euro. Het prijsniveau wordt hier niet behandeld. Dit wordt gekwantificeerd door het consumentenprijsindexcijfer dat maandelijks door het CBS wordt gepubliceerd.

1. Aantal prijsaanpassingen ten opzichte van een maand eerder

Prijsaanpassingen: delen door twee

In een aantal gevallen worden prijzen door twee gedeeld in plaats van door 2,20371 (1,2 procent van alle prijzen). Na de jaarwisseling is het aantal maandelijkse prijsaanpassingen weer gedaald en is het ongeveer vergelijkbaar met dat van vorig jaar. Het hoge aantal prijsaanpassingen rond de jaarwisseling 2000–2001 had te maken met de verhoging van het hoge BTW-tarief van 17,5 procent naar 19 procent.

Aanpassen tot mooie europrijzen

Het aantal maandelijkse prijsveranderingen en het aandeel mooie europrijzen staan met elkaar in verband. Omdat winkeliers een voorkeur hebben voor mooie prijzen gaan een hoog aantal prijsveranderingen en een snelle overgang op mooie prijzen samen.

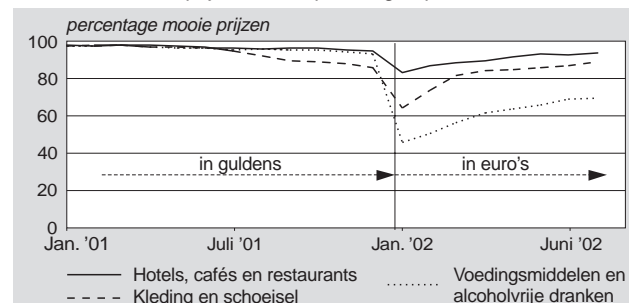
Bij enkele productgroepen heeft de overgang op mooie prijzen direct rond de jaarwisseling plaatsgevonden. Dit verklaart mede het hoge aantal prijsaanpassingen rond de jaarwisseling. Voor de meeste productgroepen is dit proces van overgang op mooie prijzen nog in gang.

In januari 2001 werd er een niveau van 91 procent mooie guldenprijzen gemeten. Inmiddels is er in augustus 2002 een niveau bereikt van 78 procent mooie europrijzen en dit stijgt nog.

Kledingverkopers kiezen vroeg voor mooie prijzen

Voor kleding en schoeisel is al voor de introductie van de euro een stijging van het aantal mooie prijzen in euro's te zien. Een deel van de kledingverkopers heeft bij het prijzen van de wintercollectie in het najaar van 2001 kennelijk al voor mooie europrijzen gekozen.

2. Aandeel mooie prijzen in drie productgroepen

Horeca: aanpassingen direct na jaarwisseling

In de horeca is het aandeel mooie prijzen bij de overgang van de gulden naar de euro hoog gebleven. De horeca heeft de prijsaanpassingen die nodig waren om tot mooie prijzen te komen zoveel mogelijk direct rond de jaarwisseling doorgevoerd, wat ook blijkt uit het hoge aantal prijsaanpassingen. Wisselgeldproblematiek kan hierbij een rol hebben gespeeld.

Voedingsmiddelen: langzame aanpassing

Voor voedingsmiddelen stijgt het aandeel mooie prijzen het minst snel. Het stijgt zelfs minder snel dan te verwachten is als bij iedere prijsverandering gekozen zou worden voor een mooie prijs. Er is wel een verschil in afrondingsgedrag bij voedingsmiddelen verkocht in supermarkten en via speciaalzaken. In supermarkten zijn nauwelijks meer prijzen veranderd rond de jaarwisseling (29 procent) dan in een gemiddelde maand (26 procent). In dit segment is het aantal mooie prijzen relatief laag sinds de jaarwisseling. Van voedingsmiddelen verkocht in speciaalzaken is echter zeventig procent van alle prijzen aangepast, en hier zijn ook veel mooie prijzen waar te nemen.

Toelichting

Mooie europrijzen

Mooie prijzen kunnen onderscheiden worden in ronde prijzen, gebroken prijzen en psychologische prijzen. Ronde prijzen zijn geheeltallige bedragen, zoals 15,00. Gebroken prijzen zijn bedragen die gemakkelijk te voldoen zijn, bijvoorbeeld 2,50. Voor het afrekenen van deze bedragen is geen of slechts één munt wisselgeld nodig. Bij psychologische prijzen is het laatste significante cijfer een 9. Om te bepalen of iets een mooie prijs is, is aangesloten bij een studie van De Nederlandsche Bank (P.J.A. van Els, C.K. Folkertsma, A.C.J. Stokman, 'De invloed van de euroconversie op de prijzen, deel II: Een empirische verkenning voor Nederland', De Nederlandsche Bank NV, juli 2001).

Uitgaven aan elektra fors hoger

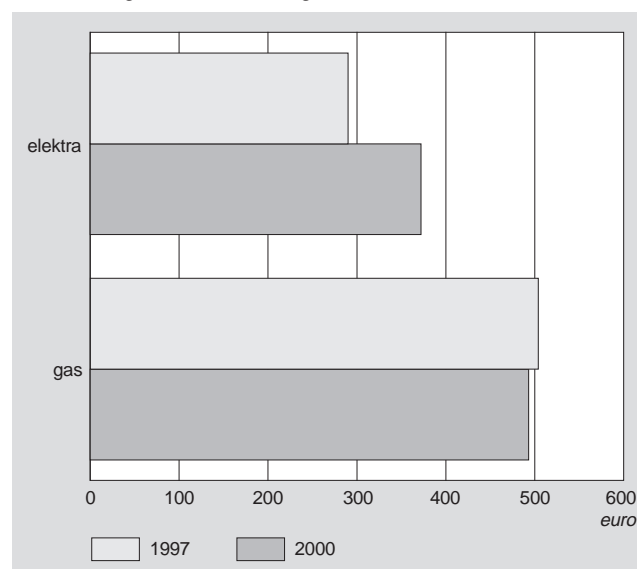
Hub Erkens

In 2000 was een huishouden in Nederland gemiddeld 867 euro kwijt aan energie. Hiervan ging 57 procent op aan gas en 43 procent aan elektra. De uitgaven aan elektra namen fors toe. Het energieverbruik was goed voor 3,5 procent van de totale bestedingen van huishoudens.

Aan elektra in drie jaar een kwart meer kwijt

Ten opzichte van 1997 zijn de uitgaven aan elektra in 2000 gestegen van 290 naar 372 euro per jaar. Dit is een toename van 28 procent. De belangrijkste oorzaken zijn een forse verhoging van de stroomprijs en een hoger verbruik.

1. Bestedingen aan elektra en gas, 1997 en 2000

Hogere stroomprijs

De gemiddelde prijs van stroom is gestegen van bijna 10 eurocent per kWh in 1997 naar ruim 12 eurocent per kWh in 2000. Deze sterke stijging komt onder meer door de verhoging van de energiebelasting.

Stroomverbruik

In 2000 verbruikten huishoudens ruim 5 procent meer stroom dan in 1997. Het stroomverbruik steeg van 2 924 kWh per huishouden in 1997 tot 3 083 kWh in 2000.

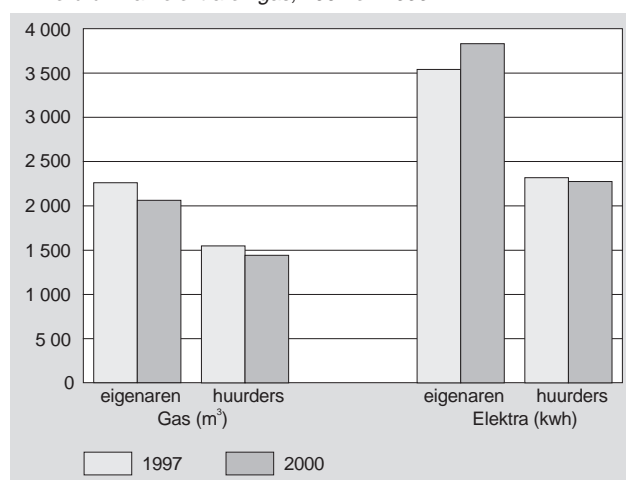
Gasverbruik loopt terug

Huishoudens verbruikten in 2000 gemiddeld minder gas dan in 1997. Het gasverbruik daalde met ruim 7 procent van 1901 m³ per huishouden in 1997 tot 1764 m³ in 2000. De daling is deels te verklaren doordat 2000 een warmer jaar was dan 1997. Daarnaast is het aantal huizen met isolatievoorzieningen verder toegenomen.

Huurders en eigenaren

Huiseigenaren verbruiken meer elektra en gas dan huurders. Dat komt doordat huishoudens met een eigen woning doorgaans een groter huis hebben en met meer personen zijn. Bovendien zijn er vaker apparaten aanwezig die veel stroom verbruiken, zoals een vaatwasser, wasdroger of diepvriezer. In 2000 was het stroomverbruik van huishoudens met een eigen woning bijna 70 procent hoger dan dat van huurders. Het gasverbruik was ruim 40 procent hoger.

2. Verbruik van elektra en gas, 1997 en 2000

Toename stroomgebruik alleen bij huiseigenaren

Het stroomverbruik bij huiseigenaren nam in de periode 1997–2000 toe, terwijl het bij huurders vrijwel gelijk bleef. Dit hangt samen met de sterkere toename van het bezit van wasdrogers en vaatwasmachines bij eigenaren. Daarnaast gaan steeds meer eigenwoningbezitters over op elektrisch koken. Dat heeft ook bijgedragen aan een sterkere daling van het gasverbruik onder huiseigenaren.

Toelichting

Energiebelasting

Op 1 januari 1996 is een zogenoemde regulerende energiebelasting voor huishoudens ingesteld. Deze is afhankelijk van de hoeveelheid gas en elektra die verbruikt wordt.

Voor het elektraverbruik van huishoudens met een verbruik vanaf 801 tot 10000 kWh (dit is op de meeste huishoudens van toepassing) is de heffing gestegen van 0 euro in 1997 naar 37,21 euro in 2000.

Bij een aardgasverbruik van meer dan 800 m³ is de regulerende belastingheffing gestegen van 29,04 euro in 1997 tot 94,48 euro in 2000. Daarnaast wordt bij het aardgasverbruik nog een brandstofbelasting geheven van 10,16 euro per afnemer.

Bron: Budgetonderzoek

Artikelen

Schoolverlaters snel aan de slag

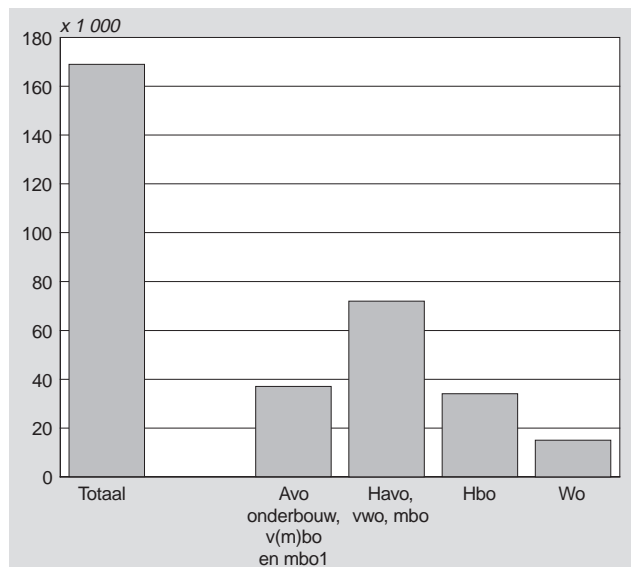
T. Traag

In 2001 hebben ongeveer 170 duizend scholieren het voltijdonderwijs verlaten. Het grootste deel van hen ging op zoek naar een baan. Schoolverlaters hadden in 1999–2001 gemiddeld vijf maanden nodig om een baan te vinden. Vmbo-ers hadden de minste tijd nodig om werk te vinden. Het langst zochten schoolverlaters met een universitaire opleiding.

1. Schoolverlaters op de arbeidsmarkt

In 2001 verlieten ongeveer 170 duizend scholieren en studenten het voltijdonderwijs. Ruim vier van de tien schoolverlaters hebben het voltijdonderwijs verlaten na het havo/vwo of een mbo-opleiding. Twee van de tien schoolverlaters hebben een hbo-opleiding gevolgd.

1. Schoolverlaters naar hoogst gevolgd onderwijsniveau, 2001

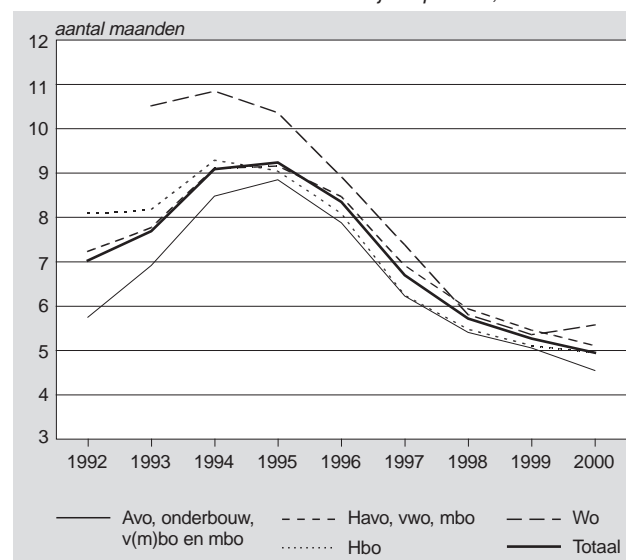
Het merendeel van de schoolverlaters biedt zich aan op de arbeidsmarkt en gaat op zoek naar werk. In 2001 konden zij nog steeds profiteren van de gunstige omstandigheden op de arbeidsmarkt. De werkloosheid is verder gedaald en de omvang van de werkzame beroepsbevolking kwam voor het eerst uit boven de zeven miljoen mensen.

Als starter op de arbeidsmarkt werken schoolverlaters soms eerst een tijdje via een uitzendbureau of hebben een kortlopende tijdelijke aanstelling. Meestal is dit niet de baan waarnaar zij op zoek zijn. De meeste schoolverlaters zoeken dan ook verder naar een reguliere baan. Dit is een baan van twaalf uur of meer per week, waarin men niet werkt als uitzend-, oproep- of invalkracht.

In de periode 1999–2001 hadden schoolverlaters gemiddeld vijf maanden nodig om zo'n baan te vinden. Dit is aanzienlijk korter

dan in de periode 1994–1996, toen schoolverlaters nog gemiddeld zo'n negen maanden nodig hadden voor het vinden van een reguliere werkkring. Destijds werd de arbeidsmarkt gekenmerkt door een relatief hoge werkloosheid en een beperkte groei van de werkgelegenheid. Sindsdien zijn schoolverlaters steeds sneller aan het werk gegaan, vanaf 1998 lijkt de afname van de baanzoekduur zich te stabiliseren. Deze ontwikkeling loopt synchroon met de daling van de jeugdwerkloosheid.

2. Gemiddelde baanzoekduur naar driejaarsperiode, 1991–2001

2. Met een beroepsopleiding sneller aan de slag

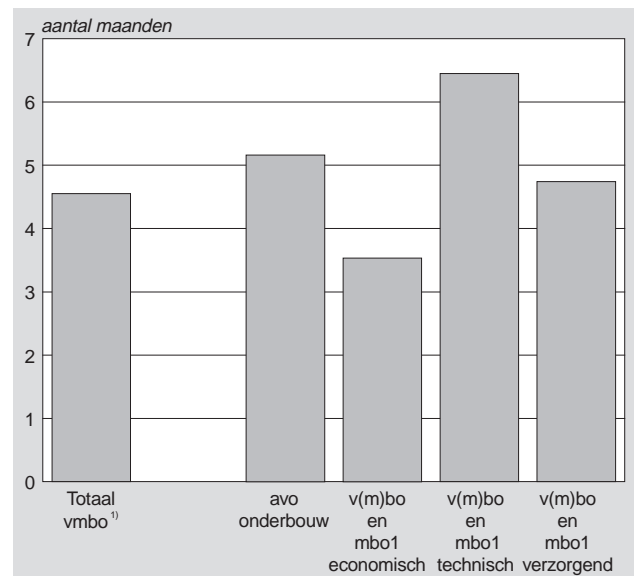
In de periode 1999–2001 zochten schoolverlaters gemiddeld vijf maanden naar een reguliere baan. Vmbo-ers (lbo en mavo) hadden de minste tijd nodig om werk te vinden. Gemiddeld vonden zij na vier en halve maand een baan. Hbo-ers zochten gemiddeld vijf maanden naar werk en schoolverlaters met een mbo-opleiding iets langer. Het langst zochten schoolverlaters met een universitaire opleiding, zij hadden gemiddeld vijf en halve maand nodig om een werkkring te bemachtigen. Schoolverlaters met een beroepsopleiding – vmbo of hbo – waren dan ook het snelst aan de slag in een reguliere baan.

3. Technische vmbo-ers het langst op zoek

Vmbo-ers waren in 1999–2001 gemiddeld in vier en halve maand aan de slag in een reguliere baan. Er zijn echter grote verschillen tussen de verschillende studierichtingen. Schoolverlaters met een lbo-opleiding in de economische richting waren het snelst aan het werk, zij hadden gemiddeld nog geen vier maanden nodig om een baan te vinden. Schoolverlaters met een lbo-opleiding in de technische richting zochten aanzienlijk langer. Zij hadden gemiddeld

ruim zes maanden nodig om werk te vinden. De relatief lange baanzoekduur van lbo-technici kan het gevolg zijn van de toenemende vraag naar hoger opgeleide technici. Daardoor is het voor lbo-ers in dit vakgebied moeilijker om werk te vinden. Dit blijkt ook uit het feit dat van de schoolverlaters met een mbo-opleiding juist de technici het snelst aan het werk zijn.

3. Gemiddelde baanzoekduur van vmbo-ers naar richting, 1991–2001

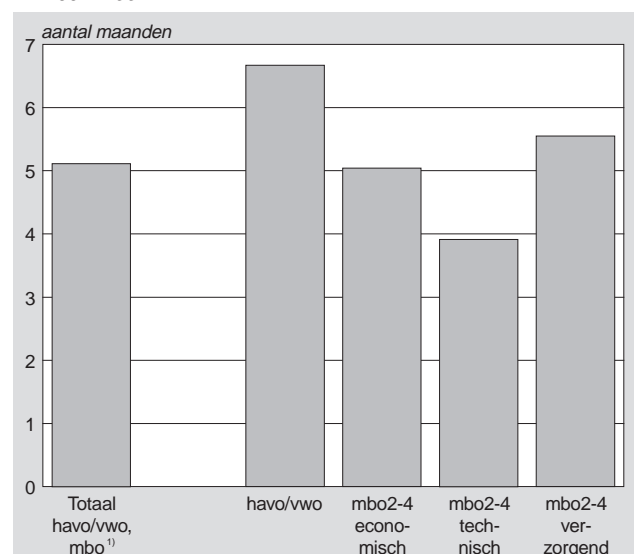

¹⁾Totaal avo onderbouw, v(m)bo en mbo 1, incl. overige richtingen.

4. Voor mbo-ers steeds gunstigere arbeidsmarkt

Voor schoolverlaters met een mbo/havo/vwo-opleiding zijn er grote verschillen in de gemiddelde baanzoekduur. Schoolverlaters met een technische richting zijn erg snel aan het werk. Zij hebben minder dan vier maanden nodig om een reguliere baan te vinden. Schoolverlaters met een verzorgende opleiding op mbo-niveau hebben ruim vijf maanden nodig voor het vinden van werk, en havo-vwo schoolverlaters moeten zelfs gemiddeld ruim een half jaar zoeken voordat ze een reguliere baan hebben.

4. Gemiddelde baanzoekduur van mbo/havo/vwo-ers naar richting, 1991–2001

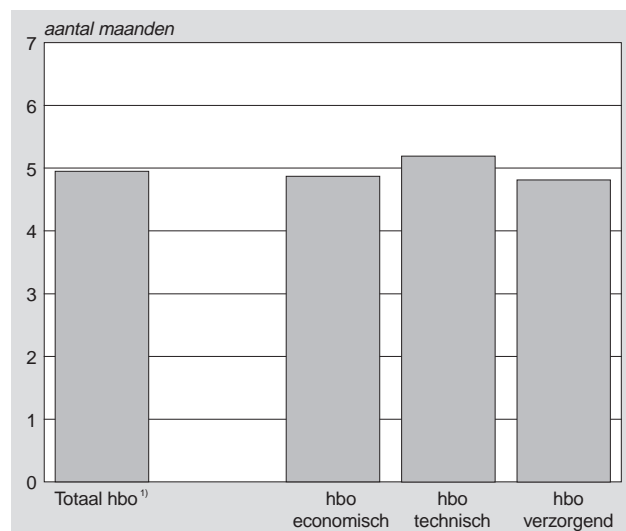

¹⁾Incl. overige richtingen.

5. Weinig verschillen tussen studierichtingen van hbo-ers en academici

Hbo-ers waren in 1999–2001 gemiddeld vijf maanden op zoek naar een reguliere baan. Tussen de verschillende studierichtingen zijn weinig verschillen in baanzoekduur. In eerdere jaren was de baanzoekduur van hbo-ers met een verzorgende opleiding steeds ruim een maand langer dan die van de andere richtingen. Maar deze achterstand ten opzichte van de technische en economische hbo-ers is inmiddels ingelopen.

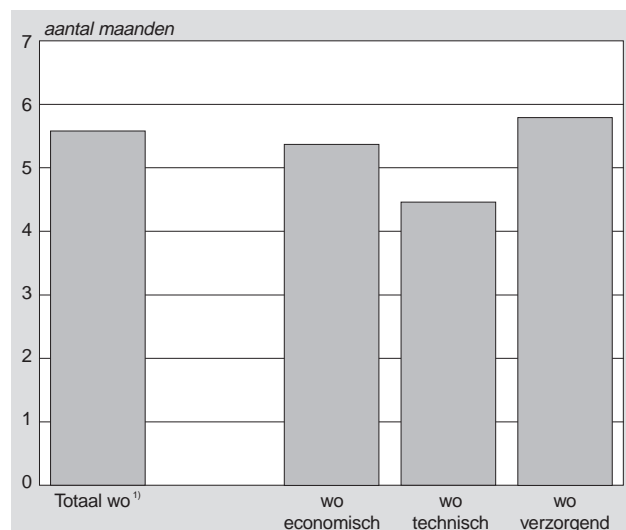
5. Gemiddelde baanzoekduur van hbo-ers naar richting, 1999–2001

¹⁾Incl. overige richtingen.

Schoolverlaters met een universitaire opleiding zijn gemiddeld het langst op zoek naar een reguliere baan. Zij hadden in 1999–2001 gemiddeld vijf en halve maand nodig om een werkkring te vinden. Net als bij de hbo-ers zijn de verschillen tussen academici met verschillende studierichtingen erg klein. De baanzoekduur voor de economische en verzorgende richtingen waren ongeveer gelijk aan de gemiddelde baanzoekduur van alle academici. Alleen schoolverlaters met een technische universitaire opleiding zijn iets sneller aan de slag. Zij zochten gemiddeld vier en halve maand naar een reguliere baan.

6. Gemiddelde baanzoekduur van wo-ers naar richting, 1999–2001

¹⁾Incl. overige richtingen.

6. Technische toelichting

Alle gegevens over schoolverlaters zijn afkomstig uit de Enquête beroepsbevolking (EBB). Tot schoolverlaters worden alle mensen van 15–34 jaar gerekend die in de twaalf maanden voor de enquête het voltijdonderwijs hebben verlaten.

Met behulp van een analysemodel heeft het CBS samen met de Stichting voor Economisch Onderzoek (SEO) op basis van de EBB berekend hoe lang schoolverlaters op zoek zijn naar een baan, de zogenaamde *verwachte baanzoekduur*. Bij het berekenen van deze baanzoekduren is gekeken naar de tijd die schoolverlaters nodig hebben om een reguliere baan te vinden. Dit is een baan van twaalf uur of meer per week, waarin men niet werkt als uitzend-, oproep- of invalkracht.

Voor schoolverlaters die op het moment van enquêteren werkzaam zijn in een reguliere baan, wordt een *voltooide baanzoekduur* waargenomen. In het geval een schoolverlater nog geen werkkring heeft gevonden, wordt een *onvoltooide baanzoekduur* waargenomen. Voor de *onvoltooide baanzoekduren* wordt in het analysemodel een voorspelling gemaakt. In het model is het uitgangspunt de zogenaamde uittredingskans. Dat is de kans dat

een individu in een klein tijdsinterval uitstroomt uit een zekere toestand, gegeven dat hij tot dat moment nog niet was uitgestroomd. In het geval van de schoolverlater is dat de kans dat op een bepaald tijdstip een reguliere baan wordt gevonden. De uittredingskans wordt geacht afhankelijk te zijn van persoonlijke kenmerken van de schoolverlater; algemene kenmerken zoals leeftijd, geslacht en herkomst, en opleidings specifieke kenmerken zoals opleidingsniveau en –richting, het wel of niet behaald hebben van een diploma. Daarnaast wordt in het nieuwste model ook rekening gehouden met de conjuncturele ontwikkelingen in Nederland op het moment van baan zoeken. Voor alle *onvoltooide baanzoekduren* wordt in de steekproef op basis van het model en de persoonskenmerken van de schoolverlater de *verwachte baanzoekduur* uitgerekend. De in dit artikel gepresenteerde *gemiddelde baanzoekduren* zijn bepaald aan de hand van een gecombineerde variabele van voltooide en onvoltooide baanzoekduren. De uitkomsten in dit artikel wijken af van eerdere gepubliceerde zoekduren van schoolverlaters. Die afwijkingen zijn het gevolg van verbeteringen in rekenmethodiek en veranderingen in de modelspecificatie. Vanweg de kleine populatieaantallen zijn driejaarsgemiddelden gebruikt.

Eén van de acht 25–64-jarigen volgt een opleiding

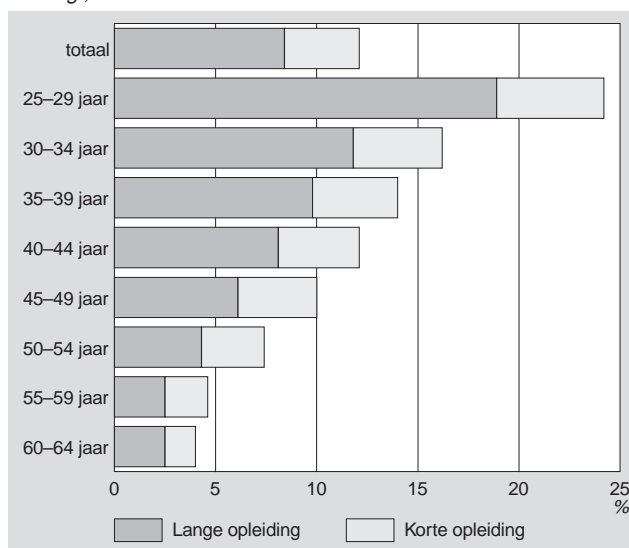
Rob Kapel

In 2001 heeft 12 procent van de bevolking tussen 25 en 64 jaar op een gemiddelde dag een opleiding gevolgd. Ongeveer 80 procent deed dat met het oog op het uitoefenen of verkrijgen van een baan. Werkenden in de niet-commerciële dienstverlening, waaronder zorg en overheid, volgen verhoudingsgewijs het meest een arbeidsrelevante opleiding.

1. Hoe jonger, hoe vaker een opleiding

Ongeveer 12 procent van de bevolking tussen 25 en 64 jaar heeft in 2001 op een gemiddelde dag een opleiding gevolgd. Ongeveer 8 procent nam deel aan een opleiding van zes maanden of langer en 4 procent deed een kortere opleiding. De onderwijsdeelname van mannen en vrouwen was ongeveer gelijk. Jongeren volgden vaker een opleiding dan ouderen. Dit is mede het effect van studie of uitloop van studie. Van de 25–29-jarigen deed bijna een kwart een opleiding, terwijl het aandeel onderwijsvolgenden onder de 40–44-jarigen met 12 procent nog maar half zo hoog was. Van de 60–64-jarigen ten slotte volgde in 2001 maar 4 procent een opleiding.

1. Aandeel 25–64-jarigen dat op een gemiddelde dag een opleiding volgt, 2001

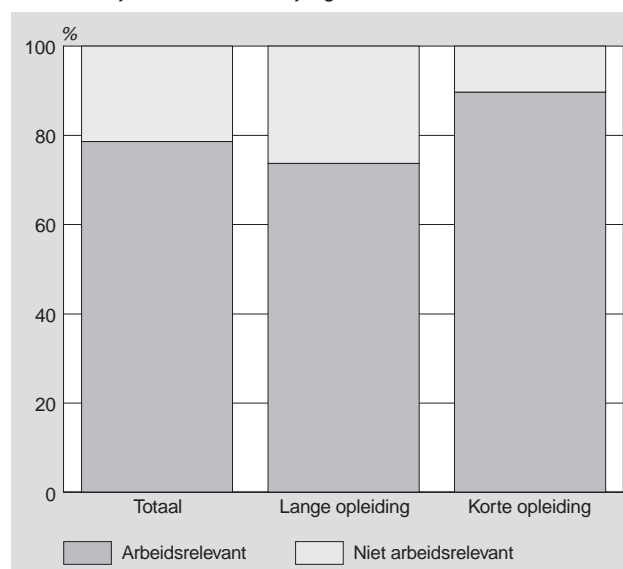
Bron: Enquête beroepsbevolking.

2. Vier van de vijf opleidingen vanwege werk

Van de 25–64-jarigen die een opleiding volgden, deden vier van de vijf dat om een reden die arbeidsrelevant is. Met andere woorden: de opleiding is van belang voor het uitoefenen of verkrijgen van een baan. De overige 20 procent volgden de opleiding niet met het oog op de arbeidsmarkt, maar bijvoorbeeld vanwege een hobby of voor de algemene ontwikkeling. Korte opleidingen worden vaker vanwege werk gevolgd dan lange opleidingen. In 2001 was slechts een op de tien korte opleidingen niet arbeidsrelevant.

Personen uit de beroepsbevolking volgen meer arbeidsrelevante opleidingen dan personen die niet tot de beroepsbevolking horen. Ongeveer 11 procent van de beroepsbevolking volgt een dergelijke opleiding, tegen 5 procent van de niet-beroepsbevolking. Bin-

2. Onderwijsdeelname 25–64-jarigen naar arbeidsrelevantie, 2001

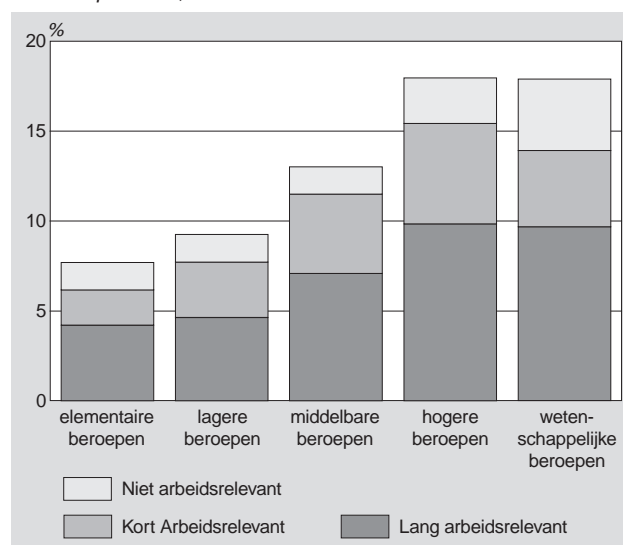

Bron: Enquête beroepsbevolking.

nen de beroepsbevolking bestaat er weinig verschil tussen de werkenden en werklozen in het volgen van een arbeidsrelevante opleiding. Werklozen nemen wel vaker dan werkenden deel aan een niet-arbeidsrelevante opleiding.

Het volgen van een arbeidsrelevante opleiding hangt ook samen met het beroepsniveau. Hoe hoger het beroepsniveau, hoe meer opleidingen vanuit dit perspectief worden gevolgd. Ongeveer 15 procent van de personen in de hogere of wetenschappelijke beroepen volgt een arbeidsrelevante opleiding. Van de mensen die in de elementaire of lagere beroepen werken, doet daarentegen slechts 7 procent een arbeidsrelevante opleiding.

3. Onderwijsdeelname werkenden van 25–64 jaar naar beroepsniveau, 2001

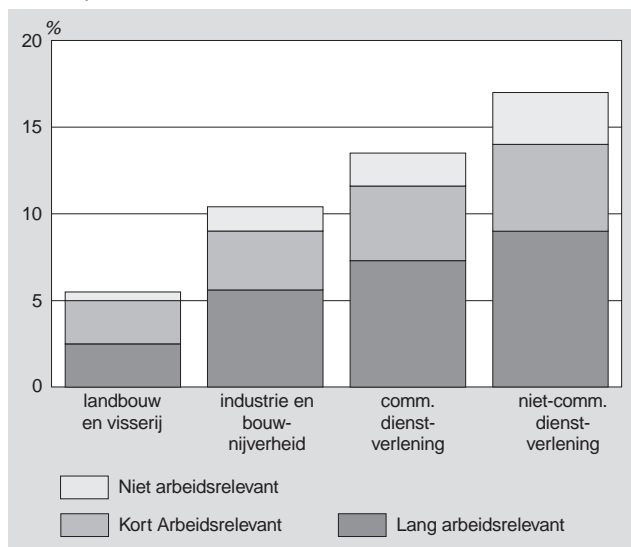

Bron: Enquête beroepsbevolking.

3. Vooral in dienstverlening vaak opleiding

In de niet-commerciële dienstverlening, waaronder de overheid en de zorg, volgen werkenden naar verhouding het meest een arbeidsrelevante opleiding. In 2001 nam 14 procent van hen deel aan een opleiding die van belang was voor een huidige of toekomstige functie. In de commerciële dienstverlening lag dit percentage op 12 procent. In de landbouw en visserij daarentegen volgde slechts 5 procent een arbeidsrelevante opleiding.

4. Onderwijsdeelname werkenden van 25–64 jaar naar bedrijfstak, 2001

Bron: Enquête beroepsbevolking.

4. Toelichting

De gegevens zijn afkomstig uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB), waarin wordt gevraagd of mensen op de dag van de enquête een opleiding volgen. De cijfers geven daarmee een beeld van de onderwijsdeelname op een gemiddelde dag in het jaar. Het aantal mensen dat over het hele jaar bezien een korte opleiding heeft gevolgd, zal hoger zijn dan het aantal dat zo'n opleiding volgt op een doorsnee dag. Voor de deelname aan lange opleidingen zal dit verschil kleiner zijn.

Een opleiding geldt als arbeidsrelevant wanneer iemand op een van de volgende vijf vragen bevestigend antwoordt. Of de opleiding/cursus wordt gevolgd om

- bij te blijven,
- promotie te kunnen maken,
- ander werk te kunnen doen,
- de kans op werk te vergroten,
- omdat de opleiding/cursus verplicht was.

Wanneer op al deze vragen ontkennend is geantwoord, dan wordt de opleiding als niet-arbeidsrelevant beschouwd. Het onderscheid naar wel of niet arbeidsrelevant zegt niets over de inhoud van de opleidingen. Dezelfde opleiding kan door de een gevolgd worden vanuit een invalshoek die arbeidsrelevant is, terwijl dat voor een ander niet geldt.

Tot de beroepsbevolking behoren alle mensen die minstens twaalf uur per week werken (de werkzame beroepsbevolking), of minstens twaalf uur per week willen werken, daarvoor direct beschikbaar zijn en bovendien actief zoeken naar werk (de werkloze beroepsbevolking).

Tabel 1
Onderwijsdeelname 25–64-jarigen op een gemiddelde dag naar leeftijd, 2001

	Totaal	Deelname aan opleidingen		
		lang	kort	geen
	x 1 000	%		
Totaal	8 918	8	4	88
25–29 jaar	1 084	19	5	76
30–34 jaar	1 312	12	4	84
35–39 jaar	1 327	10	4	86
40–44 jaar	1 238	8	4	88
45–49 jaar	1 139	6	4	90
50–54 jaar	1 192	4	3	93
55–59 jaar	878	3	2	95
60–64 jaar	747	3	2	96

Bron: Enquête beroepsbevolking.

Tabel 2
Onderwijsdeelname 25–64-jarigen op een gemiddelde dag naar arbeidsrelevantie, 2001

	Totaal	waarvan	
		arbeids-relevant	niet arbeids-relevant
	x 1 000	%	
Totaal	1 082	79	21
Lange opleidingen	753	74	26
Korte opleidingen	330	90	10

Bron: Enquête beroepsbevolking.

Tabel 3
Onderwijsdeelname 25–64-jarigen op een gemiddelde dag naar arbeidspositie, 2001

	Totaal	w.v.			
		arbeids-relevante lange opleidingen	arbeids-relevante korte opleidingen	niet arbeids-relevante opleidingen	geen opleidingen
	x 1 000	%			
Totaal	8 918	6	3	3	88
Werkzame beroepsbevolking	6 210	7	4	2	87
Werkloze beroepsbevolking	182	7	3	4	86
Overig	2 526	4	1	4	91

Bron: Enquête beroepsbevolking.

Tabel 4
Onderwijsdeelname werkzame beroepsbevolking van 25–64 jaar op een gemiddelde dag naar beroepsniveau, 2001

	Totaal	w.v.			
		arbeids-relevante lange opleidingen	arbeids-relevante korte opleidingen	niet arbeids-relevante opleidingen	geen opleidingen
	x 1 000	%			
Totaal	6 210	7	4	2	87
Elementaire beroepen	375	4	2	2	92
Lagere beroepen	1 339	5	3	2	91
Middelbare beroepen	2 449	7	4	2	87
Hogere beroepen	1 374	10	6	3	82
Wetenschappelijke beroepen	591	10	4	4	82
Onbekend	83	9	3	2	86

Bron: Enquête beroepsbevolking.

Tabel 5
Onderwijsdeelname werkzame beroepsbevolking van 25–64 jaar op een gemiddelde dag naar bedrijfstak, 2001

	Totaal	w.v.			
		arbeids-relevante lange opleidingen	arbeids-relevante korte opleidingen	niet arbeids-relevante opleidingen	geen opleidingen
	x 1000	%			
Totaal	6 210	7	4	2	87
Landbouw en Visserij	167	2	2	0	95
Industrie en bouwnijverheid	1 424	6	3	1	90
Commerciële dienstverlening	2 433	7	4	2	86
Niet-commerciële dienstverlening	2 078	9	5	3	84
Onbekend/anders	108	4	3	2	91

Bron: Enquête beroepsbevolking.

Daling aantal vacatures zet krachtig door

Hans Langenberg

Het aantal openstaande vacatures is in een jaar met een kwart gedaald. Eind juni stonden 162 duizend vacatures open. Dit zijn er 56 duizend minder dan een jaar eerder. De daling overtreft die van de voorbije kwartalen. Dit betekent echter nog geen versneling van het dalingstempo.

1. Vierde achtereenvolgende daling

In het tweede kwartaal van 2002 is het aantal openstaande vacatures gedaald met 56 duizend, naar een totaal van 162 duizend. Na een periode van zeven jaar ononderbroken groei daalde het aantal openstaande vacatures voor het eerst in het derde kwartaal van 2001. De daling bleef toen met 13 duizend bescheiden. In de twee kwartalen erna daalde het aantal vacatures op jaarbasis met 40, respectievelijk 38 duizend. Sinds het aantal openstaande vacatures daalt, is de afname dus nog niet zo groot geweest. Betekent dit dat de daling zich *versneld* doorzet?

2. Een versnelde daling?

Uit de voorbeelden in figuur 1 blijkt dat een constante daling van het aantal vacatures, na een periode zonder ontwikkeling, zich in het eerste jaar uit door steeds grotere negatieve jaarmutaties. De reeks -13, -40, -38 en -56 duizend kan daarmee als volgt worden geïnterpreteerd. De daling zette in in het derde kwartaal van 2001. Zij bedroeg 13 duizend. In het vierde kwartaal is de mutatie op jaarbasis 40 duizend, bij een daling gedurende twee kwartalen komt dit overeen met 20 duizend per kwartaal. In het eerste kwartaal van 2002 komt de daling uit op bijna 13 duizend per kwartaal (38/3) en in het tweede kwartaal op 14 duizend (56/4). De reeks 13, 20, 13 en 14 wijst niet op een versnelling van het dalingstempo. De uitschieter van 20 duizend vermoedelijk hangt vermoedelijk samen met de steekproefmarge en de grilligheid van het seizoenpatroon. Het probleem van de lastige interpreteerbaarheid van (reeksen) jaarmutaties geldt overigens niet alleen voor vacaturecijfers; het is een bekend dilemma bij veel niet-seizoengecorrigeerde kwartaal- en maandstatistieken.

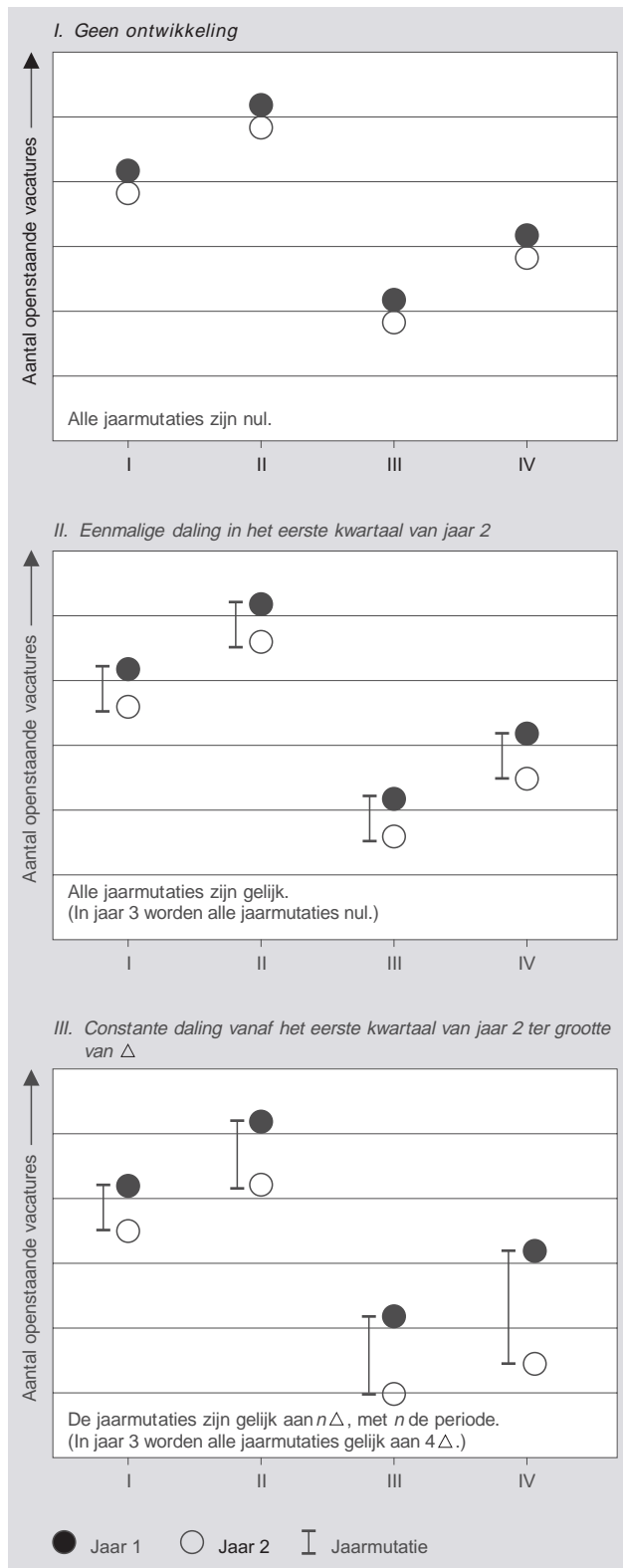
3. Aantal ontstane vacatures daalt ook sterk

In het tweede kwartaal van 2002 zijn 200 duizend vacatures ontstaan. Dit zijn 73 duizend vacatures minder dan in dezelfde periode een jaar eerder. Ook dit is een sterkere daling dan in de eerdere kwartalen. De hierboven weergegeven relativering voor de daling in het aantal openstaande vacatures gaat niet op voor het aantal ontstane vacatures, omdat dit een stroomcijfer is. We kunnen dus stellen dat het aantal ontstane vacatures het laagst is sinds zich de daling inzette. Met 200 duizend vacatures in het tweede kwartaal ligt het aantal ontstane vacatures weer ongeveer op het niveau van 1997.

Toelichting figuur 1

Vacatures kennen een seizoenpatroon waarvoor niet op bevredigende wijze kan worden gecorrigeerd. De ontwikkeling kan daarom het beste worden afgelezen uit een reeks opeenvolgende jaarmutaties. In de figuren zijn drie theoretische situaties onderscheiden, waarbij er telkens vanuit wordt gegaan dat in het eerste jaar de vacatureaantallen constant waren op het seizoenpatroon na.

1. Voorbeelden van jaarmutaties in het aantal openstaande vacatures

Het aantal vervulde vacatures is in het tweede kwartaal uitgekomen op 216 duizend. Dit zijn er 55 duizend minder dan een jaar eerder. In het eerste kwartaal van 2002 was de daling hoger. Er waren er toen 59 duizend minder ten opzichte van een jaar eerder.

4. Terugloop in vrijwel alle bedrijfstakken

Het aantal openstaande vacatures is over vrijwel de hele linie gedaald. De sterkste daling heeft voor het derde achtereenvolgende kwartaal plaatsgevonden in de zakelijke dienstverlening. Ook de industrie en de handel kenden net als in voorgaande kwartalen een sterke daling. Voor het eerst is het aantal openstaande vacatures ook in de niet-commerciële dienstverlening gedaald. Dit kwam met name door de gezondheids- en welzijnszorg, waar veel minder vacatures ontstonden dan een jaar eerder. Alleen in de landbouw en de horeca is het aantal vacatures nog licht gestegen.

5. Spanning op arbeidsmarkt verder afgenomen

Door de afname van het aantal openstaande vacatures is ook de spanning op de arbeidsmarkt verder afgenomen. Eind juni stonden er op elke duizend banen 22 vacatures open. Een jaar eerder waren dat er nog 29. Een relatief hoge spanning kennen de bouwnijverheid en de horeca. Bij de bouwnijverheid is de spanning echter wel flink afgenomen. Het aantal vacatures op de duizend banen is hier teruggelopen van 46 naar 32.

6. Banenkrimp bedrijfsleven

De afname van het aantal openstaande vacatures hangt samen met de economische groei die al vanaf begin 2001 sterk is vertraagd. De effecten hiervan zijn nu op de hele arbeidsmarkt zichtbaar. Vanaf begin 2002 is de geregistreerde werkloosheid weer aan het oplopen. Verder is de lichte banengroei in het tweede kwartaal van 2002 uitsluitend te danken aan de collectieve sector. In het bedrijfsleven was er sprake van een banenkrimp.

Tabel 1
Vacaturegraden naar economische activiteit ¹⁾

	2000		2001				2002	
	30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni
Totaal	25	28	29	29	23	22	24	22
Bedrijfssector ²⁾								
01-05 Landbouw en visserij	22	30	38	27	21	21	41	32
10-45 Industrie en bouwnijverheid	28	28	30	30	23	22	25	23
50-74 Commerciële dienstverlening	28	32	33	33	25	23	21	19
75-93 Niet-commerciële dienstverlening	18	21	22	23	20	20		
Bedrijfstak ²⁾								
10-14 Delfstoffenwinning	20	24	17	20	16	16	37	25
15-37 Industrie	24	25	23	23	19	18	18	16
40-41 Energie- en waterleidingbedrijven	10	14	20	13	12	16	14	11
45 Bouwnijverheid	39	38	47	46	33	33	37	32
50-52 Handel	25	28	28	28	21	20	23	22
55 Horeca	25	27	34	34	29	26	31	34
60-64 Vervoer en communicatie	28	27	25	24	18	15	18	17
65-67 Financiële instellingen	20	27	28	25	19	25	21	17
70-74 Zakelijke dienstverlening	34	40	44	44	31	28	30	26
75 Openbaar bestuur	18	19	20	19	18	20	19	17
80 Onderwijs	12	14	13	15	14	13	9	13
85 Gezondheids- en welzijnszorg	20	22	24	24	23	22	24	20
90-93 Cultuur en overige dienstverlening	23	30	31	35	25	25	32	27

¹⁾ Het aantal vacatures per duizend banen.

²⁾ Indeling naar economische activiteit volgens de Standaard bedrijfsindeling (SBI 1993).
Bron: CBS, Vacature-enquête en Arbeidsrekeningen.

Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2002 en 2003 ¹⁾

De spanning op de arbeidsmarkt zal de komende jaren snel afnemen. De werkgelegenheid groeit naar verwachting in 2002 amper en zal in 2003 zelfs afnemen. Daardoor loopt de werkloosheid op tot 5 procent van de beroepsbevolking in 2003. De stijging van de bruto lonen is met 4¼ procent in 2002 en 3¾ procent in 2003 minder hoog dan in de voorgaande jaren. De koopkracht van de Nederlandse huishoudens stijgt in 2002 nog met gemiddeld ¾ procent, maar zal in 2003 met ¾ procent dalen. Dit komt door de lastenverzwaring voor werknemers die in het regeerakkoord is vastgelegd.

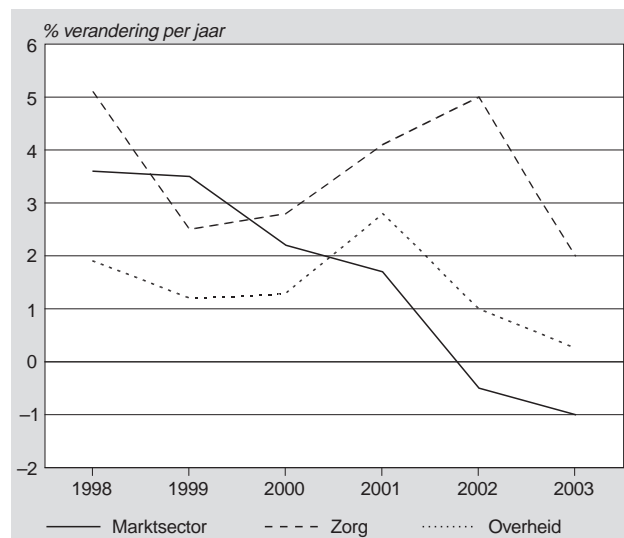
1. Groei van werkgelegenheid komt tot stilstand

Na een aantal jaren van sterke werkgelegenheids-groei in arbeidsjaren en oplopende spanning op de arbeidsmarkt volgt in 2002 en 2003 een kentering. De groei van de werkgelegenheid komt in 2002 vrijwel tot stilstand en zal volgend jaar naar verwachting zelfs negatief zijn. Dit staat in schril contrast tot de periode 1998–2001, waarin sprake was van een groei van de werkgelegenheid met 2 à 3 procent per jaar. De collectieve sector is ervoor verantwoordelijk dat de totale werkgelegenheid in 2002 nog in de buurt van het niveau van 2001 blijft. Door de inspanningen om wachtlijsten weg te werken neemt vooral in de zorgsector de werkgelegenheid nog toe, in 2002 zelfs met 5 procent.

In de marktsector zal de werkgelegenheid, uitgedrukt in arbeidsjaren, in 2002 met ½ procent dalen en in 2003 met 1 procent. Hiermee volgt de werkgelegenheid met een vertraging van bijna een jaar de teruggang van de productie in de marktsector. Ondernemers hebben mede vanwege de krappe arbeidsmarkt lang gewacht om hun personeelsbestand aan te passen aan de lagere productie. Nu ook de winsten teruglopen, wordt er echter minder arbeid ingezet.

De werkgelegenheid in personen groeide in het verleden sterker dan het aantal arbeidsjaren. Dit was het gevolg van de toename van werken in deeltijd. Op korte termijn gaat van de minder gunstige situatie op de arbeidsmarkt geen prikkel uit om meer uren te werken. In 2002 was zelfs sprake van werktijdverkorting bij bedrijven die de omzet terug zagen lopen. Bovendien is de groei van de

1. Werkgelegenheid in arbeidsjaren

Bron: Macro-economische verkenning 2003 (CPB).

werkgelegenheid geconcentreerd in de collectieve sector, waar relatief vaak in deeltijd wordt gewerkt. In 2002 en 2003 verwacht het CPB daarom een groei van de werkgelegenheid in personen die met ½ en -¼ procent sterker is dan die in arbeidsjaren.

2. Werkloosheid zal in 2003 fors stijgen

De groei van de werkgelegenheid in personen zal in 2002 en 2003 sterker terugvallen dan de groei van de beroepsbevolking. Hierdoor neemt de werkloosheid toe. Voor 2002 wordt een toename verwacht met 52 duizend tot 300 duizend werklozen, terwijl de werkloosheid in 2003 zal groeien tot 395 duizend personen. Dit komt overeen met 4 respectievelijk 5 procent van de beroepsbevolking in 2003. Daarmee komt de werkloosheid dicht bij de geschatte evenwichtswerkloosheid.

Staat 1 Beroepsbevolking en werkloosheid

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
<i>Procentuele verandering t.o.v. voorgaand jaar</i>						
Beroepsbevolking	1,8	1,8	2,1	1,6	1¼	1
<i>x 1 000</i>						
Werkloosheid	348	292	270	248	300	395
Werkloosheids- en bijstandsuitkeringen	807	708	624	576	595	715
<i>Procenten van de beroepsbevolking</i>						
Werkloosheid	4,9	4,0	3,6	3,3	4	5
Werkloosheids- en bijstandsuitkeringen	11,3	9,7	8,4	7,6	7¾	9¼
<i>Procenten</i>						
Verhouding inactieven/actieven	69,9	68,1	66,7	65,6	66¼	68¾

Bron: Macro-economische verkenning 2003 (CPB).

Door de stijging van de werkloosheid neemt ook het aantal werkloosheidsuitkeringen toe. Het aantal mensen met een werkloosheidsuitkering (WW plus Abw) zal in 2002 minder hard groeien dan de werkloze beroepsbevolking. Dit komt omdat in eerste instantie vooral schoolverlaters en herintreders de gevolgen zullen ondervinden van de verminderde vraag naar arbeid. Pas op iets langere termijn laten bedrijven personeel afvloeien. Dit zal in 2003 zichtbaar worden, wanneer de stijging van de werkloosheidsuitkeringen met 120 duizend groter zal zijn dan de stijging van de werkloosheid.

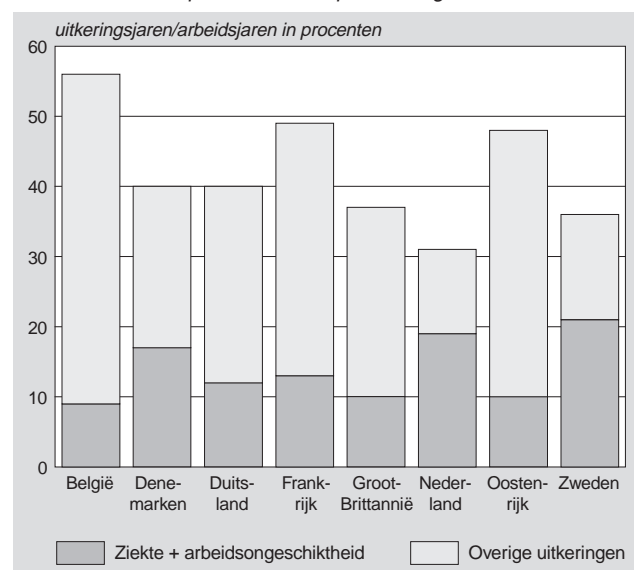
De verhouding tussen inactieven en actieven, de *i/a*-ratio, zal in 2002 voor het eerst sinds 1994 weer een stijging laten zien. Dit is het gevolg van de toename van het aantal werkloosheidsuitkeringen. In 2003 zal de *i/a*-ratio verder stijgen, omdat dan niet alleen de werkloosheidsuitkeringen sterk toenemen, maar ook het aantal werkenden licht afneemt. Ook het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen zal verder toenemen. Uitgedrukt in uitkeringsjaren zal de arbeidsongeschiktheid in 2002 en 2003 met respectievelijk 12 en 15 duizend groeien.

3. Arbeidsongeschiktheid in Nederland en omliggende landen

Uit 2002 worden naar verwachting 1 miljoen arbeidsongeschiktheidsuitkeringen verstrekt. De vraag is hoe de omvang van de arbeidsongeschiktheid in Nederland zich verhoudt tot die in de omliggende landen. Een maatstaf voor vergelijking is de verhouding tussen het aantal inactieven en actieven in de potentiële beroepsbevolking (de bevolking van 15–64 jaar), uitgedrukt in uitkeringsjaren als percentage van de arbeidsjaren.

Voor de sociale zekerheid als geheel blijkt de *i/a*-ratio van de potentiële beroepsbevolking in Nederland lager te liggen dan in de omliggende landen. Zo zijn er in België relatief gezien bijna tweemaal zoveel inactieven als in Nederland. Ook in Frankrijk en Oostenrijk is de inactiviteit naar verhouding hoog. Daar staat tegenover dat het deel van de *i/a*-ratio dat voor rekening komt van ziekte en arbeidsongeschiktheid in Nederland veel hoger is dan in landen als België, Duitsland en Groot-Brittannië. Als aandeel in de sociale zekerheid is de ziekte en arbeidsongeschiktheid in Nederland zelfs twee maal zo hoog als in Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië, drie maal zo hoog als in Oostenrijk en zelfs bijna vier maal zo hoog als in België. Alleen het Zweedse cijfer is vergelijkbaar met het Nederlandse.

2. *i/a*-ratio van de potentiële beroepsbevolking

Bron: Macro-economische verkenning 2003 (CPB).

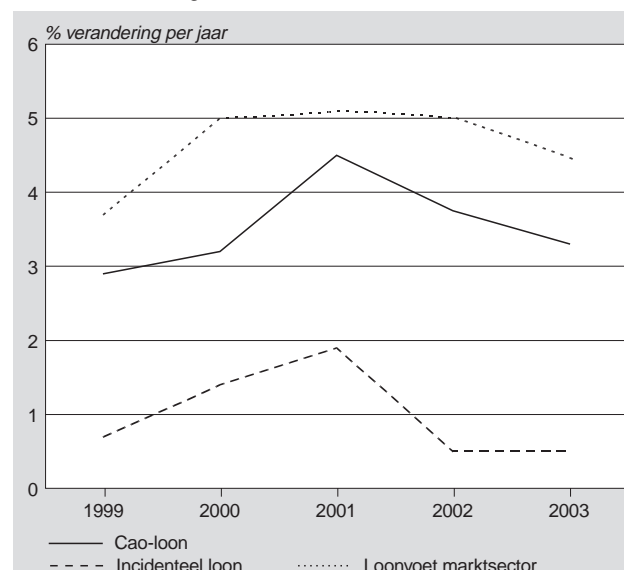
Deze cijfers vormen een aanwijzing dat het Nederlandse bestand van arbeidsongeschikten verborgen werkloosheid bevat. In de omliggende landen is de situatie vermoedelijk omgekeerd aan die in Nederland: het is aannemelijk dat arbeidsongeschikten daar voor een deel in werkloosheidsregelingen terecht komen. Het verschil in mate van arbeidsongeschiktheid tussen de Nederlandse beroepsbevolking en die in de omliggende landen is dus minder groot dan de getoonde cijfers suggereren. Wel is het zo dat voor verborgen werkloosheid de prikkels om weer aan het arbeidsproces deel te gaan nemen minder sterk zijn.

4. Loonstijging neemt af

Door de hoge inflatie en de krappe arbeidsmarkt bereikte de stijging van de cao-lonen in 2001 een piek. In cao's werden loonstijgingen afgesproken die tussen 4 en 5 procent lagen. Voor 2002 is voor twee derde van de werknemers al een cao afgesloten. De cao-loonstijging zal in 2002 en 2003 echter minder groot zijn, onder invloed van de afnemende inflatie, de oplopende werkloosheid en de geslonken winsten in het bedrijfsleven. In 2002 verwacht het CPB een cao-loonstijging van 3¼ procent en in 2003 van 3¼ procent. Dit is nog relatief hoog, gezien de verslechterende omstandigheden. De aanpassing van de lonen aan de ongunstigere conjunctuur vindt met vertraging plaats, mede omdat cao's voor langere perioden worden afgesloten. Daarnaast wordt de loonstijging beïnvloed door de lastenverzwaring voor werknemers, waaronder afschaffing van de mogelijkheid tot bedrijfs sparen.

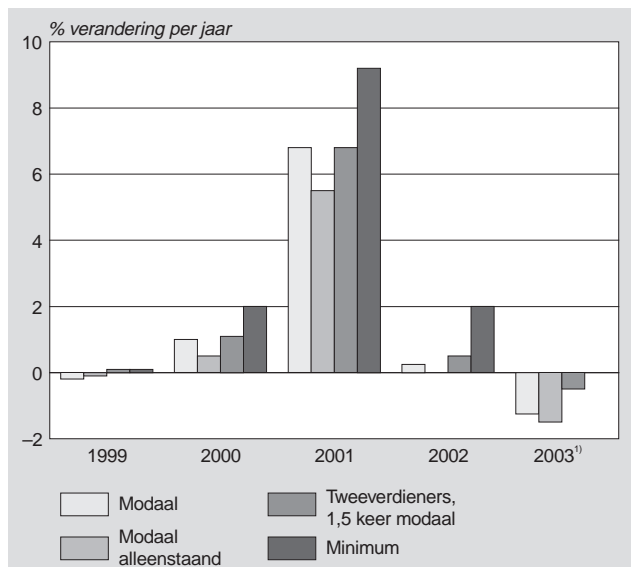
De incidentele loonstijging zal in 2002 en 2003 beperkt blijven tot ½ procent. Het incidenteel loon wordt bepaald door twee dingen: enerzijds de verandering in de samenstelling van de werkende bevolking en anderzijds beloningen die buiten de cao vallen (zoals bevorderingen, toeslagen en winstdelingen). In 2000 was de incidentele loonstijging hoog als gevolg van de krappe arbeidsmarkt. Het jaar daarop werd de hoogte van het incidenteel loon sterk beïnvloed door de brutering van de overhevelingstoeslag. Na correctie hiervoor was de stijging van het incidenteel loon in 2001 gering. Het CPB verwacht dat de bijdrage van de extra beloningen aan het incidenteel loon in 2002 en 2003 klein zal zijn. De ontwikkeling van het incidenteel loon wordt voornamelijk veroorzaakt door de veranderende samenstelling van de werkende bevolking. De vergrijzing en het nog steeds stijgende opleidingsniveau zorgen voor een stijging van het incidenteel loon. De loonvoet in de marktsector, de som van de ontwikkeling van het cao-loon, het incidenteel loon en de sociale lasten voor de werkgevers, zal daarmee voor 2002 op 5 procent uitkomen en voor 2003 op 4½ procent.

3. Loonontwikkeling in de marktsector

Bron: Macro-economische verkenning 2003 (CPB).

4. *Koopkracht standaard huishoudens*

¹⁾ Inclusief koopkrachteffect afschaffing kindertoeslag in huursubsidie en effect van afschaffen bedrijfssparen, basisafrek lijfrente, fietsafrek, feestdagen regeling en belastingsubsidies beleggen.

Bron: Macro-economische verkenning 2003 (CPB).

5. **Koopkracht**

Huishoudens gaan er in 2002 gemiddeld ¾ procent in koopkracht op vooruit. De cao-loonstijging ligt ¼ procent boven de inflatie en daarnaast worden de lasten van gezinnen met 1 miljard euro verlicht. Voor huishoudens met een minimuminkomen wordt een

koopkrachtstijging van 2 procent verwacht. De koopkrachtstijging is niet voor alle gezinnen gelijk; gezinnen met kinderen gaan er meer op vooruit dan gezinnen zonder kinderen.

Na een aantal jaren van lastenverlichting en inkomensverbetering zal de koopkracht zich in 2003 negatief ontwikkelen. De cao-loonstijging ligt weliswaar hoger dan de inflatie, maar dit weegt niet op tegen de lastenverzwaring voor gezinnen met bijna 3 miljard euro en de sterk stijgende premies voor particuliere ziektekosten en pensioenen. Het resultaat is een koopkrachtverlies van ½ à 1 procent. Daarbij zijn de verschillen tussen de lagere en hogere inkomens betrekkelijk gering.

De meeste werkenden gaan er in koopkracht 1 procent op achteruit. De lasten worden verzwaard door de afschaffing van het bedrijfssparen en het verdwijnen van een aantal aftrekposten voor de belasting. Zowel voor de ziektekostenpremies als de pensioenpremies wordt een stijging met 11, respectievelijk 12 procent voorzien. Het verlies aan koopkracht zal voor werkenden met een laag inkomen iets geringer zijn, omdat deze groep weinig gebruik maakt van spaarloonregelingen. Ook voor uitkeringsgerechtigden onder 65 jaar en gepensioneerden zal de ontwikkeling van de koopkracht er in 2003 iets gunstiger uitzien dan voor de gemiddelde werkende.

Noot bij de titel

¹⁾ Bijdrage van het Centraal Planbureau (CPB). Dit artikel is een bewerking van het hoofdstuk Arbeid en Inkomen uit de Macro-economische verkenning 2003. Het CPB maakt onafhankelijke, wetenschappelijke en actuele economische prognoses die van belang zijn voor beleidsmakers. De verantwoordelijkheid voor gegevens en opvattingen in dit artikel berust bij het CPB.

Tabel 1
Werkgelegenheid

	2001	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	<i>x 1 000</i>		<i>Procentuele verandering t.o.v. voorgaand jaar</i>				
Personen							
Totaal	8 277	2,6	2,6	2,2	1,9	½	-¼
Vanaf 12 uur per week	7 324	3,3	2,7	2,5	2,0	½	-¼
Arbeidsjaren							
Totaal	6 542	2,9	2,3	1,9	1,8	¼	-½
Werknemers bedrijven	5 035	3,8	3,3	2,3	2,0	¼	-½
w.v. marktsector	4 327	3,6	3,5	2,2	1,7	-½	-1
zorg	651	5,1	2,5	2,8	4,1	5	2
Zelfstandigen	756	-1,2	-2,5	-0,2	-0,7	-¼	-¼
Overheid	752	1,9	1,2	1,3	2,8	1	¼

Bron: Macro-economische verkenning 2003 (CPB).

Tabel 2
Uitkeringen

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	<i>x 1 000 uitkeringsjaren</i>					
Ziektewet	334	363	381	389	390	390
Arbeidsongeschiktheid	757	766	788	798	810	825
Werkloosheid	261	221	186	176	190	260
Bijstand	427	384	348	328	325	360

Bron: Macro-economische verkenning 2003 (CPB).

Tabel 3
Loonontwikkeling in de marktsector

	1999	2000	2001	2002	2003
	<i>% verandering per jaar</i>				
Cao-loon	2,9	3,2	4,5	3¼	3¼
Incidenteel loon	0,7	1,4	1,9	½	½
Bruto loon	3,6	4,6	6,4	4¼	3¼
Sociale lasten werkgever	0,0	0,3	-1,3	½	½
Loonvoet	3,7	5,0	5,1	5	4½

Bron: Macro-economische verkenning 2003 (CPB).

Tabel 4
Koopkracht standaard huishoudens, 1999-2003

	1999	2000	2001	2002	2003 ¹⁾
	<i>Verandering per jaar in procenten</i>				
Modaal	-0,2	1,0	6,8	¼	-1¼
Modaal alleenstaand	-0,1	0,5	5,5	0	-1½
Tweeverdieners, 1,5 keer modaal	0,1	1,1	6,8	½	-½
Minimum	0,1	2,0	9,2	2	0

¹⁾ Inclusief koopkrachteffect afschaffing kindertoeslag in huursubsidie en effect van afschaffen bedrijfssparen, basisaftrek lijfrente, fietsaftrek, feestdagen regeling en belastingsubsidies beleggen.

Bron: Macro-economische verkenning 2003 (CPB).

Nieuw verschenen

De Nederlandse economie 2001

Dagelijks staan in de media berichten met cijfers en feiten over onze economie. Het ontdekken van de samenhang en het totaalplaatje wordt echter maar al te vaak aan de lezer of kijker zelf overgelaten. **De Nederlandse economie 2001** van het Centraal Bureau voor de Statistiek is een onmisbare gids voor iedereen die de voortdurende informatiestroom goed wil volgen. Studenten kunnen *De Nederlandse economie 2001* bovendien gebruiken voor het verbinden van theorie en praktijk en het maken van opdrachten. Vakspecialisten vinden er een waardevolle aanvulling in op beleidsgerichte macro-economische publicaties.

Op alle terreinen van de economie worden de zaken helder en toegankelijk op een rijtje gezet. Naast het productieproces en de inkomensverdeling komen de bestedingen, de financiering, de arbeidsmarkt en de rol van de overheid aan de orde. Zowel het milieu als regionale en sociale gevolgen van de economische ontwikkelingen worden besproken, zodat zicht ontstaat op de welvaart in brede zin. In de diverse hoofdstukken wordt Nederland vergeleken met andere landen. Analyses en tijdreeksen maken trends en structuurverschuivingen zichtbaar en geven de opvallendste ontwikkelingen aan. Een begrippenlijst en toelichtende teksten vormen een handleiding bij het omgaan met vaktermen en behoeven de lezer voor statistische valkuilen.

De Nederlandse economie 2001

Kengetal: P-19

ISSN 1386-1042

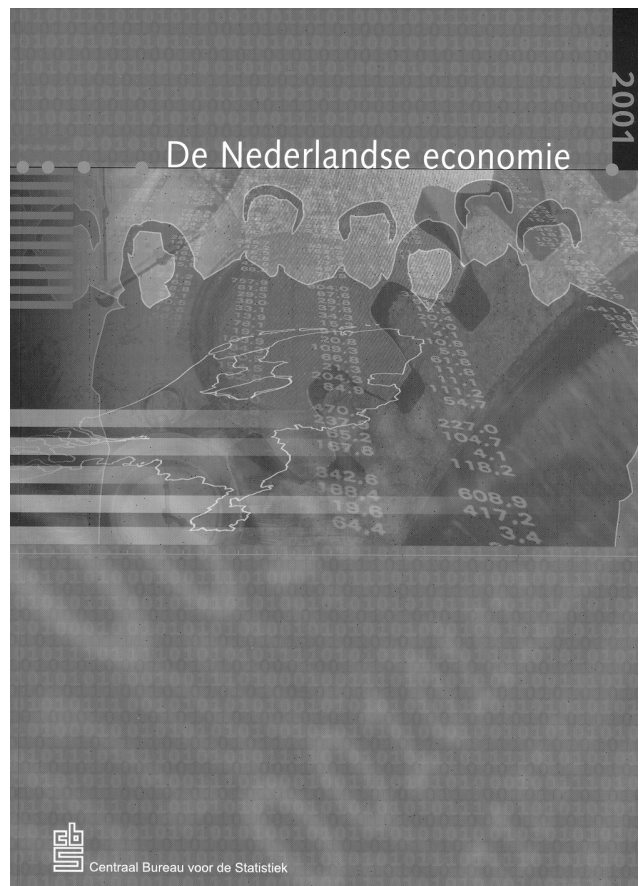
ISBN 903573105 0

Prijs: 13,90 euro

U kunt deze publicatie bestellen bij:

Centraal Bureau voor de Statistiek

E-mail: verkoop@cbs.nl

2. Tabellen

Cijfers in StatLine

StatLine

In toenemende mate zijn cijfers van het CBS beschikbaar via internet. Via internet kunt u toegang verkrijgen tot StatLine, de elektronische databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie over vele maatschappelijke en economische onderwerpen in de vorm van tabellen en grafieken. Deze resultaten kunt u gratis bekijken, printen of opslaan. Naast de mogelijkheid om te zoeken met trefwoorden, kan met behulp van een Webselector een keuze worden gemaakt uit alle tabellen die zijn opgenomen in StatLine.

Hoe vindt u sociaal-economische cijfers in StatLine?

In StatLine zijn veel cijfers over sociaal-economische onderwerpen te vinden. De snelste manier om deze cijfers te vinden, is als volgt. Ga naar de openingspagina van de CBS homepage (www.cbs.nl) en ga met de muis op 'cijfers' staan en kies in het menu dat verschijnt 'StatLine' aan de linkerkant. U krijgt nu een scherm waarin wordt uitgelegd hoe u binnen StatLine kunt zoeken naar onderwerpen.

Klik in de tekst op het eerste woord 'StatLine'. U krijgt nu een scherm waarin u twee mogelijkheden hebt om StatLine te benaderen (*figuur 1*). De eerste is zoeken met een trefwoord. Als u een trefwoord intoetst en daarna op 'zoeken' klikt, selecteert een zoekmachine tabellen van StatLine publicaties waarin het door u gekozen trefwoord voorkomt.

De tweede mogelijkheid is zelf te zoeken in de themaboom. U klikt dan op 'thema's', waarna de StatLine Webselector gestart wordt. U kunt dan snel gegevens vinden over sociaal-economische onderwerpen als u klikt op 'Arbeid, inkomen en sociale zekerheid'. Door op een geel mapje te klikken krijgt u de onderliggende thema's of publicaties te zien. De StatLine publicaties zijn te herkennen aan het blauwe pijltje voor de titel. In de StatLine publicaties kunt u zelf een tabel samenstellen door onderwerpen, detaillering en periodes te selecteren.

In *figuur 2* is een voorbeeld gegeven. In de linkerhelft van het scherm staat het bovenste deel van het thema 'Arbeid, inkomen en sociale zekerheid'. Deze bevat zowel thema's als publicaties. De publicatie 'Arbeidsomstandigheden; bedrijfsklassen' is aangeklikt. In het rechterdeel van het scherm staan de onderwerpen van deze publicatie: de arbeidsomstandigheden naar een aantal kenmerken van het werk. Submappen in het rechterdeel opent u door op het 'plusje' te klikken. Rechtsboven staan de detailleringen waaruit geselecteerd kan worden: de onderwerpen, de bedrijfsklassen, de positie in de beroepsbevolking en het jaar waarop de

gegevens betrekking hebben. Wanneer u klaar bent met selecteren, klikt u op 'Gegevens tonen' en wordt de door u samengestelde tabel op het scherm getoond. Uiteraard kunt u deze tabel afdrukken of opslaan op schijf. Als u op het pictogram met de diskette ('Tabel bewaren') boven de tabel klikt, krijgt u de keuze om de tabel in excel-formaat of in een ander formaat op te slaan.

Wat kunt u in StatLine vinden?

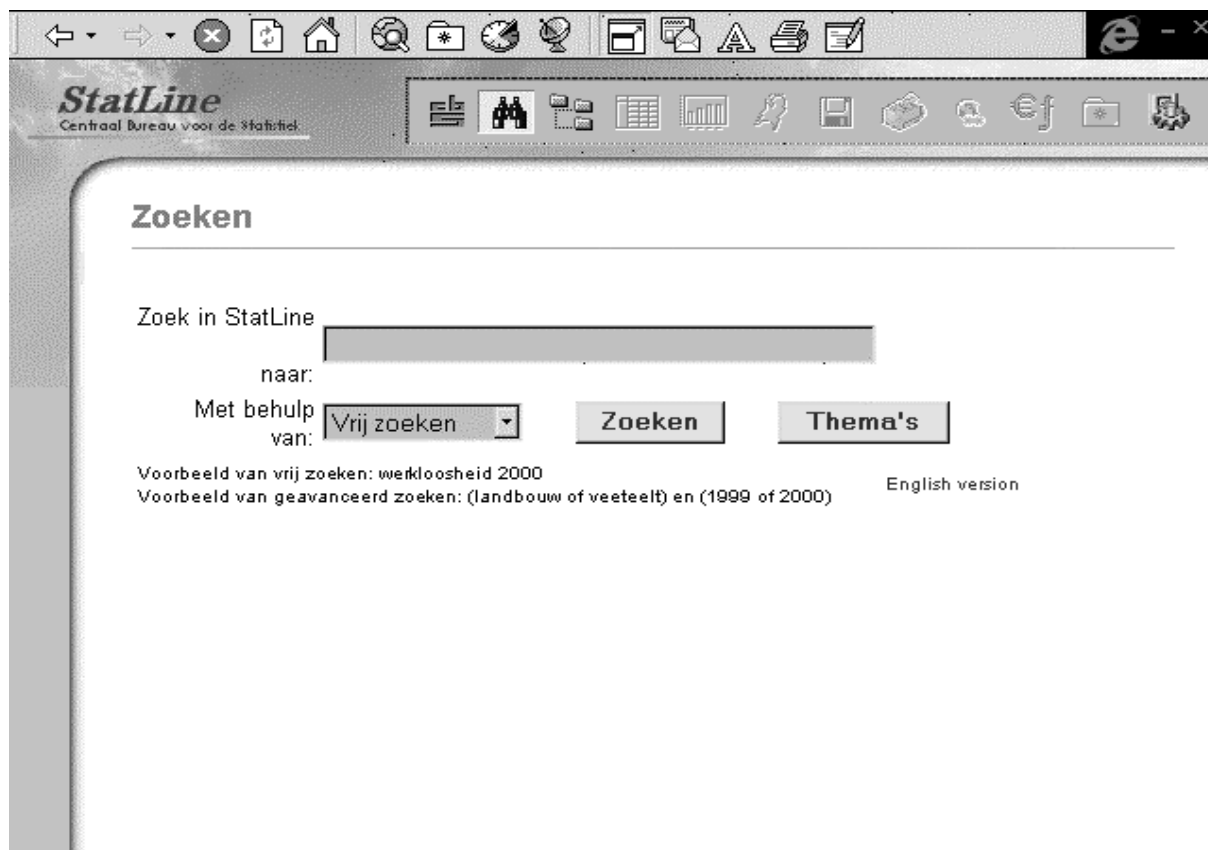
Er zijn een groot aantal StatLinepublicaties over sociaal-economische onderwerpen. De meeste vindt u onder de kop 'Arbeid, inkomen en sociale zekerheid'. Over arbeid zijn onder meer cijfers opgenomen over beroepsbevolking en werkloosheid, arbeidsomstandigheden, banen en werkzame personen, verdiende lonen en cao-lonen, vacatures en vakbeweging. Onder inkomen vindt u onder andere gegevens over inkomensverdelingen, samenstelling van het inkomen, koopkracht, vermogens en bestedingen. Onder sociale zekerheid staan publicaties over arbeidsongeschiktheid, werkloosheid, de bijstandswet en het ziekteverzuim. Cijfers over een langere periode zijn te vinden in 'Historie arbeid', 'Historie huishoudens en personen' en 'Historie sociale zekerheid'. Hierin vindt u tijdreeksen vanaf 1899 voor een beperkt aantal onderwerpen. Cijfers per gemeente of andere regio's zijn behalve onder de thema's zelf ook te vinden bij het thema 'Nederland regionaal' in de publicaties 'Regionaal statistisch bestand' en 'Statistisch bestand gemeenten'.

Binnenkort

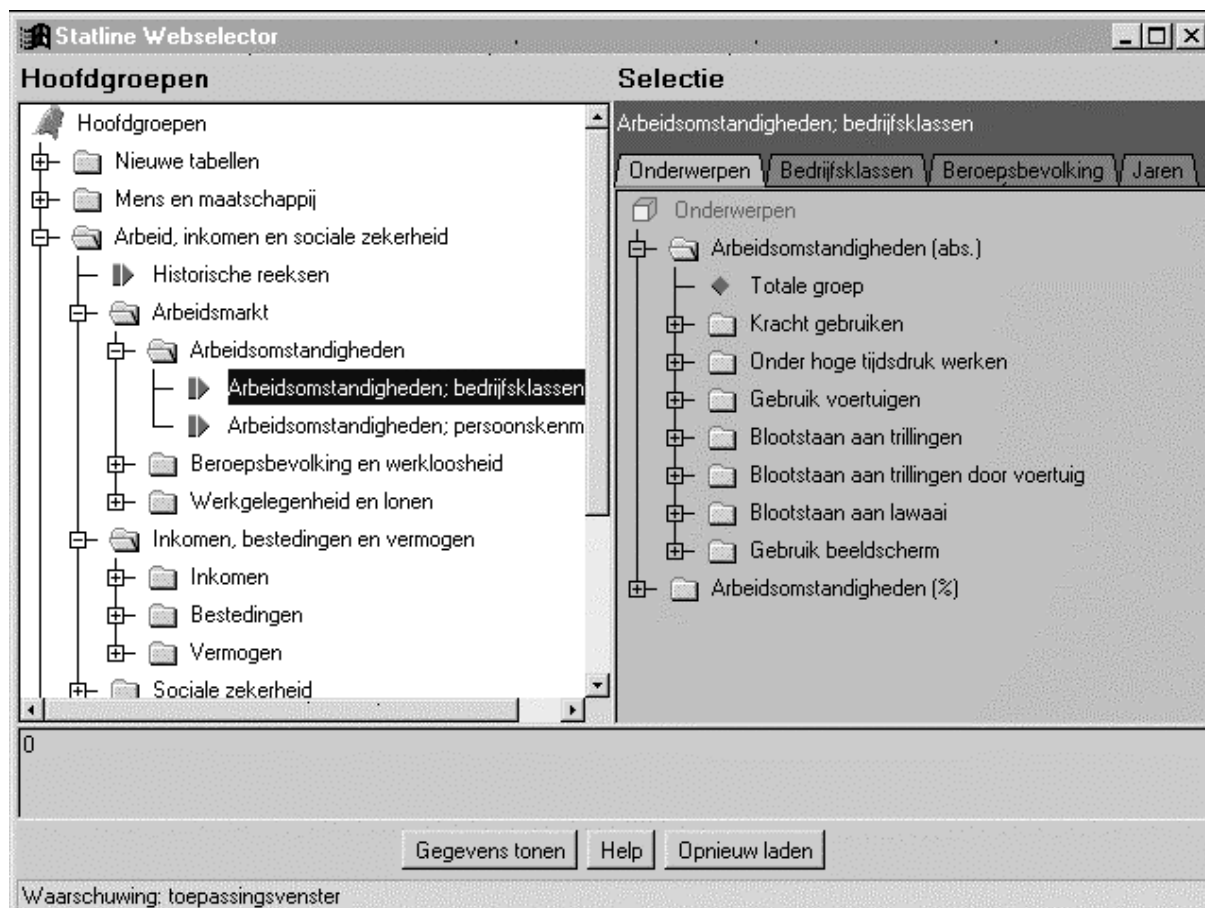
Hoewel het overgrote deel van de sociaal-economische cijfers van het CBS al op StatLine is te vinden, wordt nog gewerkt aan nieuwe StatLinepublicaties. Deze zullen in de loop van het jaar via StatLine beschikbaar komen. Onder het mapje 'Nieuwe tabellen' kunt u zien welke publicaties recent op StatLine beschikbaar zijn gekomen.

Met de uitbreiding van de elektronische publicaties in StatLine zullen de jaarcijfers in de Sociaal-economische Maandstatistiek beperkt worden. In de toekomst zult u in de Sociaal-economische Maandstatistiek steeds meer kleine tabellen aantreffen met daarin alleen de belangrijkste cijfers. Voor meer gedetailleerde cijfers – bijvoorbeeld naar bedrijfstak – wordt verwezen naar StatLine. In de Sociaal-economische Maandstatistiek zullen we u op de hoogte houden van nieuwe StatLine publicaties met sociaal-economische cijfers.

Figuur 1

Figuur 2

2.0 Kerncijfers

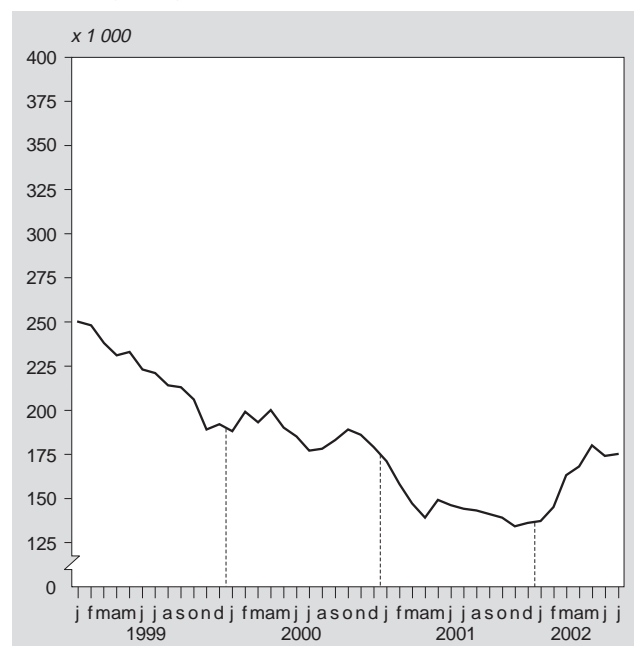
	Basis c.q. eenheid	1998	1999	2000	2001	2001				2002	
						1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e Kw.	1e Kw.	2e kw.
1. Werkgelegenheid en vacatures ¹⁾											
Werkzame personen	1 000	7 743	7 946	8 123*	8 277*
Werknemers	1 000	6 559	6 798	6 968*	7 125*
Zelfstandigen	1 000	1 184	1 148	1 155*	1 152*
Banen van werknemers	1 000	6 881	7 113	7 284*	7 450*	7 369*	7 443*	7 492*	7 498*	7 477*	7 521*
Landbouw en visserij	1 000	114	120	118*	121*	110*	123*	128*	124*	114*	125*
Industrie en bouwnijverheid	1 000	1 483	1 509	1 528*	1 538*	1 523*	1 537*	1 547*	1 545*	1 519*	1 522*
Commerciële dienstverlening	1 000	3 194	3 356	3 470*	3 546*	3 522*	3 546*	3 562*	3 554*	3 546*	3 551*
Niet-commerciële dienstverlening	1 000	2 088	2 128	2 168*	2 245*	2 214*	2 236*	2 255*	2 275*	2 298*	2 323*
Mannen	1 000	3 959	4 056	4 118*	4 175*	4 141*	4 180*	4 195*	4 184*	4 168*	4 200*
Vrouwen	1 000	2 922	3 056	3 166*	3 275*	3 228*	3 262*	3 297*	3 314*	3 308*	3 321*
Voltijd	1 000	4 004	4 094	4 134*	4 207*
Deeltijd	1 000	2 877	3 019	3 150*	3 243*
Vast	1 000	6 095	6 336	6 528*	6 694*
Flexibel	1 000	786	776	756*	756*
Vacatures ²⁾	1 000	123	171	203	197	216	218	171	164	178	162
Landbouw en visserij	1 000	2	3	3	3	4	3	3	3	5	4
Industrie en bouwnijverheid	1 000	28	37	47	41	45	46	35	34	35	32
Commerciële dienstverlening	1 000	74	94	110	106	119	119	88	82	90	82
Niet-commerciële dienstverlening	1 000	19	37	42	47	47	51	45	45	48	44
2. Beroepsbevolking en werkloosheid											
Beroepsbevolking	1 000	6 957	7 097	7 187	7 311*
Mannen	1 000	4 196	4 242	4 288	4 321*
Vrouwen	1 000	2 761	2 856	2 898	2 990*
Werkzame beroepsbevolking	1 000	6 609	6 805	6 917	7 064*
Mannen	1 000	4 047	4 121	4 174	4 215*
Vrouwen	1 000	2 562	2 684	2 743	2 848*
Werkloze beroepsbevolking ³⁾	1 000	348	292	270	248*
Mannen	1 000	149	121	114	106*
Vrouwen	1 000	199	172	156	142*
Geregistreerde werkloosheid	1 000	287	221	188	146	176	132	141	135	161	164
Mannen	1 000	155	115	98	77	98	72	72	67	82	87
Vrouwen	1 000	132	106	90	69	78	61	69	69	79	77
Geregistreerde werkloosheid	%	4,1	3,1	2,6	2,0*	2,4*	1,8*	1,9*	1,9*	2,2*	2,2*
Mannen	%	3,7	2,7	2,3	1,8*	2,3*	1,7*	1,7*	1,5*	1,9*	2,0*
Vrouwen	%	4,8	3,7	3,1	2,3*	2,6*	2,0*	2,3*	2,3*	2,6*	2,6*

¹⁾ De gehele werkgelegenheid inclusief minder dan 12 uur.

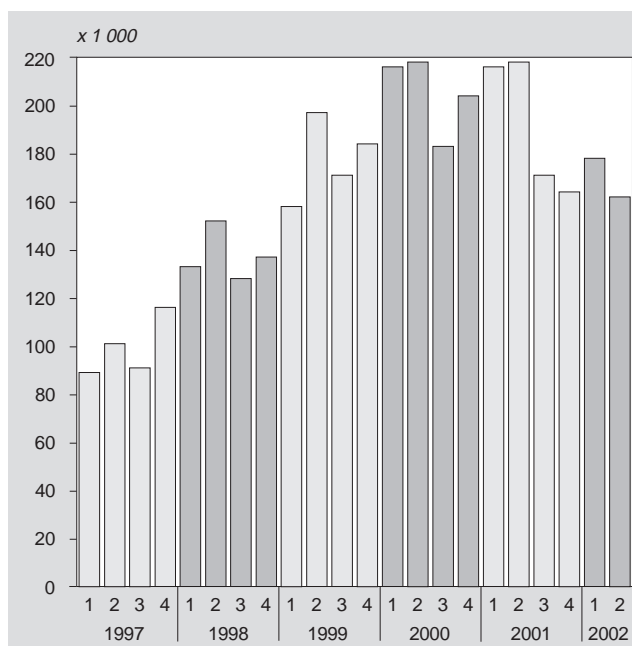
²⁾ Exclusief vacatures bij overheid en onderwijs.

³⁾ Vóór oktober 1999 in SEM voorlopige cijfers betreffende 1998 gepubliceerd.

1. Geregistreerde werklozen (driemaandsgemiddelde; onder middelste maand) gecorrigeerd voor seizoeninvloeden

2. Vacatures, ultimo kwartaal

	Basis c.q. eenheid	1998	1999	2000	2001	2001				2002	
						1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.
3. Collectieve arbeidsvoorwaarden en vakverenigingen											
Cao-lonen per uur incl. bijzondere beloningen	1990=100	123,9	128,0	132,2	138,5	136,0	137,5	139,7	140,2	141,5*	142,5*
Particuliere bedrijven	1990=100	124,8	128,6	132,8	139,2	136,6	138,2	140,5	140,8	142,0*	143,0*
Gesubsidieerde sector	1990=100	122,1	126,8	131,3	138,2	136,3	136,5	139,7	139,7	141,4*	141,8*
Overheid	1990=100	121,8	126,5	130,4	136,3	133,6	135,5	136,8	138,0	139,7*	141,3*
Leden van vakverenigingen ¹⁾	1 000	1 766	1 814	1 797	1 800	1 800	1 804	1 804	1 801	1 781	1 786
Verloren arbeidsdagen door stakingen ²⁾	1 000	33,2	75,8	9,4	45,1	16,3	9,9	18,9			
4. Lonen en loonkosten											
Verdiende lonen per maand van Voltijdwerknemers ³⁾	euro	2 205	2 277*	2 369*							
Minimumloon per maand	euro					1 154,46	1 154,46	1 180,42	1 180,42	1 206,60	1 206,60
Aantal minimumloners	1 000	310,0	295,6	284,6							
Loonkosten per uur in industrie en (bouw) nijverheid	euro	23,35	24,27	25,11*	26,37*	25,73*	26,26*	26,7*	26,81*	27,06*	27,41*
5. Inkomen, vermogen en consumptie											
Gemiddeld beschikbaar inkomen van Dynamische koopkrachtverandering ⁴⁾ , t.o.v. 1 jaar eerder	%	2,8	1,3*
Gemiddeld vermogen per huishouden	1 000 euro	84,0	93,0
Gemiddelde bestedingen per huishouden	1 000 euro	22,2	23,2
Consumptie (volumemutatie per persoon) ⁵⁾	%	3,9	3,3*	2,8*	1,0*	0,7*	1,3*	0,9*	1,1*	1,0*	1,2*
Consumentenvertrouwen ⁶⁾ , gem. saldo pos. en neg. antw.		17	14	25	-1	11	-1	-4	-9	-5	-17
6. Sociale zekerheid											
WW ⁸⁾	1 000	306	249	204	176	189	172	164	166	180	179
Algemene bijstandswet, (incl. RWW) periodiek algemeen <65 jaar, thuiswonend	1 000	397	363	335	322	331	326	323	322	321	.
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	1 000	892	915	942	970	965	973	973	981	985	.
Ziekteverzuim (exclusief overheid) ⁹⁾	%	5,6	6,0	6,1	6,1	6,4	6,0	5,7	6,1	6,5	.

¹⁾ Betreft vakverenigingen aangesloten bij de FNV, het CNV en de Vakcentrale MHP en tot 1998 de AVC.

²⁾ De gegevens voor het tweede kwartaal van 2001 zijn exclusief de acties in verband met de CAO Ziekenhuizen. Ter voorkoming van onthulling van herkenbare afzonderlijke bedrijven zijn de gegevens van het derde en vierde kwartaal 2001 samengevoegd.

³⁾ De samenstelling is ingaande 1999 gewijzigd (zie art. 'Banen, lonen en arbeidsduur van werknemers' in de Sociaal-economische maandstatistiek, december 2001)

⁴⁾ Het besteedbaar inkomen is de som van inkomsten uit alle bronnen na aftrek van premies en belastingen

⁵⁾ De ontwikkeling van werkelijk ondervonden koopkracht

⁶⁾ Mutatie t.o.v. (de overeenkomstige periode van) voorgaand jaar; vanaf december 1999 gewijzigde cijfers vanaf 1996 vanwege nieuwe richtlijnen Nationale Rekeningen.

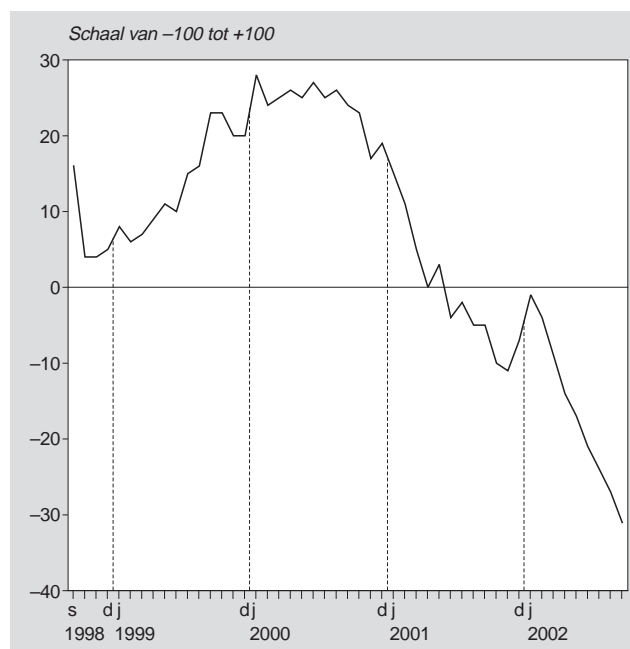
⁷⁾ Jaar- en kwartaalcijfers zijn berekend als een gewogen gemiddelde van het maandelijks vastgestelde consumentenvertrouwen. De index is weergegeven op een schaal van -100 tot +100.

⁸⁾ De WW-cijfers wijken af van eerder gepubliceerde cijfers.

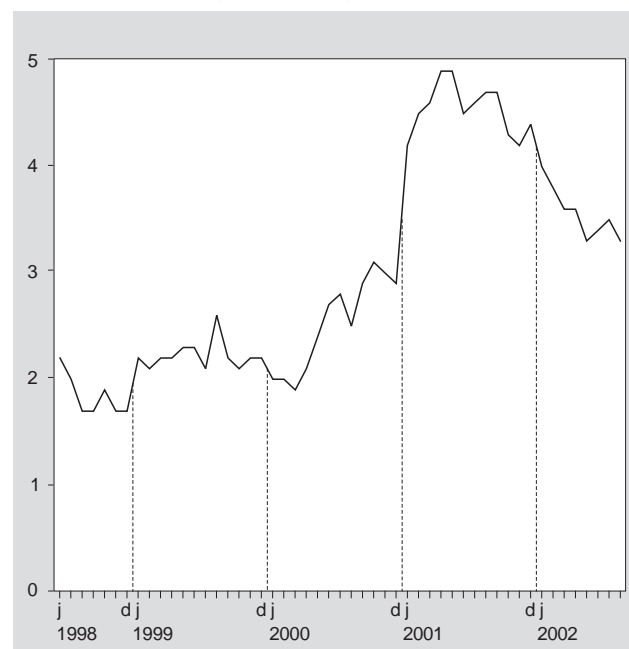
In het verleden werd het aantal WW-uitkeringen gepubliceerd op transactiebasis. Hierbij werden uitkeringen gecorrigeerd met maximaal 6 maanden nagekomen informatie.

⁹⁾ Inclusief verzuim als gevolg van zwangerschaps- en bevallingsverlof.

3. Index consumentenvertrouwen

4. Procentuele verandering consumentenprijsindex-alle huishoudens t.o.v. overeenkomstige maand voorgaand jaar (1995=100)

2.1 Banen en arbeidsvolume

Tabel 2.1.1
Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfstak

	2000*		2001*				2002*	
	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal
	<i>x 1 000</i>							
Totaal	7 329	7 349	7 369	7 443	7 492	7 498	7 477	7 521
Landbouw en visserij	124	122	110	123	128	124	114	125
Delfstoffenwinning	9	8	9	8	8	8	9	9
Industrie	1 053	1 055	1 053	1 056	1 056	1 054	1 045	1 039
Energie en water	37	37	37	36	36	36	36	37
Bouwnijverheid	438	439	425	436	447	447	430	438
Handel, horeca en reparatie	1 526	1 533	1 549	1 559	1 559	1 560	1 570	1 572
Vervoer en communicatie	458	459	459	463	470	469	465	463
Financiële en zakelijke diensten	1 511	1 507	1 513	1 524	1 534	1 525	1 511	1 516
Overheid	903	910	924	930	930	939	952	960
Zorg en overige diensten	1 271	1 279	1 290	1 306	1 325	1 336	1 346	1 363
Mannen	4 143	4 137	4 141	4 180	4 195	4 184	4 168	4 200
Landbouw en visserij	86	82	77	86	88	85	79	86
Delfstoffenwinning	7	7	7	7	7	7	7	7
Industrie	803	805	798	797	799	800	791	787
Energie en water	30	30	30	30	29	29	29	29
Bouwnijverheid	402	401	387	399	407	406	392	402
Handel, horeca en reparatie	807	804	818	825	824	818	829	834
Vervoer en communicatie	325	327	327	329	333	334	330	329
Financiële en zakelijke diensten	836	836	840	846	848	843	836	845
Overheid	516	514	518	520	521	523	526	530
Zorg en overige diensten	331	331	340	341	338	338	348	352
Vrouwen	3 186	3 212	3 228	3 262	3 297	3 314	3 308	3 321
Landbouw en visserij	39	39	33	37	40	39	34	39
Delfstoffenwinning	1	1	1	1	1	1	1	2
Industrie	250	250	255	259	256	255	253	252
Energie en water	7	7	7	7	7	7	7	7
Bouwnijverheid	35	37	38	38	39	40	38	37
Handel, horeca en reparatie	719	729	732	734	735	741	741	739
Vervoer en communicatie	132	132	133	134	136	135	134	134
Financiële en zakelijke diensten	675	671	673	678	686	682	674	670
Overheid	387	396	406	409	409	416	426	430
Zorg en overige diensten	940	948	950	965	987	997	998	1 012
	<i>% verandering t.o.v. hetzelfde kwartaal van voorgaand jaar</i>							
Totaal	2,4	2,4	2,6	2,3	2,2	2,0	1,5	1,1
Landbouw en visserij	-1,5	-1,0	2,6	3,0	2,6	2,4	2,9	1,2
Delfstoffenwinning	-1,9	-2,7	-3,7	-5,6	-3,6	-1,5	0,1	2,1
Industrie	0,9	0,7	0,5	0,2	0,2	-0,1	-0,8	-1,6
Energie en water	-3,7	-3,9	-3,5	-2,6	-2,3	-2,1	-0,9	0,1
Bouwnijverheid	2,5	2,6	2,6	2,3	2,1	1,8	1,2	0,4
Handel, horeca en reparatie	3,3	2,8	3,2	2,6	2,2	1,7	1,4	0,9
Vervoer en communicatie	5,0	4,2	3,7	3,0	2,6	2,2	1,1	0,0
Financiële en zakelijke diensten	3,1	3,1	2,6	1,8	1,5	1,2	-0,1	-0,6
Overheid	1,6	1,7	2,1	2,8	3,0	3,2	3,0	3,2
Zorg en overige diensten	2,2	2,6	3,7	3,9	4,2	4,4	4,3	4,4
Mannen	1,6	1,3	1,7	1,4	1,3	1,1	0,7	0,5
Landbouw en visserij	-0,1	-1,3	3,2	4,2	2,7	3,2	2,4	0,0
Delfstoffenwinning	-1,6	-1,8	-3,6	-6,3	-4,9	-2,8	-0,6	1,8
Industrie	0,1	0,1	0,0	-0,6	-0,5	-0,6	-0,8	-1,3
Energie en water	-4,0	-4,4	-3,5	-2,5	-2,3	-2,2	-1,6	-1,3
Bouwnijverheid	1,8	2,1	2,0	1,3	1,3	1,3	1,3	0,8
Handel, horeca en reparatie	2,3	1,7	2,8	2,2	2,1	1,8	1,4	1,1
Vervoer en communicatie	3,3	3,0	3,0	2,5	2,4	2,1	1,1	0,1
Financiële en zakelijke diensten	2,9	3,1	2,6	1,9	1,5	0,9	-0,4	-0,2
Overheid	0,5	-0,1	0,4	1,0	1,0	1,8	1,6	1,8
Zorg en overige diensten	0,5	-0,6	1,4	3,0	2,0	2,2	2,3	3,1
Vrouwen	3,6	3,8	3,7	3,5	3,5	3,2	2,5	1,8
Landbouw en visserij	-4,4	-0,5	1,2	0,3	2,4	0,6	4,2	4,0
Delfstoffenwinning	-3,4	-7,6	-4,5	-2,3	3,4	6,2	4,0	3,4
Industrie	3,4	3,0	2,2	2,8	2,5	1,6	-0,8	-2,7
Energie en water	-2,1	-1,9	-3,4	-3,0	-2,5	-1,7	1,8	6,3
Bouwnijverheid	11,3	8,9	9,3	15,2	11,1	7,8	0,9	-2,9
Handel, horeca en reparatie	4,5	4,2	3,5	3,0	2,2	1,7	1,3	0,6
Vervoer en communicatie	9,2	7,3	5,6	4,4	3,2	2,3	1,1	-0,3
Financiële en zakelijke diensten	3,4	3,0	2,7	1,7	1,5	1,6	0,2	-1,1
Overheid	3,1	4,1	4,2	5,3	5,8	5,0	4,9	5,0
Zorg en overige diensten	2,8	3,7	4,6	4,2	5,0	5,2	5,0	4,8

Bron: CBS, Arbeidsrekeningen.

Tabel 2.1.2
Arbeidsvolume van werknemers naar geslacht en bedrijfstak

	2000*		2001*				2002*	
	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal
<i>1 000 arbeidsjaren</i>								
Totaal	5 691	5 685	5 733	5 798	5 814	5 800	5 813	5 844
Landbouw en visserij	91	87	81	91	93	90	84	92
Delfstoffenwinning	8	8	8	8	8	8	8	8
Industrie	932	933	935	935	934	932	927	919
Energie en water	34	34	34	34	33	33	33	34
Bouwnijverheid	415	415	401	413	422	422	406	415
Handel, horeca en reparatie	1 075	1 068	1 093	1 108	1 100	1 090	1 109	1 116
Vervoer en communicatie	384	385	385	386	393	394	389	386
Financiële en zakelijke diensten	1 184	1 180	1 194	1 207	1 206	1 197	1 195	1 199
Overheid	729	734	746	751	751	758	768	774
Zorg en overige diensten	839	840	856	865	873	877	893	900
Mannen	3 667	3 654	3 669	3 707	3 713	3 698	3 695	3 720
Landbouw en visserij	69	67	63	70	71	69	64	70
Delfstoffenwinning	7	7	7	7	7	7	7	7
Industrie	753	753	751	748	749	748	745	738
Energie en water	29	29	29	29	28	28	28	28
Bouwnijverheid	392	391	377	388	397	395	382	391
Handel, horeca en reparatie	654	647	663	672	667	659	672	677
Vervoer en communicatie	293	295	294	295	300	301	297	296
Financiële en zakelijke diensten	732	730	738	747	745	740	738	746
Overheid	468	467	471	473	473	475	478	482
Zorg en overige diensten	270	271	277	277	275	276	284	285
Vrouwen	2 024	2 030	2 064	2 091	2 101	2 102	2 119	2 124
Landbouw en visserij	21	21	18	21	22	21	19	22
Delfstoffenwinning	1	1	1	1	1	1	1	1
Industrie	180	180	184	187	185	184	183	181
Energie en water	5	5	5	5	5	5	5	5
Bouwnijverheid	23	24	25	25	26	26	25	24
Handel, horeca en reparatie	421	421	431	436	433	431	437	439
Vervoer en communicatie	91	91	91	91	94	93	92	91
Financiële en zakelijke diensten	453	450	456	459	461	458	457	453
Overheid	261	267	275	278	278	283	290	292
Zorg en overige diensten	568	569	578	588	597	601	609	615
<i>% verandering t.o.v. hetzelfde kwartaal van voorgaand jaar</i>								
Totaal	2,1	1,8	2,1	2,3	2,2	2,0	1,4	0,8
Landbouw en visserij	-1,0	-2,4	0,8	3,7	2,9	3,0	3,1	1,1
Delfstoffenwinning	-0,2	-1,2	-3,4	-5,8	-3,8	-1,7	0,1	2,0
Industrie	0,4	0,4	0,6	0,1	0,1	-0,1	-0,8	-1,7
Energie en water	-4,3	-4,4	-3,5	-2,6	-2,3	-2,1	-1,1	0,1
Bouwnijverheid	2,1	2,2	2,3	2,0	1,8	1,7	1,2	0,4
Handel, horeca en reparatie	2,7	1,8	2,2	2,6	2,3	2,0	1,4	0,8
Vervoer en communicatie	4,7	4,4	3,8	2,8	2,5	2,2	1,2	0,0
Financiële en zakelijke diensten	2,8	2,4	2,0	2,1	1,9	1,5	0,1	-0,6
Overheid	1,3	1,5	2,1	2,9	3,0	3,2	2,9	3,0
Zorg en overige diensten	2,7	2,5	3,2	4,0	4,0	4,4	4,4	4,0
Mannen	1,3	0,9	1,3	1,4	1,3	1,2	0,7	0,3
Landbouw en visserij	-0,4	-1,8	2,3	4,6	2,9	3,6	2,6	0,0
Delfstoffenwinning	-0,7	-1,6	-3,4	-6,3	-4,9	-2,8	-0,5	2,1
Industrie	-0,2	-0,2	0,0	-0,6	-0,5	-0,6	-0,8	-1,4
Energie en water	-4,5	-4,7	-3,6	-2,5	-2,3	-2,2	-1,6	-1,4
Bouwnijverheid	1,7	1,9	1,8	1,2	1,3	1,3	1,3	0,7
Handel, horeca en reparatie	2,0	0,9	1,8	2,1	2,1	1,8	1,3	0,8
Vervoer en communicatie	3,4	3,5	3,2	2,4	2,3	2,1	1,2	0,0
Financiële en zakelijke diensten	2,4	2,1	1,8	2,2	1,9	1,3	0,0	-0,2
Overheid	0,3	-0,3	0,5	1,1	1,0	1,7	1,6	1,8
Zorg en overige diensten	0,8	0,7	1,7	2,9	1,9	2,1	2,3	2,7
Vrouwen	3,7	3,5	3,5	3,8	3,8	3,5	2,6	1,6
Landbouw en visserij	-2,7	-4,3	-3,9	0,6	3,1	1,2	4,8	4,7
Delfstoffenwinning	3,6	2,3	-3,4	-2,7	3,2	5,9	4,2	1,3
Industrie	2,9	3,0	2,8	3,0	2,7	1,8	-0,7	-3,1
Energie en water	-3,2	-2,6	-3,2	-3,0	-2,6	-1,8	1,8	8,7
Bouwnijverheid	9,6	7,9	9,5	16,4	11,7	8,3	0,9	-3,9
Handel, horeca en reparatie	3,8	3,2	2,8	3,3	2,7	2,3	1,5	0,8
Vervoer en communicatie	9,1	7,4	5,8	3,9	3,1	2,3	1,3	-0,2
Financiële en zakelijke diensten	3,4	3,0	2,4	1,9	1,9	1,7	0,2	-1,4
Overheid	3,3	4,7	5,1	6,2	6,5	5,7	5,3	5,0
Zorg en overige diensten	3,6	3,4	4,0	4,5	5,1	5,5	5,3	4,6

Bron: CBS, Arbeidsrekeningen.

2.2 Vacatures

Tabel 2.2.1
Vacatures naar economische activiteit en bedrijfsgrootte

	SBI-code	2000		2001		2002		2002		Jaarmutatatie 2001–2002
		30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	
<i>x 1 000</i>										
Totaal		183,4	204,2	215,6	218,1	170,7	163,9	177,8	162,0	-56,1
w.v.										
Particuliere bedrijven ¹⁾		169,4	188,8	200,6	201,7	156,1	147,8	162,8	146,0	-55,6
Overheid		14,0	15,4	15,0	16,4	14,7	16,0	15,1	15,9	-0,5
Bedrijfssector										
Landbouw en visserij	01–05	2,8	3,8	4,4	3,4	2,7	2,6	4,6	4,0	0,6
Industrie en bouwnijverheid	10–45	42,7	43,8	45,2	45,5	35,0	33,8	35,1	31,6	-13,9
Commerciële dienstverlening	50–74	98,6	112,0	118,7	118,6	88,1	82,0	90,0	82,3	-36,3
Niet-commerciële dienstverlening	75–93	39,3	44,6	47,4	50,6	44,9	45,5	48,1	44,1	-6,5
Bedrijfstak										
Delfstoffenwinning	10–14	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,3	0,2	0,1
Industrie	15–37	25,3	26,4	24,5	24,8	20,0	18,5	18,4	16,8	-8,0
Energie- en waterleidingbedrijven	40–41	0,4	0,5	0,7	0,5	0,4	0,6	0,5	0,4	-0,1
Bouwnijverheid	45	16,8	16,7	19,8	20,1	14,5	14,6	15,8	14,2	-5,9
Handel	50–52	31,3	35,3	35,3	35,9	26,6	25,9	29,9	27,7	-8,2
Horeca	55	7,1	7,5	9,3	9,5	8,4	7,4	9,0	9,9	0,4
Vervoer en communicatie	60–64	12,7	12,2	11,4	10,7	8,1	7,0	8,2	7,8	-2,9
w.o. post en telecommunicatie	64	3,1	2,7	2,8	2,1	1,3	1,3	1,2	0,9	-1,2
Financiële instellingen	65–67	5,8	8,0	8,2	7,5	5,9	7,5	6,0	4,8	-2,7
Zakelijke dienstverlening	70–74	41,8	49,1	54,4	54,9	39,2	34,2	36,9	32,0	-22,9
w.o. computerservice, informatietechnologie	72	6,8	8,3	10,7	8,4	6,1	5	4,1	3,3	-5,0
Openbaar bestuur	75	8,7	9,4	9,8	9,6	9,0	10,0	9,9	9,0	-0,6
Onderwijs	80	5,5	6,1	5,7	7,0	6,3	6,1	4,3	5,8	-1,1
Gezondheids- en welzijnzorg	85	18,6	20,6	22,8	23,8	22,2	21,5	24,0	20,9	-2,9
Cultuur en overige dienstverlening	90–93	6,5	8,5	9,1	10,3	7,5	7,9	10,0	8,4	-1,9
Bedrijfsgrootte										
Bedrijven met 1– 9 werknemers		39,7	49,5	54,4	61,1	45,7	44,1	54,0	47,6	-13,5
Bedrijven met 10–99 werknemers		59,9	63,1	65,0	69,6	52,4	50,4	55,5	51,3	-18,3
Bedrijven met 100 werknemers en meer		83,8	91,6	96,2	87,4	72,7	69,4	68,3	63,0	-24,3

¹⁾ Inclusief gesubsidieerde sector.

Bron: CBS Vacature-enquête.

Tabel 2.2.2
Ontstane vacatures naar economische activiteit en bedrijfsgrootte ¹⁾

	SBI-code	2000		2001		2002		Jaarmutatatie 2001–2002		
		30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	30 juni
<i>x 1 000</i>										
Totaal		230	254	270	273	209	194	213	200	-73
w.v.										
Particuliere bedrijven ²⁾		208	237	252	252	189	176	196	182	-70
Overheid		22	17	18	20	20	17	17	18	-2
Bedrijfssector										
Landbouw en visserij	01–05	8	6	6	4	4	3	6	4	1
Industrie en bouwnijverheid	10–45	38	42	49	42	33	30	35	31	-12
Commerciële dienstverlening	50–74	126	149	152	160	114	107	115	111	-49
Niet-commerciële dienstverlening	75–93	59	57	62	67	58	54	57	54	-13
Bedrijfstak										
Delfstoffenwinning	10–14	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Industrie	15–37	23	27	27	27	20	18	19	17	-10
Energie- en waterleidingbedrijven	40–41	0	1	1	0	0	1	0	0	0
Bouwnijverheid	45	14	14	22	15	12	11	15	13	-2
Handel	50–52	51	61	55	52	45	44	43	40	-11
Horeca	55	13	11	17	23	16	11	15	19	-5
Vervoer en communicatie	60–64	16	15	14	15	10	9	12	12	-3
w.o. post en telecommunicatie	64	4	4	3	3	2	2	2	1	-2
Financiële instellingen	65–67	6	10	9	7	7	8	5	5	-2
Zakelijke dienstverlening	70–74	39	52	56	63	37	34	40	35	-28
w.o. computerservice, informatietechnologie	72	5	7	9	6	5	4	3	3	-3
Openbaar bestuur	75	7	7	9	9	7	9	8	7	-3
Onderwijs	80	15	10	9	11	14	8	8	10	-1
Gezondheids- en welzijnszorg	85	26	28	32	32	27	27	30	27	-6
Cultuur en overige dienstverlening	90–93	11	12	12	14	9	10	11	11	-4
Bedrijfsgrootte										
Bedrijven met 1– 9 werknemers		59	69	76	82	55	54	64	60	-23
Bedrijven met 10–99 werknemers		74	80	86	93	69	62	69	67	-26
Bedrijven met 100 werknemers en meer		96	104	108	97	85	77	79	73	-24

¹⁾ In het kwartaal eindigend op aangegeven datum.

²⁾ Inclusief gesubsidieerde sector.

Bron: CBS Vacature-enquête.

Tabel 2.2.3
Vervulde vacatures naar economische activiteit en bedrijfsgrootte¹⁾²⁾

	SBI-code	2000		2001				2002		Jaarmutatie 2001-2002
		30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	
<i>x 1 000</i>										
Totaal		265	233	258	270	256	200	199	216	-55
w.v.										
Particuliere bedrijven ³⁾		241	217	241	251	234	185	181	199	-53
Overheid		24	16	18	19	22	16	18	17	-2
Bedrijfssector										
Landbouw en visserij	01-05	9	5	6	5	5	3	4	5	0
Industrie en bouwnijverheid	10-45	49	41	48	42	43	31	33	34	-8
Commerciële dienstverlening	50-74	143	136	145	160	145	113	107	119	-41
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	63	52	60	64	63	53	55	58	-5
Bedrijfstak										
Delfstoffenwinning	10-14	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Industrie	15-37	30	26	28	26	25	19	19	19	-8
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	0	0	1	1	0	0	0	0	0
Bouwnijverheid	45	18	15	19	15	18	11	14	15	0
Handel	50-52	58	57	55	51	54	44	39	42	-9
Horeca	55	16	11	15	23	17	12	13	18	-5
Vervoer en communicatie	60-64	15	16	15	15	13	10	10	12	-3
w.o. post en telecommunicatie	64	3	4	3	3	3	2	2	1	-2
Financiële instellingen	65-67	8	8	9	8	8	7	7	6	-2
Zakelijke dienstverlening	70-74	47	45	51	62	53	39	37	40	-22
w.o. computerservice, informatietechnologie	72	6	5	7	9	7	6	4	4	-4
Openbaar bestuur	75	8	7	8	9	8	8	8	8	-2
Onderwijs	80	17	9	9	10	14	8	10	9	-1
Gezondheids- en welzijnszorg	85	26	26	30	31	29	28	28	30	-2
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	12	10	12	13	12	9	9	12	-1
Bedrijfsgrootte										
Bedrijven met 1- 9 werknemers		71	59	71	76	71	56	54	66	-10
Bedrijven met 10-99 werknemers		87	77	84	88	87	64	64	71	-17
Bedrijven met 100 werknemers en meer		107	97	103	106	99	81	80	78	-28

¹⁾ Het aantal vervulde vacatures is inclusief het aantal vervallen vacatures.

²⁾ In het kwartaal eindigend op aangegeven datum.

³⁾ Inclusief gesubsidieerde sector.

Bron: CBS Vacature-enquête.

2.3 Werkloosheid

Tabel 2.3.1
Geregisteerde werklozen naar geslacht, leeftijd en duur van inschrijving, driemaandsgemiddelden ¹⁾

	2001				2002			
	april	mei	juni	juli	april	mei	juni	juli
	<i>x 1 000</i>							
Leeftijd en geslacht								
Totaal	134	132	132	135	159	164	160	166
16–24 jaar	16	16	14	15	19	19	17	19
25–34 jaar	31	31	32	35	44	44	45	44
35–64 jaar	87	85	86	85	95	101	98	102
Man	76	72	70	67	81	87	85	90
16–24 jaar	9	10	9	9	10	10	10	13
25–64 jaar	67	62	61	58	71	77	75	77
Vrouw	58	61	62	68	78	77	76	76
16–24 jaar	7	6	5	6	9	9	7	7
25–64 jaar	50	55	57	62	68	68	68	70
Duur inschrijving en geslacht ²⁾								
Korter dan 1 jaar	79	80	82	87	103	106	108	114
man	43	41	41	41	54	58	58	64
vrouw	36	39	41	46	49	48	49	50
1 jaar of langer	55	52	50	48	56	57	52	52
man	33	30	29	26	27	29	26	26
vrouw	22	21	21	22	28	29	26	26

¹⁾ Driemaandsgemiddelden opgenomen onder de middelste maand. Niet voor seizoen gecorrigeerde cijfers.

²⁾ Duur inschrijving volgens registratie bij arbeidsbureaus; het betreft een onafgebroken periode van inschrijving.

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking.

Tabel 2.3.2
Geregisteerde werklozen ¹⁾ van 16–64 jaar naar landsdeel en de 4 grote gemeenten ²⁾

	2001				2002		2001		2002	
	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	2e kwartaal	2e kwartaal	2e kwartaal	
	<i>x 1 000</i>						<i>% van de beroepsbevolking</i>			
Nederland	176	132	141	135	161	164	1,8	2,2		
Noord-Nederland	24	19	20	22	26	23	2,7	3,2		
Oost-Nederland	35	30	26	30	28	29	2,0	2,0		
West-Nederland	81	55	69	53	73	77	1,6	2,3		
Zuid-Nederland	35	28	26	31	34	35	1,8	2,2		
Vier grote gemeenten	37	21	34	24	35	35	2,2	3,8		

¹⁾ Niet voor seizoeninvloeden gecorrigeerd.

²⁾ Noord-Nederland: Groningen, Friesland, Drenthe
Oost-Nederland: Overijssel, Flevoland, Gelderland
West-Nederland: Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland
Zuid-Nederland: Noord-Brabant, Limburg
4 grote gemeenten: Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage, Utrecht.

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking.

Tabel 2.3.3
Ingeschreven personen van 16-64 jaar naar arbeidspositie volgens de Enquête Beroepsbevolking

	2000		2001				2002	
	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal
<i>x 1 000</i>								
Totaal ingeschreven personen ¹⁾	654	644	629	579	553	571	592	572
Geregistreeerde werklozen	176	186	176	132	141	135	161	164
Werkzame beroepsbevolking	256	228	236	203	179	180	175	160
Niet beschikbaar voor de arbeidsmarkt	222	230	218	244	233	255	255	248
<i>% van ingeschreven personen</i>								
Totaal ingeschreven personen	100	100	100	100	100	100	100	100
Geregistreeerde werklozen	27	29	28	23	25	24	27	29
Werkzame beroepsbevolking	39	35	37	35	32	32	30	28
Niet beschikbaar voor de arbeidsmarkt	34	36	35	42	42	45	43	43

¹⁾ De hier vermelde aantallen volgens de registratie zijn bepaald uit het maandelijks door het Centrum voor Werk en Inkomen aan het CBS ter beschikking gestelde databestand (het zgn. Gis-bestand).

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking.

Tabel 2.3.4
Werkzoekenden zonder baan¹⁾; maandcijfers seizoensgecorrigeerd

	2000	2001			2002						
		okt.*	nov.*	dec.*	febr.*	maart*	april*	mei*	juni*	juli*	aug.*
<i>in % van de beroepsbevolking</i>											
België	7,0	6,7	6,7	6,7	6,7	6,8	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9
Denemarken	4,7	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,3	4,2	4,3	.
Duitsland	8,1	7,9	7,9	7,9	8,0	8,0	8,0	8,2	8,3	8,3	8,3
Finland	9,8	9,2	9,2	9,3	9,1	9,1	9,1	9,0	9,3	9,3	.
Frankrijk	9,5	8,6	8,6	8,7	8,7	8,8	8,8	8,8	8,9	8,9	.
Griekenland	.	10,7	10,7	10,7	10,4	10,4	9,9	9,9	9,9	.	.
Ierland	4,2	3,9	4,1	4,1	4,3	4,4	4,4	4,4	4,4	4,5	4,5
Italië	10,5	9,3	9,2	9,1	9,0	9,0	9,0
Luxemburg	2,2	2,5	2,5	2,5	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3	.	.
Nederland	2,8	2,4	2,3	2,4	2,4	2,6	2,6	2,7	2,8	.	.
Oostenrijk	3,7	3,8	3,8	3,9	3,9	4,0	4,0	4,1	4,1	4,2	4,2
Portugal	4,2	4,2	4,2	4,2	4,3	4,3	4,3	4,4	4,4	4,5	.
Spanje	14,1	12,8	12,8	12,8	11,2	11,2	11,2	11,2	11,2	11,3	10,6
Verenigd Koninkrijk	5,5	5,2	5,3	5,0	5,1	5,1	5,2	5,1	.	.	.
Zweden	5,9	5,1	4,8	5,0	5,0	5,1	5,1	5,0	4,9	4,9	4,8
EU-15	8,3	7,8	7,8	7,8	7,5	7,6	7,6	7,6	7,7	7,7	.
Verenigde Staten	5,5	5,4	5,6	5,7	5,6	5,7	6,1	5,9	5,9	5,8	5,7
Japan	4,7	5,4	5,4	5,5	5,3	5,2	5,2	5,4	5,4	5,4	.

¹⁾ Het betreft personen zonder werk die betaald werk zoeken en onmiddellijk voor een werkkring beschikbaar zijn (werkloosheid volgens de ILO-definitie). De maand- en jaarcijfers zijn door Eurostat berekend op grond van het Labour Force Survey van de EU en gegevens over de geregistreeerde werkloosheid.

Bron: Eurostat.

2.4 Cao-lonen

Tabel 2.4.1
Cao-lonen per uur inclusief bijzondere beloningen

	Sbi-code ¹⁾	2001					2002*							
		aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.
<i>1990=100</i>														
Totaal	01-93	139,7	139,7	140,2	140,2	140,2	141,5	141,7	142,1	142,5	142,6	142,8	144,0	144,1
Leeftijdscategorie														
Jeugd		142,5	142,5	142,9	142,9	142,9	144,8	144,8	145,1	145,3	145,3	145,3	146,6	146,7
Volwassenen		139,5	139,6	140,0	140,0	140,0	141,3	141,5	141,9	142,3	142,4	142,6	143,8	143,9
Cao-sector														
Particuliere bedrijven		140,5	140,5	140,8	140,9	140,9	142,0	142,1	142,5	143,0	143,1	143,3	144,4	144,5
Overheid		136,8	136,8	138,0	138,0	138,0	139,7	140,6	141,0	141,3	141,3	141,3	142,5	142,5
Gesubsidieerde sector		139,7	139,7	139,7	139,7	139,7	141,4	141,4	141,5	141,8	142,0	142,0	144,1	143,9
Bedrijfssector¹⁾														
Landbouw en visserij	01-05	142,2	142,2	142,3	142,3	142,3	145,4	145,4	145,4	145,4	145,4	145,4	148,1	148,1
Industrie en bouwnijverheid	10-45	141,2	141,2	141,8	141,8	141,8	142,7	142,9	143,6	144,5	144,5	144,6	146,1	146,1
Commerciële dienstverlening	50-74	139,6	139,6	139,6	139,7	139,7	141,1	141,1	141,4	141,6	141,7	142,1	142,9	143,2
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	138,4	138,5	139,2	139,2	139,2	140,7	141,3	141,5	141,8	141,8	141,9	143,4	143,3
Bedrijfstak¹⁾														
Industrie	15-37	139,4	139,5	140,4	140,4	140,4	141,2	141,4	141,9	143,0	143,1	143,1	144,2	144,2
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	136,4	136,4	136,4	136,4	136,4	137,2	138,8	138,8	141,8	141,8	141,8	141,8	141,8
Bouwnijverheid	45	146,2	146,2	146,2	146,2	146,2	147,3	147,3	148,4	148,5	148,5	148,8	151,4	151,4
Handel	50-52	140,4	140,5	140,6	140,6	140,6	141,9	141,9	142,5	142,6	142,7	142,9	144,0	144,0
Horeca	55	142,5	142,5	142,5	142,5	142,5	143,2	143,2	143,2	143,2	143,2	143,2	143,2	143,2
Vervoer en communicatie	60-64	136,1	136,1	136,4	136,4	136,4	137,0	137,1	137,2	138,4	138,6	139,8	139,8	139,8
Financiële instellingen	65-67	140,2	140,2	140,2	140,2	140,7	141,4	141,4	141,8	141,9	142,5	142,5	145,0	145,8
Zakelijke dienstverlening	70-74	139,8	139,8	139,8	139,9	139,8	141,9	141,9	141,9	141,9	141,9	142,1	142,7	143,1
Openbaar bestuur	75	136,0	136,1	138,2	138,3	138,3	138,7	140,3	140,3	140,8	140,9	140,9	141,2	141,2
Onderwijs	80	137,6	137,6	137,6	137,6	137,6	141,1	141,1	141,1	141,1	141,1	141,1	144,0	144,0
Gezondheids- en welzijnszorg	85	140,6	140,6	140,6	140,6	140,6	142,1	142,1	142,6	142,7	142,7	142,8	144,9	144,6
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	140,1	140,1	140,4	140,4	140,4	141,6	141,6	141,9	143,2	143,2	143,2	143,7	143,7
Bedrijfsklasse¹⁾														
Voedings- en genotmiddelenindustrie	15-16	140,1	140,1	140,2	140,2	140,2	141,2	141,2	141,4	142,8	142,9	143,3	144,5	144,4
Grafische industrie	22	136,6	136,6	138,4	138,4	138,4	138,6	140,4	140,4	141,0	141,0	141,0	141,2	141,2
Chemische industrie	24	142,9	142,9	142,9	142,9	142,9	144,7	144,7	144,8	149,2	149,1	149,1	149,1	149,2
Metaal- en elektrotechnische industrie	27-35	138,3	138,3	140,3	140,2	140,2	140,4	140,6	141,6	141,6	141,6	141,6	142,6	142,6
Groothandel	51	138,6	138,6	138,7	138,7	138,7	140,3	140,3	140,3	140,4	140,5	140,8	142,0	142,0
Detailhandel	52	144,0	144,0	144,1	144,1	144,4	145,4	145,4	145,7	145,8	145,9	145,9	147,2	147,2
Financiële instellingen en zakelijke dienstverlening	65-74	139,9	139,9	139,9	140,0	140,0	141,8	141,8	141,9	141,9	142,0	142,2	143,3	143,8
Bankwezen	65	140,7	140,7	140,7	140,7	140,7	141,5	141,5	142,3	142,3	143,1	143,1	145,2	146,4
Verzekeringswezen en pensioenfondsen	66	139,5	139,5	139,5	139,5	141,5	141,7	141,7	141,7	141,9	142,1	142,1	145,1	144,9

¹⁾ Indeling naar economische activiteit volgens de Standaard bedrijfsindeling (SBI 1993).

Tabel 2.4.2
Cao-lonen per maand inclusief bijzondere beloningen

	Sbi-code ¹⁾	2001					2002*							
		aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.
<i>1990=100</i>														
Totaal	01-93	136,5	136,5	136,9	136,9	136,9	138,2	138,4	138,8	139,2	139,3	139,5	140,7	140,7
Leeftijdscategorie														
Jeugd		140,8	140,8	141,2	141,2	141,2	143,1	143,1	143,3	143,5	143,6	143,6	144,8	144,9
Volwassenen		136,2	136,2	136,6	136,6	136,7	137,9	138,1	138,5	138,9	139,0	139,2	140,4	140,4
Cao-sector														
Particuliere bedrijven		138,6	138,6	138,9	138,9	139,0	140,1	140,1	140,5	141,0	141,1	141,4	142,4	142,5
Overheid		131,2	131,2	132,4	132,4	132,4	134,0	134,9	135,2	135,5	135,5	135,5	136,7	136,7
Gesubsidieerde sector		132,7	132,7	132,7	132,7	132,7	134,3	134,3	134,4	134,7	134,9	134,9	136,9	136,7
Bedrijfssector ¹⁾														
Landbouw en visserij	01-05	139,2	139,2	139,2	139,2	139,2	142,2	142,2	142,2	142,2	142,2	142,2	144,9	144,9
Industrie en bouwnijverheid	10-45	139,2	139,2	139,8	139,8	139,8	140,6	140,9	141,5	142,4	142,4	142,6	144,0	144,0
Commerciële dienstverlening	50-74	137,6	137,6	137,7	137,7	137,8	139,1	139,1	139,4	139,6	139,8	140,1	140,9	141,2
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	132,2	132,3	133,0	133,0	133,0	134,5	134,9	135,2	135,5	135,5	135,5	137,0	136,9
Bedrijfstak ¹⁾														
Industrie	15-37	137,9	137,9	138,8	138,8	138,8	139,5	139,8	140,3	141,4	141,4	141,5	142,6	142,5
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	133,9	133,9	133,9	133,9	133,9	134,7	136,3	136,3	139,2	139,2	139,2	139,2	139,2
Bouwnijverheid	45	143,1	143,1	143,1	143,1	143,1	144,2	144,2	145,3	145,3	145,3	145,6	148,2	148,2
Handel	50-52	138,7	138,8	138,9	138,9	138,9	140,2	140,2	140,8	140,9	141,0	141,2	142,3	142,3
Horeca	55	142,3	142,3	142,3	142,3	142,3	143,0	143,0	143,0	143,0	143,0	143,0	143,0	143,0
Vervoer en communicatie	60-64	134,2	134,2	134,5	134,5	134,5	135,1	135,2	135,3	136,6	136,8	137,9	137,9	137,9
Financiële instellingen	65-67	134,2	134,2	134,2	134,2	134,6	135,3	135,3	135,7	135,8	136,4	136,4	138,7	139,5
Zakelijke dienstverlening	70-74	138,9	138,9	139,0	139,0	138,9	141,0	141,0	141,0	141,0	141,0	141,2	141,8	142,2
Openbaar bestuur	75	130,8	130,8	132,9	132,9	132,9	133,3	134,9	134,9	135,3	135,4	135,4	135,7	135,7
Onderwijs	80	131,4	131,4	131,4	131,4	131,4	134,7	134,7	134,7	134,7	134,7	134,7	137,5	137,5
Gezondheids- en welzijnzorg	85	132,8	132,8	132,9	132,9	132,9	134,2	134,2	134,7	134,8	134,8	134,9	136,9	136,6
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	136,3	136,3	136,6	136,6	136,6	137,8	137,8	138,0	139,3	139,3	139,3	139,9	139,9
Bedrijfsklasse ¹⁾														
Voedings- en genotmiddelenindustrie	15-16	140,0	140,0	140,0	140,0	140,0	141,1	141,1	141,2	142,6	142,7	143,2	144,4	144,3
Grafische industrie	22	136,7	136,7	138,5	138,5	138,5	138,6	140,5	140,5	141,1	141,1	141,1	141,2	141,2
Chemische industrie	24	139,0	139,0	139,0	139,0	139,0	140,4	140,4	140,5	144,8	144,7	144,7	144,7	144,8
Metaal- en elektrotechnische industrie	27-35	137,1	137,1	139,0	139,0	139,0	139,1	139,4	140,4	140,4	140,4	140,4	141,3	141,3
Groothandel	51	137,6	137,6	137,7	137,7	137,7	139,3	139,3	139,3	139,4	139,5	139,8	141,0	141,0
Detailhandel	52	141,0	141,0	141,1	141,1	141,3	142,3	142,3	142,6	142,7	142,8	142,8	144,1	144,1
Financiële instellingen en zakelijke dienstverlening	65-74	137,5	137,5	137,6	137,6	137,7	139,4	139,4	139,5	139,5	139,7	139,8	140,9	141,3
Bankwezen	65	132,5	132,5	132,5	132,5	132,5	133,3	133,3	133,9	133,9	134,7	134,7	136,7	137,8
Verzekeringswezen en pensioenfondsen	66	137,5	137,5	137,5	137,5	139,4	139,7	139,7	139,7	139,9	140,0	140,0	143,0	142,8

¹⁾ Indeling naar economische activiteit volgens de Standaard bedrijfsindeling (SBI 1993).

Tabel 2.4.3
Contractuele loonkosten per uur inclusief bijzondere beloningen

	Sbi-code ¹⁾	2001					2002*							
		aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.
<i>1990=100</i>														
Metaal- en elektrotechnische industrie	27-35	137,3	137,3	139,5	139,4	139,4	139,3	139,5	140,6	140,6	140,6	140,6	141,5	141,5
Verzekeringswezen en pensioenfondsen	66	139,8	139,8	139,8	139,8	141,7	141,9	141,9	141,9	142,1	142,2	142,2	145,2	145,0
Openbaar bestuur	75	136,7	136,8	139,0	139,0	139,0	140,0	141,7	141,7	142,1	142,3	142,3	142,6	142,6
Onderwijs	80	139,8	139,8	139,8	139,8	139,8	144,3	144,3	144,3	144,3	144,3	144,3	147,3	147,3
Gezondheids- en welzijnzorg	85	137,2	137,2	137,3	137,3	137,3	139,1	139,1	139,7	139,7	139,8	139,8	141,9	141,6

¹⁾ Indeling naar economische activiteit volgens de Standaard bedrijfsindeling (SBI 1993).

2.5 Verdiende lonen en loonkosten

Tabel 2.5.1
Loonkosten per arbeidsjaar naar bedrijfstak

	2000*		2001*				2002*	
	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal
<i>1000 euro</i>								
Totaal	8,5	9,0	8,8	10,9	8,9	9,4	9,3	11,4
Landbouw en visserij	6,5	6,7	6,8	7,7	6,9	7,1	7,0	8,1
Delfstoffenwinning	14,3	15,9	16,7	17,1	15,3	17,1	17,4	18,0
Industrie	8,7	9,4	9,1	11,3	9,1	9,9	9,5	11,9
Energie en water	11,4	11,6	11,5	14,2	12,0	12,1	12,0	14,7
Bouwnijverheid	8,5	8,4	8,6	10,9	9,0	8,9	9,1	11,5
Handel, horeca en reparatie	7,1	7,5	7,3	8,9	7,4	7,9	7,7	9,4
Vervoer en communicatie	9,0	9,8	9,5	11,6	9,5	10,4	9,9	12,2
Financiële en zakelijke diensten	9,0	9,7	9,5	11,4	9,5	10,3	10,1	12,1
Overheid	10,5	10,9	10,9	13,8	11,1	11,5	11,3	14,2
Zorg en overige diensten	7,5	7,6	7,6	9,5	7,8	8,0	7,9	10,0
<i>% verandering t.o.v. hetzelfde kwartaal van voorgaand jaar</i>								
Totaal	4,5	4,2	5,0	4,9	4,8	5,3	4,6	5,0
Landbouw en visserij	5,5	6,0	8,7	1,9	6,0	5,8	3,4	5,8
Delfstoffenwinning	-1,6	-0,2	4,7	5,3	6,9	8,1	4,5	5,5
Industrie	4,1	4,3	4,6	4,6	4,9	4,9	4,3	5,2
Energie en water	8,9	3,9	5,4	5,4	5,0	4,8	4,5	3,7
Bouwnijverheid	3,6	2,7	6,0	6,4	5,8	6,4	5,8	5,2
Handel, horeca en reparatie	5,1	5,2	5,2	3,4	4,4	4,9	4,7	4,9
Vervoer en communicatie	4,0	3,8	5,0	5,1	5,1	5,2	4,6	5,2
Financiële en zakelijke diensten	6,1	4,5	5,0	6,5	5,4	6,4	6,0	6,5
Overheid	3,4	4,5	5,8	5,6	5,3	5,4	3,2	3,0
Zorg en overige diensten	3,6	3,0	4,0	3,6	3,3	4,3	3,8	4,8

Bron: CBS, Arbeidsrekeningen.

Tabel 2.5.2
Loonkosten naar bedrijfstak

	2000*		2001*				2002*	
	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal
<i>mld euro</i>								
Totaal	48,4	51,0	50,7	63,1	51,9	54,8	53,8	66,7
Landbouw en visserij	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6	0,8
Delfstoffenwinning	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Industrie	8,1	8,8	8,5	10,6	8,5	9,2	8,8	11,0
Energie en water	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5
Bouwnijverheid	3,5	3,5	3,5	4,5	3,8	3,8	3,7	4,8
Handel, horeca en reparatie	7,6	8,0	8,0	9,9	8,2	8,6	8,5	10,4
Vervoer en communicatie	3,5	3,8	3,6	4,5	3,7	4,1	3,9	4,7
Financiële en zakelijke diensten	10,6	11,4	11,3	13,7	11,4	12,3	12,0	14,5
Overheid	7,7	8,0	8,2	10,4	8,3	8,7	8,7	11,0
Zorg en overige diensten	6,3	6,4	6,5	8,3	6,8	7,0	7,1	9,0
<i>% verandering t.o.v. hetzelfde kwartaal van voorgaand jaar</i>								
Totaal	6,7	6,1	7,2	7,3	7,1	7,5	6,0	5,8
Landbouw en visserij	4,5	3,5	9,6	5,7	9,1	9,0	6,7	7,0
Delfstoffenwinning	-1,7	-1,3	1,2	-0,8	2,8	6,3	4,6	7,5
Industrie	4,5	4,7	5,2	4,8	5,1	4,8	3,5	3,4
Energie en water	4,2	-0,7	1,8	2,6	2,6	2,6	3,3	3,8
Bouwnijverheid	5,7	4,9	8,4	8,5	7,7	8,2	7,1	5,6
Handel, horeca en reparatie	7,9	7,1	7,5	6,1	6,8	7,1	6,2	5,7
Vervoer en communicatie	8,9	8,4	9,0	8,0	7,7	7,5	5,9	5,2
Financiële en zakelijke diensten	9,0	7,1	7,1	8,6	7,3	8,0	6,1	5,8
Overheid	4,8	6,0	8,0	8,7	8,4	8,7	6,2	6,1
Zorg en overige diensten	6,4	5,5	7,4	7,7	7,5	8,9	8,3	9,0

Bron: CBS, Arbeidsrekeningen.

2.6 Consumentenprijzen

Tabel 2.6.1
Consumentenprijsindexcijfers, (1995=100)

	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jaar
Alle huishoudens													
1996	100,6	101,0	102,0	102,3	102,0	101,6	101,9	101,7	102,7	102,9	102,8	102,7	102,0
1997	102,8	103,0	103,8	103,9	104,2	103,6	104,0	104,3	105,2	105,3	105,4	105,1	104,2
1998	104,7	105,3	106,2	106,4	106,3	105,9	106,1	106,1	107,0	107,3	107,2	106,9	106,3
1999	107,0	107,5	108,5	108,7	108,7	108,3	108,3	108,9	109,4	109,5	109,6	109,2	108,6
2000	109,1	109,6	110,6	111,0	111,3	111,2	111,3	111,6	112,6	112,9	112,9	112,4	111,4
2001	113,7	114,5	115,7	116,4	116,7	116,2	116,4	116,8	117,9	117,8	117,6	117,4	116,4
2002	118,3	118,8	119,9	120,6	120,6	120,2	120,5	120,7*					
Alle huishoudens, afgeleid													
1996	99,9	100,3	101,2	101,5	101,3	100,9	101,2	101,0	102,0	102,2	102,1	102,0	101,3
1997	101,9	102,1	102,8	102,9	103,1	102,6	103,0	103,3	104,3	104,4	104,4	104,1	103,3
1998	103,5	104,1	105,0	105,2	105,1	104,7	104,9	104,9	105,8	106,1	106,0	105,7	105,1
1999	105,3	105,8	106,7	107,0	107,0	106,6	106,5	107,1	107,6	107,7	107,8	107,5	106,9
2000	106,9	107,5	108,5	108,8	109,1	109,1	109,1	109,4	110,4	110,8	110,8	110,2	109,2
2001	110,4	111,1	112,3	113,0	113,4	112,9	113,1	113,4	114,5	114,5	114,2	114,0	113,1
2002	114,9	115,4	116,5	117,1	117,1	116,7	116,9	117,2*					
Werknemersgezinnen met laag inkomen													
1996	100,6	100,9	101,9	102,2	101,9	101,5	101,8	101,6	102,5	102,8	102,6	102,5	101,9
1997	102,7	102,9	103,7	103,8	104,0	103,5	103,9	104,1	105,0	105,1	105,2	104,9	104,1
1998	104,6	105,2	106,0	106,3	106,2	105,7	105,9	105,9	106,8	107,0	107,0	106,7	106,1
1999	106,8	107,4	108,3	108,5	108,5	108,1	108,0	108,6	109,1	109,2	109,4	109,0	108,4
2000	108,8	109,4	110,4	110,6	111,0	110,9	110,9	111,3	112,3	112,6	112,7	112,1	111,1
2001	113,4	114,3	115,4	116,1	116,5	116,0	116,2	116,5	117,6	117,6	117,4	117,1	116,2
2002	118,0	118,5	119,6	120,2	120,2	119,9	120,1	120,3*					
Werknemersgezinnen met laag inkomen, afgeleid													
1996	99,9	100,2	101,2	101,5	101,2	100,8	101,1	100,9	101,8	102,1	101,9	101,9	101,2
1997	101,8	102,0	102,7	102,8	103,0	102,5	102,9	103,2	104,1	104,2	104,3	104,0	103,1
1998	103,4	104,0	104,8	105,1	105,0	104,5	104,7	104,7	105,6	105,9	105,8	105,5	104,9
1999	105,1	105,6	106,5	106,8	106,8	106,4	106,3	106,9	107,3	107,4	107,6	107,2	106,7
2000	106,7	107,2	108,2	108,5	108,8	108,8	108,8	109,1	110,1	110,5	110,5	110,0	108,9
2001	110,1	110,9	112,1	112,8	113,1	112,6	112,8	113,2	114,2	114,2	114,0	113,8	112,8
2002	114,5	115,0	116,1	116,7	116,7	116,3	116,6	116,8*					
Werknemersgezinnen met hoog inkomen													
1996	100,3	100,8	101,8	102,1	101,9	101,4	101,3	101,2	102,3	102,5	102,4	102,3	101,7
1997	102,2	102,5	103,4	103,5	103,7	103,1	103,1	103,5	104,6	104,7	104,7	104,3	103,6
1998	103,8	104,5	105,5	105,7	105,6	105,1	105,1	105,1	106,1	106,4	106,3	106,0	105,4
1999	105,9	106,5	107,6	107,8	107,9	107,4	107,2	107,9	108,5	108,6	108,7	108,3	107,7
2000	108,0	108,7	109,9	110,2	110,6	110,5	110,2	110,6	111,8	112,1	112,1	111,5	110,5
2001	112,5	113,4	114,7	115,5	115,9	115,3	115,1	115,5	116,8	116,8	116,5	116,3	115,4
2002	117,0	117,6	118,9	119,6	119,5	119,1	119,1	119,4*					
Werknemersgezinnen met hoog inkomen, afgeleid													
1996	99,8	100,2	101,2	101,6	101,3	100,8	100,8	100,7	101,8	102,0	101,9	101,8	101,2
1997	101,5	101,7	102,6	102,7	102,9	102,3	102,4	102,7	103,8	103,9	104,0	103,6	102,8
1998	102,9	103,5	104,5	104,8	104,7	104,2	104,2	104,2	105,2	105,5	105,4	105,0	104,5
1999	104,5	105,1	106,2	106,5	106,5	106,1	105,9	106,5	107,1	107,2	107,4	107,0	106,3
2000	106,4	107,1	108,3	108,6	108,9	108,9	108,6	109,0	110,2	110,5	110,5	109,8	108,9
2001	109,8	110,7	112,0	112,8	113,1	112,6	112,4	112,8	114,1	114,0	113,8	113,6	112,6
2002	114,3	114,9	116,1	116,8	116,8	116,3	116,3	116,6*					

Bron: CBS, consumentenprijzen.

Tabel 2.6.2
Geharmoniseerde consumentenprijsindex (1996=100)

	1999	2000	2001	2001						2002						
				juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli*
België	103,6	106,4	109,0	108,4	109,8	110,0	109,8	109,8	109,7	108,7	110,5	110,7	110,8	111,0	110,7	109,6
Duitsland	102,8	104,9	107,4	108,1	107,9	107,9	107,5	107,3	107,4	108,5	108,7	109,0	109,0	109,0	108,9	109,2
Finland	103,9	107,0	109,8	109,7	109,9	110,9	110,8	110,4	110,4	110,9	111,2	111,8	112,3	112,5	112,3	111,9
Frankrijk	102,5	104,4	106,3	106,6	106,6	106,8	106,9	106,6	106,7	107,2	107,3	107,8	108,3	108,4	108,4	108,2
Griekenland	112,6	115,8	120,1	118,7	118,7	121,2	121,6	121,7	123,1	122,4	121,0	124,5	125,5	125,8	125,5	123,0
Ierland	106,0	111,5	116,0	116,4	116,7	117,1	117,7	117,5	118,5	118,3	119,0	120,1	121,0	121,7	121,9	121,3
Italië	105,7	108,4	110,9	111,2	110,8	111,2	111,8	112,0	112,1	112,1	111,8	112,8	113,6	113,9	114,0	113,9
Luxemburg	103,4	107,3	109,9	109,6	110,4	110,6	110,7	110,7	110,4	109,6	110,9	111,0	111,6	112,1	112,4	111,7
Nederland	105,8	108,2	113,8	113,7	114,0	115,2	115,3	115,0	114,8	116,1	116,7	117,9	118,7	118,5	118,2	118,0
Oostenrijk	102,5	104,5	106,9	107,1	106,8	107,2	107,4	107,4	107,7	107,9	108,0	108,2	108,7	108,9	108,8	108,7
Portugal	106,4	109,4	114,2	114,9	114,7	114,7	115,1	115,8	116,0	116,1	115,9	116,4	117,4	118,3	118,7	119,0
Spanje	106,0	109,7	112,8	112,6	112,7	113,3	113,8	114,1	114,4	114,2	114,3	115,3	116,9	117,3	117,3	116,5
EURO-12	103,8	106,3	108,9	109,2	109,1	109,4	109,5	109,5	109,6	110,1	110,2	110,8	111,4	111,5	111,5	111,3
Denemarken	105,4	108,3	110,7	110,8	110,7	111,3	111,4	111,2	111,4	111,6	112,1	113,0	113,4	113,5	113,6	113,2
Ver. Koninkrijk	104,8	105,6	106,9	106,9	107,3	107,6	107,4	107,2	107,5	107,1	107,3	107,7	108,1	108,4	108,4	108,1
Zweden	103,4	104,8	107,6	107,4	107,6	108,9	108,7	108,8	108,9	108,2	108,5	109,6	109,9	110,1	109,9	109,3
EU-15	104,3	106,4	108,9	109,1	109,1	109,4	109,5	109,4	109,6	109,9	110,0	110,6	111,2	111,3	111,3	111,1
IJsland ¹⁾	105,4	110,0	117,3	119,1	119,1	120,1	120,8	121,3	121,8	122,9	122,6	123,1	123,0	123,0	123,7	123,9
Noorwegen ¹⁾	106,8	110,0	113,0	112,4	112,1	112,8	112,8	112,7	112,8	112,9	113,3	113,6	113,6	113,8	113,8	113,7

¹⁾ De landen IJsland en Noorwegen berekenen eveneens een geharmoniseerde index volgens de uitgangspunten van de Europese Unie (EU). Deze landen zijn echter geen lid van de EU.

2.7 Consumentenvertrouwen

Tabel 2.7.1
Consumentenvertrouwen, economisch klimaat en koopbereidheid (oorspronkelijke cijfers)

	2001					2002							
	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.	sept.
Consumentenvertrouwen	-5	-10	-11	-7	-1	-4	-9	-14	-17	-21	-24	-27	-31
Mutatie t.o.v. voorgaande maand	1	-5	-2	4	6	-3	-4	-5	-3	-5	-3	-2	-4
zelfde maand van het afgelopen jaar	-29	-32	-28	-26	-17	-15	-14	-14	-19	-18	-22	-21	-26
Economisch klimaat	-33	-41	-45	-36	-18	-20	-24	-33	-31	-39	-44	-48	-52
Mutatie t.o.v. voorgaande maand	2	-8	-4	9	17	-1	-5	-8	2	-8	-5	-4	-4
zelfde maand van het afgelopen jaar	-56	-62	-59	-50	-29	-19	-11	-6	-11	-10	-16	-13	-19
Koopbereidheid	14	12	11	12	10	6	2	-1	-7	-9	-11	-12	-17
Mutatie t.o.v. voorgaande maand	0	-3	-1	1	-2	-4	-4	-3	-6	-2	-2	-1	-4
zelfde maand van het afgelopen jaar	-11	-13	-8	-10	-8	-13	-16	-18	-24	-23	-26	-27	-31

Bron: CBS, Consumenten conjunctuuronderzoek.

Tabel 2.7.2
Consumentenvertrouwen, economisch klimaat en koopbereidheid (na verwijdering van seizoeninvloeden)

	2001					2002							
	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.	sept.
Consumentenvertrouwen	-8	-10	-8	-2	-3	-3	-7	-12	-17	-22	-27	-29	-34
Economisch klimaat	-38	-44	-41	-33	-23	-18	-22	-28	-31	-38	-47	-50	-57
Koopbereidheid	13	12	14	18	10	6	2	-2	-8	-11	-13	-15	-19

Bron: CBS, Consumenten conjunctuuronderzoek.

Tabel 2.7.3
Houdingen en verwachtingen van consumenten t.a.v. de economische situatie in Nederland en de eigen financiële situatie

	2001					2002							
	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.	sept.
Aantal respondenten	947	963	975	966	969	997	1 006	980	961	945	933	904	983
1. Economische situatie laatste 12 maanden													
- verbeterd	10	12	8	8	8	7	4	3	5	3	2	3	2
- verslechterd	38	36	44	46	40	43	51	56	57	62	67	70	74
Saldo	-28	-24	-35	-38	-33	-36	-47	-52	-52	-59	-65	-67	-72
2. Economische situatie komende 12 maanden													
- verbeteren	11	6	7	12	24	21	23	15	17	16	14	13	12
- verslechteren	48	64	62	46	28	25	24	28	26	35	36	41	44
Saldo	-38	-59	-55	-34	-4	-4	-2	-13	-9	-19	-23	-29	-32
3. Financiële situatie laatste 12 maanden													
- verbeterd	29	28	30	25	29	25	22	22	20	19	18	19	14
- verslechterd	15	13	14	13	13	15	21	24	27	29	30	28	31
Saldo	15	15	16	12	16	10	2	-2	-7	-10	-12	-10	-17
4. Financiële situatie komende 12 maanden													
komende 12 maanden													
- verbeteren	24	22	20	24	24	21	20	21	19	18	18	18	16
- verslechteren	13	14	14	10	10	11	11	11	12	13	13	12	14
Saldo	11	8	7	14	14	9	9	10	6	5	5	6	2
5. Gunstige tijd voor aankoop duurzame artikelen													
- gunstige tijd	32	27	28	28	22	18	18	14	14	11	10	9	8
- ongunstige tijd	15	15	18	18	22	21	23	27	34	34	37	42	43
Saldo	17	12	10	10	0	-3	-5	-13	-21	-23	-27	-33	-35

Bron: CBS, Consumenten conjunctuuronderzoek.

2.8 Sociale zekerheid

Tabel 2.8.1
Ziekteverzuim exclusief verzuim als gevolg van zwangerschaps- en bevallingsverlof (exclusief overheid)

	SBI- code	2000				2001				2002
		1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal
		%								
Totaal		5,9	5,3	5,2	5,6	5,8	5,3	5,1	5,5	5,9
Bedrijfssector										
Landbouw en visserij	01–05	4,0	3,9	3,7	4,1	3,7	3,3	3,4	3,0	4,3
Industrie en bouwnijverheid	10–45	6,5	5,9	5,5	6,4	6,4	6,0	5,6	6,3	6,6
Commerciële dienstverlening	50–74	5,1	4,6	4,7	4,8	5,0	4,6	4,6	4,8	5,1
Niet-commerciële dienstverlening	75–93	7,5	6,8	6,5	7,3	7,3	6,8	6,2	6,9	7,4
Bedrijfstak										
Delfstoffenwinning	10–14	4,9	4,2	4,0	4,9	4,6	4,2	3,4	3,9	3,9
Industrie	15–37	7,0	6,3	5,9	6,8	6,9	6,4	6,0	6,8	7,1
Energie- en waterleidingbedrijven	40–41	7,8	6,0	6,0	7,0	7,1	5,8	5,4	5,5	6,7
Bouwnijverheid	45	5,2	5,0	4,8	5,4	5,2	5,1	4,8	5,2	5,5
Handel	50–52	4,7	4,3	4,1	4,3	4,5	4,3	4,2	4,3	4,8
Horeca	55	3,9	3,5	4,3	3,4	3,5	3,7	3,8	3,5	3,3
Vervoer en communicatie ¹⁾	60–64	5,9	4,9	5,3	5,7	5,7	5,2	5,1	5,8	6,1
Financiële instellingen	65–67	5,4	4,8	4,7	5,0	5,7	4,8	4,5	4,7	5,5
Zakelijke dienstverlening	70–74	5,5	5,1	5,1	5,4	5,6	5,0	5,0	5,4	5,5
Gezondheids- en welzijnszorg	85	8,5	7,5	7,2	8,0	8,2	7,6	6,8	7,5	8,0
Cultuur en overige dienstverlening	90–93	4,8	4,5	4,4	5,2	4,7	4,7	4,1	5,1	5,0
Bedrijfsklasse										
Voedings- en genotmiddelenindustrie	15–16	6,0	5,4	5,2	6,5	6,3	5,7	5,2	6,0	6,2
Grafische industrie	22	5,4	5,2	4,9	5,6	6,2	5,5	4,7	5,7	5,9
Aardolie- en chemische industrie	23–25	6,2	5,3	5,0	5,8	6,0	5,8	5,0	5,7	6,0
Metaal- en elektrotechnische industrie	27–35	6,3	5,7	5,2	5,9	6,1	5,5	5,2	5,9	6,1
Rest industrie ¹⁾		9,5	8,7	8,0	9,3	9,1	8,9	8,6	9,3	9,8
Autohandel en -reparatie	50	4,0	3,9	3,5	3,7	4,1	3,8	4,0	3,9	3,8
Groothandel	51	4,5	4,2	4,0	4,2	4,5	4,3	4,2	4,5	4,6
Detailhandel	52	5,0	4,4	4,4	4,5	4,6	4,4	4,3	4,2	5,1
Openbaar vervoer en wegvervoer	60	5,4	4,7	5,0	4,9	5,1	4,7	4,3	4,9	5,5
Rest vervoer en communicatie	61–64	6,3	5,2	5,4	6,4	6,2	5,7	5,8	6,5	6,7
Schoonmaakbedrijven	747	7,6	6,8	6,8	6,7	7,2	7,0	6,8	7,5	6,7
Rest zakelijke dienstverlening		5,1	4,8	4,8	5,2	5,3	4,6	4,7	5,0	5,3
Ziekenhuizen	8511	8,1	7,1	6,7	7,6	8,1	7,1	6,3	6,9	7,2
Verpleeg- en bejaardentehuizen	8531	9,3	8,4	7,7	8,9	8,9	8,3	7,4	8,1	8,6
Rest gezondheids- en welzijnszorg		8,0	7,0	7,0	7,5	7,6	7,1	6,7	7,2	7,9
Bedrijfsgrootte										
Bedrijven met 1– 9 werknemers		3,1	2,8	2,9	2,8	2,6	2,8	3,2	3,0	2,5
Bedrijven met 10–99 werknemers		4,9	4,5	4,3	4,8	5,0	4,7	4,4	4,8	4,9
Bedrijven met 100 werknemers en meer		7,8	6,9	6,6	7,6	7,8	7,1	6,6	7,1	7,5
Verzekeringsvorm										
Volledig eigen-risicodragers		7,1	6,3	6,1	6,8	6,9	6,4	5,9	6,5	6,8
Gedeeltelijk herverzekerd		5,5	5,0	4,8	5,0	5,3	4,8	4,6	4,8	5,0
Volledig herverzekerd		4,1	3,7	3,7	3,9	4,2	3,9	4,0	4,1	4,3

¹⁾ Inclusief sociale werkvoorziening.

Bron: CBS, kwartaalonderzoek ziekteverzuim.

Tabel 2.8.2
Ziekteverzuim inclusief verzuim als gevolg van zwangerschaps- en bevallingsverlof (exclusief overheid)

	SBI- code	2000				2001				2002	
		1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	
		%									
Totaal		6,5	5,9	5,8	6,3	6,4	6,0	5,7	6,1	6,5	
Bedrijfssector											
Landbouw en visserij	01-05	4,2	4,3	4,0	4,4	4,0	3,9	3,7	3,1	4,6	
Industrie en bouwnijverheid	10-45	6,7	6,1	5,8	6,6	6,6	6,2	5,8	6,5	6,8	
Commerciële dienstverlening	50-74	5,7	5,2	5,2	5,4	5,6	5,2	5,1	5,4	5,8	
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	8,7	8,0	7,6	8,4	8,5	8,0	7,3	8,0	8,5	
Bedrijfstak											
Delfstoffenwinning	10-14	5,0	4,3	4,1	5,0	4,7	4,3	3,5	4,0	4,1	
Industrie	15-37	7,3	6,6	6,2	7,1	7,2	6,7	6,3	7,1	7,4	
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	8,1	6,3	6,3	7,3	7,3	6,0	5,6	5,6	7,0	
Bouwnijverheid	45	5,3	5,0	4,9	5,5	5,4	5,2	4,9	5,3	5,6	
Handel	50-52	5,3	4,8	4,7	4,8	5,0	4,8	4,7	4,8	5,3	
Horeca	55	4,4	3,8	4,7	3,8	3,9	4,1	4,1	3,9	3,6	
Vervoer en communicatie ¹⁾	60-64	6,3	5,3	5,5	6,0	6,1	5,6	5,4	6,2	6,5	
Financiële instellingen	65-67	6,4	5,6	5,5	6,0	6,5	5,6	5,3	5,5	6,4	
Zakelijke dienstverlening	70-74	6,1	5,9	5,8	6,1	6,3	5,6	5,6	6,0	6,3	
Gezondheids- en welzijnszorg	85	10,0	9,0	8,6	9,5	9,6	9,1	8,2	8,8	9,4	
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	5,3	5,2	5,1	5,5	5,2	5,2	4,7	5,4	5,4	
Bedrijfsklasse											
Voedings- en genotmiddelenindustrie	15-16	6,4	5,8	5,7	6,9	6,8	6,1	5,7	6,5	6,5	
Grafische industrie	22	5,8	5,6	5,5	6,0	6,8	6,1	5,3	6,4	6,3	
Aardolie- en chemische industrie	23-25	6,6	5,7	5,5	6,3	6,4	6,2	5,3	6,0	6,3	
Metaal- en elektrotechnische industrie	27-35	6,5	5,8	5,4	6,1	6,3	5,7	5,4	6,1	6,3	
Rest industrie ¹⁾		9,9	9,0	8,3	9,6	9,4	9,2	8,9	9,6	10,2	
Autohandel en -reparatie	50	4,3	4,1	3,7	4,0	4,3	4,0	4,2	4,1	4,1	
Groothandel	51	4,8	4,6	4,3	4,6	4,8	4,7	4,6	4,9	5,0	
Detailhandel	52	5,7	5,1	5,1	5,1	5,3	5,1	4,9	4,9	5,8	
Openbaar vervoer en wegvervoer	60	5,5	4,8	5,2	5,0	5,3	4,9	4,5	5,3	5,6	
Rest vervoer en communicatie	61-64	7,0	5,8	5,8	7,0	6,8	6,2	6,4	7,1	7,3	
Schoonmaakbedrijven	747	8,3	7,8	7,3	7,3	7,8	7,7	7,5	8,1	7,5	
Rest zakelijke dienstverlening		5,7	5,6	5,6	5,9	6,0	5,3	5,3	5,6	6,1	
Ziekenhuizen	8511	9,8	8,7	8,2	9,1	9,7	8,7	7,8	8,5	8,6	
Verpleeg- en bejaardentehuizen	8531	11,0	10,0	9,3	10,5	10,4	10,0	8,9	9,5	10,1	
Rest gezondheids- en welzijnszorg		9,2	8,3	8,1	8,8	8,9	8,5	7,8	8,3	9,1	
Bedrijfsgrootte											
Bedrijven met 1- 9 werknemers		3,5	3,2	3,2	3,2	3,0	3,3	3,5	3,3	2,6	
Bedrijven met 10-99 werknemers		5,3	4,9	4,8	5,2	5,4	5,2	4,8	5,2	5,3	
Bedrijven met 100 werknemers en meer		8,7	7,8	7,5	8,4	8,6	7,9	7,4	7,9	8,4	
Verzekeringsvorm											
Volledig eigen-ricodragers		7,8	7,1	6,8	7,6	7,6	7,1	6,6	7,3	7,6	
Gedeeltelijk herverzekerd		5,9	5,5	5,3	5,5	5,8	5,3	5,1	5,2	5,4	
Volledig herverzekerd		4,5	4,1	4,1	4,3	4,7	4,4	4,4	4,5	4,7	

¹⁾ Inclusief sociale werkvoorziening.

Bron: CBS, kwartaalonderzoek ziekteverzuim.

Tabel 2.8.3
Uitkeringen krachtens de Werkloosheidswet ¹⁾

	2001				2002			
	maart	april	mei	juni	maart	april	mei	juni
	<i>x 1 000</i>							
Totaal ²⁾	188,8	182,4	177,2	171,9	179,6	178,1	178,2	179,4
Geslacht								
Man	108,0	103,2	99,9	94,9	103,9	102,2	101,8	102,2
Vrouw	80,8	79,2	77,2	77,0	75,7	75,9	76,4	77,2
Leeftijd								
15-24 jaar	8,5	8,0	7,4	6,4	8,9	8,7	8,4	8,2
25-34 jaar	35,0	33,3	31,9	30,4	35,0	34,7	34,9	35,4
35-44 jaar	37,4	35,9	34,7	33,7	38,4	38,3	38,6	39,3
45-54 jaar	38,3	36,5	35,3	34,5	35,6	35,1	35,2	35,6
55-64 jaar	69,6	68,6	67,7	66,8	61,6	61,3	61,0	60,7
Provincie								
Groningen	9,6	8,9	8,4	8,0	8,7	8,5	8,3	8,1
Friesland	11,1	10,2	9,6	9,0	10,2	9,6	9,2	8,9
Drenthe	8,1	7,4	6,9	6,4	7,2	6,8	6,5	6,8
Overijssel	12,4	11,9	11,5	10,8	11,2	11,0	11,1	11,1
Flevoland	3,4	3,3	3,2	3,1	3,3	3,4	3,4	3,4
Gelderland	19,6	19,0	18,5	17,9	19,6	19,3	19,4	19,4
Utrecht	9,3	9,2	9,0	9,0	9,4	9,5	9,7	9,8
Noord-Holland	25,5	25,3	25,0	24,3	24,3	24,8	25,3	25,6
Zuid-Holland	37,7	37,1	36,3	35,4	34,9	35,1	35,1	35,9
Zeeland	5,3	4,9	4,7	4,4	4,4	4,2	4,4	4,3
Noord-Brabant	29,8	28,7	27,8	27,2	29,3	28,9	28,8	29,0
Limburg	16,3	15,7	15,4	15,3	16,2	16,1	16,0	16,1
Duur van de uitkering								
0 tot 6 maanden	61,4	54,5	51,9	49,5	67,2	63,4	63,7	64,1
6 maanden tot 1 jaar	27,0	28,6	27,8	27,5	28,1	30,6	31,1	32,7
1 jaar en langer	100,4	99,2	97,5	93,9	84,2	84,1	83,4	82,6

¹⁾ Niet-beëindigde WW-uitkeringen aan het eind van de verslagperiode.

Tabel 2.8.4
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen ultimo de verslagperiode

	2001				2002			
	februari	maart	april	mei	februari	maart	april	mei
	<i>x 1 000</i>							
Totaal ¹⁾	962,0	964,7	966,9	968,6	983,7	985,1	986,3	988,7
Geslacht								
Man	552,2	552,8	552,9	552,0	552,2	552,1	551,8	552,1
Vrouw	409,8	411,9	414,0	416,6	431,5	432,9	434,5	436,5
Leeftijd								
15–24 jaar	30,9	30,9	31,0	31,2	32,1	32,2	32,4	32,5
25–34 jaar	103,0	103,3	103,5	104,2	105,2	105,3	105,1	105,6
35–44 jaar	173,7	174,4	175,1	175,9	180,3	180,4	180,6	181,2
45–54 jaar	293,2	293,0	292,7	291,9	289,7	289,5	289,2	289,0
55–64 jaar	360,0	361,7	363,3	364,0	375,3	376,5	377,7	379,0
Regio								
Groningen	36,1	36,1	36,2	36,1	36,6	36,7	36,7	36,7
Friesland	37,0	37,0	37,0	37,0	37,1	37,2	37,2	37,2
Drenthe	32,0	32,1	32,1	32,1	32,5	32,5	32,5	32,5
Overijssel	67,5	67,8	68,1	68,1	69,4	69,6	69,7	69,8
Flevoland	19,2	19,3	19,4	19,5	20,3	20,4	20,5	20,6
Gelderland	113,1	113,3	113,5	112,4	114,9	115,1	115,2	115,6
Utrecht	63,9	64,2	64,4	64,7	66,2	66,3	66,4	66,7
Noord-Holland	166,3	166,8	167,2	167,7	170,3	170,3	170,4	170,9
Zuid-Holland	159,6	160,2	160,6	161,1	164,1	164,4	164,6	165,1
Zeeland	18,3	18,3	18,3	18,3	18,8	18,9	18,9	19,0
Noord-Brabant	138,9	139,2	139,2	139,1	141,5	141,7	142,0	142,2
Limburg	84,1	84,3	84,4	84,4	85,8	86,0	86,1	86,4
Buitenland	21,3	21,3	21,2	23,1	21,0	20,7	20,8	20,6
Mate van arbeidsongeschiktheid								
Gedeeltelijk (15%–< 80%)	258,9	260,4	261,9	263,6	272,7	273,4	273,9	274,9
Volledig (80–100%)	695,9	696,9	697,4	696,2	697,5	697,8	698,1	698,2
Arbeidsongeschiktheidsregeling								
WAO	776,8	779,2	781,2	784,5	796,1	797,1	798,1	799,5
WAZ	57,3	57,4	57,4	55,5	56,7	56,7	56,7	57,4
Wajong	127,9	128,1	128,3	128,6	131,0	131,3	131,5	131,8

¹⁾ Inclusief onbekend.

Bron: CBS.

Tabel 2.8.5
Uitkeringen krachtens de Algemene bijstandswet ¹⁾

	2000	2001			2002			
	december	januari	februari	maart	december	januari	februari	maart
	<i>x 1000</i>							
Totaal ²⁾	335,0	333,6	332,3	330,9	322,1	321,6	320,9	320,5
Geslacht								
Man	140,8	140,1	139,3	138,5	134,4	134,5	134,3	134,1
Vrouw	194,2	193,4	192,9	192,3	187,6	187,1	186,6	186,4
Leeftijd								
15-24 jaar	26,3	26,5	26,6	26,5	26,0	26,3	26,5	26,6
25-34 jaar	78,9	78,0	77,2	76,6	72,4	72,1	71,7	71,4
35-44 jaar	91,7	91,2	90,7	90,3	87,3	87,0	86,6	86,4
45-54 jaar	75,7	75,4	75,3	74,9	72,3	72,1	71,7	71,6
55-64 jaar	62,4	62,5	62,5	62,7	64,0	64,2	64,3	64,5
Duur van de uitkering								
Korter dan 1 jaar	65,2	65,8	65,4	65,2	64,7	65,5	65,9	66,0
1 jaar en langer	269,8	267,8	266,9	265,7	257,4	256,2	255,1	254,6
Leefvorm								
Alleenstaand	182,2	182,0	181,3	180,5	175,9	176,2	176,0	175,9
Alleenstaande ouder	95,5	94,9	94,7	94,5	92,5	92,2	91,9	91,8
(Echt)paar	56,3	55,8	55,4	54,9	53,0	52,6	52,4	52,3
Anders	0,9	1,0	0,9	1,0	0,7	0,6	0,6	0,6

¹⁾ Niet-beëindigde Abw-uitkeringen aan het eind van de verslagmaand aan personen van jonger dan 65 jaar.

²⁾ Inclusief onbekend.

Bron: CBS, Bijstandskennmerkenstatistiek.

2.9 Vakverenigingen

Tabel 2.9
Leden van de vakcentrales

	2001			2002		
	1 april	1 juli	1 oktober	1 januari	1 april	1 juli
	<i>x 1 000</i>					
Totaal ¹⁾	1 803,6	1 804,0	1 800,5	1 781,3	1 785,7	1 787,3
Federatie Nederlandse Vakbeweging	1 229,1	1 229,4	1 226,0	1 230,0	1 231,4	1 233,4
Christelijk Nationaal Vakverbond	355,5	355,9	355,9	351,4	354,4	354,9
Unie mhp	218,9	218,7	218,7	199,9	199,9	199,0

¹⁾ Betreft ledentallen van vakverenigingen aangesloten bij de FNV, het CNV en de Unie mhp.

Bron: CBS, Statistiek van de Vakbeweging, Kwartaalenquête.

3. Technische toelichtingen

3. Technische toelichtingen

Arbeidsrekeningen

Banen en arbeidsvolume van werknemers, loonkosten (tabel 2.1.1, 2.1.2, 2.5.1, 2.5.2)

De Arbeidsrekeningen vormen een geïntegreerd stelsel van gegevens over de arbeidsmarkt. Gegevens uit allerlei bronnen worden in een statistisch integratieproces samengebracht om tot zo nauwkeurig mogelijke ramingen van arbeidsmarktgegevens te komen. Belangrijke bronnen voor de Arbeidsrekeningen zijn de jaar- en kwartaalcijfers uit de Enquête Werkgelegenheid en Lonen, de Enquête Beroepsbevolking en de Statistiek Verloonde dagen en Loonsommen van het CBS. Voor het samenstellen van de kwartaalgegevens over werkgelegenheid en lonen is vooral gebruik gemaakt van de uitkomsten uit de Enquête Werkgelegenheid en Lonen. Dit onderzoek meet elk kwartaal het aantal banen en de loonsommen van werknemers, op basis van een steekproef bij bedrijven en instellingen.

De hier gepubliceerde gegevens over banen, arbeidsvolume en loonkosten hebben uitsluitend betrekking op werknemers.

Werknemers zijn personen die arbeid verrichten in loondienst. Als werknemer worden alle ingezet en niet-ingezet personen beschouwd, die in dienstbetrekking werkzaam zijn (inbegrepen directeuren van NV's en BV's; hun salarissen zijn ook in de loonkosten begrepen).

Een *baan* is een arbeidsplaats die bezet wordt door een werknemer. Met het aantal banen wordt bedoeld het gemiddelde aantal banen in een kwartaal (of in een jaar). Omdat één persoon meerdere banen kan hebben is het aantal banen gelijk of groter dan het aantal werknemers.

Het opgetelde aantal arbeidsuren van alle werknemers (in een kwartaal) wordt het *arbeidsvolume* genoemd. Het arbeidsvolume wordt hier uitgedrukt in arbeidsjaren: dat wordt berekend door alle (voltijd-, deeltijd- en flexibele) banen in een jaar om te rekenen naar voltijdbanen of voltijdequivalenten. Het voltijdequivalent van een baan wordt bepaald door de overeengekomen jaarlijkse arbeidsduur, die bij die baan behoort, te delen door de overeengekomen jaarlijkse arbeidsduur die bij een voltijdbaan (in de bedrijfstak) behoort. Zo leveren twee halve banen samen één arbeidsjaar op.

De *loonkosten* geven de kosten van de werkgever weer die direct samenhangen met het inzetten van werknemers in het productieproces. Het begrip loonkosten bestaat uit de volgende elementen: lonen en salarissen (inclusief de ingehouden loonbelasting en sociale premies), bijzondere beloningen (zoals vakantietoeslag), loon in natura, onkostenvergoedingen in verband met de dienstbetrekking (zoals kosten woon-werkverkeer) en sociale premies ten laste van de werkgever (betalingen en afdrachten in het kader van de wettelijke en contractuele sociale zekerheid).

De gegevens worden niet voor seizoenen gecorrigeerd. Om deze reden worden alleen jaar-op-jaarmutaties van dezelfde kwartalen gepubliceerd.

Wat betreft de gegevens over arbeidsvolume en loonkosten sluiten de Arbeidsrekeningen en de Nationale rekeningen op elkaar aan. Het begrip 'loonkosten' in de Arbeidsrekeningen komt overeen met het begrip 'beloning van werknemers' in de Nationale rekeningen - 'beloning' heeft daar betrekking op de vergoeding voor geleverde arbeid.

Relatie tussen de P-serie bedrijfstakindeling van Nationale rekeningen en SBI 1993

Nationale rekeningen, P-serie	Sbi-code
Landbouw en visserij	01-05
Delfstoffenwinning	10-14
Industrie	15-37
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41
Bouwnijverheid	45
Handel, horeca en reparatie	50-52, 55
Vervoer en communicatie	60-64
Financiële en zakelijke dienstverlening	65-74
Overheid (exclusief overig onderwijs)	75, 80 (exclusief sbi 804)
Zorg en dienstverlening (inclusief overig onderwijs)	85, 90-95 (inclusief sbi 804)

Cao-lonen

(tabel 2.4.1-2.4.3)

Uit de statistiek Indexcijfers van cao-lonen komen elke maand cijfers beschikbaar over de contractuele loon- en arbeidsduurontwikkeling. Deze cijfers hebben betrekking op de loon- en arbeidsduurgegevens zoals die staan vermeld in collectieve arbeidsovereenkomsten en andere collectieve loonregelingen (cao's). Bij dit onderzoek worden geen enquêteformulieren aan bedrijven en instellingen verstuurd, maar wordt gebruik gemaakt van de in cao's opgenomen gegevens.

Hieronder volgt een beknopte toelichting op deze cijfers. Een meer uitgebreide beschrijving kunt u vinden in het *Supplement bij de Sociaal-economische maandstatistiek 1993, no. 3* en in de publicatie *Arbeid en lonen van werknemers 1993 (CBS 1994)*. Praktische informatie over het gebruik van indexcijfers voor leveringscontracten met een lange doorlooptijd is opgenomen in de brochure *Prijsindexering in leveringscontracten (CBS 1996)*.

Begrippen

De statistiek biedt indexcijfers over de ontwikkeling van:

- de cao-lonen;
- de contractuele loonkosten;
- de contractuele arbeidsduur.

Met de *indexcijfers van de cao-lonen* wordt de ontwikkeling van de bruto lonen weergegeven waarop werknemers bij een normale arbeidsduur onvoorwaardelijk recht hebben. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt naar cao-lonen inclusief bijzondere beloningen en cao-lonen exclusief bijzondere beloningen, en tussen cao-lonen per uur en cao-lonen per maand. Het cao-loon inclusief bijzondere beloningen omvat de volgende elementen:

- het loon voor normale arbeidstijd;
- alle bindend voorgeschreven, regelmatig betaalde toeslagen;
- alle bindend voorgeschreven bijzondere (niet maandelijks) beloningen, zoals de vakantietoeslag of de eindejaarsuitkering.

Uitgesloten zijn dus toeslagen die in de cao's voorwaardelijk zijn gesteld, zoals een leeftijdstoeslag of een toeslag voor ploegen-dienst, en individuele loonstijgingen.

De brutering van de overhevelingstoeslag (vanaf januari 2001) is zodanig in de indexcijfers verwerkt, dat de brutering niet leidt tot loonmutaties, voorzover niet van de wettelijke bruteringsregeling (verhoging van het loon met 1,9 procent met een maximum van 791,85 euro per jaar) is afgeweken.

De *indexcijfers van de contractuele loonkosten* geven de ontwikkeling weer van de loonkosten voor werkgevers. Hiertoe wordt het bovenvermelde cao-loon inclusief bijzondere beloningen uitgebreid met:

- alle wettelijk voorgeschreven sociale lasten (premies voor WAO, WW, wachtgeld en ZFW, uitgezonderd premie ZW) en (t/m 2000) de overhevelingstoeslag,
- alle contractueel aangegane, bindend voorgeschreven sociale lasten (premies voor VUT, (pre)pensioen, bovenwettelijke verzekering voor arbeidsongeschiktheid e.d. en sociale en bedrijfstakingfondsen).

De *indexcijfers van de contractuele arbeidsduur* geven de ontwikkeling weer van de in cao's overeengekomen jaarlijkse arbeidsduur van volwassen voltijdwerknemers. Deze contractuele arbeidsduur is te beschouwen als het maximaal aantal te werken uren per jaar. Dit wordt berekend door de normale arbeidsduur (zoals vermeld in de cao) te verminderen met het aantal officiële feestdagen (vastgesteld op zes dagen per jaar), het aantal onvoorwaardelijke vakantiedagen en eventuele arbeidsduurverkorting. Met voorwaardelijke arbeidsduurverkorting, bijvoorbeeld vanwege leeftijd of ploegendienst, wordt geen rekening gehouden.

Populatie

Het onderzoek omvat cao's van bedrijven en instellingen uit alle bedrijfstakken en grootklassen, behalve:

- particuliere huishoudens met personeel in loondienst (Sbi-code 95);
- ambassades, consulaten en internationale gemeenschapsorganen (Sbi-code 99).

Buiten beschouwing blijft de loon- en arbeidsduurontwikkeling van:

- werknemers die geen voltijd baan hebben;
- werknemers die niet onder een cao vallen.

Per cao gemeten loon- en arbeidsduurontwikkelingen worden samengevoegd en gewogen met behulp van loonsommen waarin ook werknemers die geen voltijd baan hebben én werknemers die niet onder een cao vallen zijn meegenomen. Er wordt dus verondersteld dat de cao-loonmutaties ook betrekking hebben op werknemers die in deeltijd werken of die niet onder de werkingssfeer van een cao vallen. In 1990, het basisjaar van de huidige reeks indexcijfers, hadden twee van de drie werknemers een voltijd baan en viel ongeveer driekwart van alle werknemers onder de werkingssfeer van een cao.

Beschikbare cijfers

De indexcijfers zijn in een aantal varianten beschikbaar:

- cao-lonen per maand inclusief bijzondere beloningen;
- cao-lonen per maand exclusief bijzondere beloningen;
- cao-lonen per uur inclusief bijzondere beloningen;
- contractuele loonkosten per uur inclusief bijzondere beloningen;
- jaarlijkse contractuele arbeidsduur van volwassen voltijdwerknemers.

De indexcijfers van de cao-lonen per maand ontwikkelen zich onafhankelijk van wijzigingen in de arbeidsduur (normale arbeidsduur, verlofdagen en arbeidsduurverkorting). Deze wijzigingen zijn wel van invloed op de indexcijfers van de cao-lonen per uur, de contractuele loonkosten per uur en natuurlijk de jaarlijkse contractuele arbeidsduur.

Een uitsplitsing van de indexcijfers van de cao-lonen is beschikbaar naar categorie werknemers (jeugd en volwassenen), cao-sector (particuliere bedrijven, overheid en gesubsidieerde sector) en economische activiteit (bedrijfssector, bedrijfstak en -klasse). De indexcijfers van de contractuele loonkosten zijn beschikbaar naar economische activiteit en die van de contractuele arbeidsduur naar cao-sector en economische activiteit.

In de indexcijfers zijn regelingen verwerkt die op het moment van samenstellen van de cijfers bekend waren. Daarna kunnen de gegevens nog wijzigen als cao's met terugwerkende kracht worden

afgesloten. De eerst gepubliceerde indexcijfers zijn daarom vaak lager dan de later gepubliceerde voorlopige en definitieve indexcijfers. De gegevens van een kalenderjaar worden definitief vastgesteld, als alle cao's zijn afgesloten, maar uiterlijk in de maand mei van het daarop volgende jaar.

Voor een correct gebruik dienen indexcijfers van eenzelfde status te worden gehanteerd. Dit betekent dus dat eerst gepubliceerde cijfers vergeleken moeten worden met eerst gepubliceerde, voorlopige met voorlopige en definitieve met definitieve cijfers.

Methode

Om een goed beeld van de contractuele loon- en arbeidsduurontwikkeling te krijgen, is het niet nodig alle cao's waar te nemen. Enkele uitzonderingen daargelaten worden alleen cao's waargenomen die voor minstens 500 werknemers gelden én loontabellen bevatten. Van deze cao's worden niet alle loon- en arbeidsduurgegevens verwerkt, maar enkele representatieve meetpunten (zwaartepunten): ruim 8100 voor de reeks 1990=100. De veranderingen per meetpunt worden in een aantal stappen samengevoegd tot te publiceren uitkomsten.

Eenmaal per tien jaar wordt het aantal meetpunten vastgesteld. De keuze van de meetpunten is gebaseerd op de verdeling van de werknemers over de loonschalen in het basisjaar. Informatie over deze verdeling wordt via een eenmalig onderzoek verkregen. Daarbij wordt ook het gewicht (loonsommen) van de meetpunten per cao vastgesteld. Deze gewichten blijven constant totdat het basisjaar wordt aangepast. Door het constant houden van deze gewichten hebben veranderingen in de samenstelling van de werknemerspopulatie per cao (zoals de leeftijdsopbouw) geen invloed op de indexcijfers. De gewichten per bedrijfsklasse en cao-sector worden wel ieder jaar aangepast. Hierdoor zijn verschuivingen in de aantallen werknemers naar bedrijfsklasse en cao-sector wel van invloed op de indexcijfers.

Standaard bedrijfsindeling (SBI 1993)

Voor de indeling van bedrijven naar economische activiteit wordt de Standaard bedrijfsindeling van 1993 (SBI 1993) gebruikt. Dit is een CBS-indeling waarbij de economische activiteit van een bedrijf of instelling gekenmerkt wordt door het voortgebrachte product, de in het productieproces gebruikte grondstoffen en hulpdiensten, en de aard van het productieproces. De SBI heeft een hiërarchische opbouw. Het hoogste niveau is een indeling in vier bedrijfssectoren. Deze bedrijfssectoren zijn onderverdeeld in zestien bedrijfstakken, die op hun beurt weer gesplitst zijn in bedrijfsklassen en bedrijfsgroepen. De cijfercodes die voor de indeling worden gebruikt vormen niet altijd een aaneensluitende reeks. Het ontbreken van bepaalde codes betekent dus niet automatisch dat deze groepen in de statistiek ontbreken. In de tabellen worden de uitkomsten gedetailleerd naar de vier bedrijfssectoren, alle waargenomen bedrijfstakken met uitzondering van de bedrijfstak delfstofwinning, en een selectie van de belangrijkste bedrijfsklassen.

Consumentenprijsindex

(tabel 2.6.1–2.6.2)

De consumentenprijsindex (CPI) meet de gemiddelde prijsverandering van de aankopen die huishoudens doen om in hun levensonderhoud te voorzien. Naast de dagelijkse boodschappen gaat het om zaken als woninghuur, energie en duurzame goederen (auto's e.d.). De CPI houdt ook rekening met de prijs van overheidsdiensten en met consumptiegebonden belastingen, zoals onroerende-zaakbelasting en motorrijtuigenbelasting. Daarentegen blijven verzekerde ziektekosten buiten beschouwing.

De prijzen worden verspreid over het hele land gemeten. Dat gebeurt voor een deel door enquêtrices, die de winkels bezoeken.

Daarnaast vindt er schriftelijke en telefonische enquêtering plaats. In de meeste gevallen wordt de prijs eens per maand waargenomen. Producten die in een maand sterk fluctueren, zoals verse groenten en vers fruit, vereisen een meer frequente meting. Bij andere onderdelen van de CPI, bijvoorbeeld bij woninghuur, kan juist worden volstaan met een lagere frequentie.

Voor drie bevolkingsgroepen wordt maandelijks een consumentenprijsindex berekend:

- alle particuliere huishoudens in Nederland;
- werknemers met een laag inkomen, d.w.z. in het basisjaar 1995 een bruto gezinsinkomen van minder dan 40 477 euro (mediaan van de inkomensverdeling);
- werknemers met een hoog inkomen, d.w.z. in 1995 een bruto gezinsinkomen van meer dan 40 477 euro.

Voor deze groepen wordt bovendien een afgeleide CPI samengesteld. Deze is berekend als de gewone CPI exclusief het effect van tariefsveranderingen van de indirecte belastingen (BTW en accijnzen) en de consumptiegebonden belastingen.

Geharmoniseerde Consumentenprijsindex

Het CBS stelt sinds maart 1997, naast de nationale consumentenprijsindex, ten behoeve van de Europese Unie (EU) ook de geharmoniseerde consumentenprijsindex van Nederland samen. De geharmoniseerde index dient voor vergelijkingen binnen de Europese Unie, maar is minder geschikt om de nationale inflatie weer te geven.

De consumentenprijsindex voor de monetaire unie (EURO-12, CPIMU) geeft de gemiddelde prijsontwikkeling weer in de landen die deelnemen aan de Economische en Monetaire Unie, ofwel de Eurozone. Tot december 2000 waren dat 11 lidstaten. Vanaf januari 2001 heeft de CPIMU betrekking op de Eurozone inclusief het nieuw toegetreden Griekenland.

De EU-15 geeft de gemiddelde prijsontwikkeling weer van de 15 lidstaten van de Europese Unie.

Geharmoniseerde index versus nationale consumentenprijsindex

Het belangrijkste verschil tussen de geharmoniseerde index en de nationale consumentenprijsindex betreft de consumptiepakketten waarop zij betrekking hebben. Wonen in een eigen huis (huurwaarde), consumptiegebonden belastingen (onroerendezaakbelasting, motorrijtuigenbelasting e.d.) en contributies aan sportverenigingen, maatschappelijke organisaties e.d. worden bijvoorbeeld wel meegenomen in de nationale index, maar niet in de geharmoniseerde. Anderzijds is bij de geharmoniseerde index een groter deel van de kosten van de gezondheidszorg inbegrepen dan in de nationale index.

Een ander verschil tussen beide indices is dat in de nationale index de prijsstijgingen van de particuliere consumptie van Nederlanders in het buitenland wordt meegenomen. Daarentegen weegt in de geharmoniseerde index de particuliere consumptie van buitenlanders in Nederland mee.

Wijzigingen in de geharmoniseerde index vanaf januari 2000

Met ingang van januari 2000 is de dekking van de geharmoniseerde index uitgebreid. Daarbij is zowel het inbegrepen pakket goederen en diensten uitgebreid als de bevolking waarop de index betrekking heeft.

De volgende artikelen zijn toegevoegd:

- Afvalstoffenheffing en rioolrecht,
- Een deel van de gezondheidszorg. Inbegrepen waren al een aantal niet onder een verzekering vallende uitgaven. Daaraan zijn toegevoegd medische artikelen en diensten, welke zijn geconsumeerd door particulier verzekerden, ook als deze door de particuliere verzekeraar zijn vergoed. Niet inbegrepen zijn echter ziekenhuisdiensten. Ook is niet inbegrepen de medische

consumptie van personen welke onder de Ziekenfondswet verzekerd zijn, en welke door het ziekenfonds wordt betaald.

- Collegegelden en lesgelden,
 - Eigen bijdragen aan de kinderopvang in crèches en dergelijke,
 - Diensten van de ziektekostenverzekeraars,
 - Schadeverzekeringen, maar geen levensverzekeringen.
- De geharmoniseerde consumentenprijsindex heeft tot december betrekking gehad op de consumptie van Nederlandse ingezetenen binnen Nederland. Uitgesloten was de consumptie van bewoners van institutionele huishoudens. Ook consumptie in het buitenland is in de berekening uitgesloten. De dekking van de geharmoniseerde index is op twee punten uitgebreid:
- De consumptieve uitgaven van niet-ingezetenen, welke binnen Nederland worden gedaan, worden meegenomen. Bijvoorbeeld uitgaven van buitenlandse toeristen in Nederlandse hotels.
 - De consumptieve uitgaven van bewoners van instellingen en tehuizen. Het gaat hierbij niet om de kosten van bijvoorbeeld de zorg die een bejaardentehuis aan de bewoners biedt, maar om de persoonlijke uitgaven voor goederen en diensten die niet door het tehuis worden verstrekt.

Wijzigingen in de geharmoniseerde index vanaf januari 2001

Per januari 2001 wordt de dekking van de geharmoniseerde index weer verder uitgebreid. De volgende artikelen zijn toegevoegd:

- Een deel van de gezondheidszorg, namelijk ziekenhuisdiensten. Een aantal niet onder een verzekering vallende uitgaven in verband met ziekte was al vanaf de start van de geharmoniseerde index daarbij inbegrepen. In januari 2000 zijn daar aan toegevoegd medische artikelen en diensten, welke zijn geconsumeerd door particulier verzekerden, ook als deze door de particuliere verzekeraar worden vergoed. Niet inbegrepen waren echter ziekenhuisdiensten. Deze zijn nu toegevoegd. De medische consumptie van mensen die onder de Ziekenfondswet verzekerd zijn en welke door het ziekenfonds wordt betaald, is niet inbegrepen in de geharmoniseerde index.
- Sociale bescherming. Hieronder worden verstaan allerlei soorten zorg voor ouderen, gehandicapten, kinderen en andere groepen. Meer concreet omvat het de eigen bijdragen die deze groepen betalen voor het verkrijgen van deze zorg, zoals ouderbijdragen voor kinderopvang, eigen bijdragen in de thuiszorg, en ook de eigen bijdragen die worden betaald door bewoners van verzorgingshuizen, verpleeghuizen en andere intramurale zorg.

Consumentenvertrouwen

Toelichting tabel 2.7.1-2.7.3

Consumenten Conjunctuur Onderzoek (CCO), september 2002

In opdracht van de Europese Commissie houdt het Centraal Bureau voor de Statistiek sinds 1972 regelmatig conjunctuurenquêtes onder consumenten. Hoofddoel van deze enquêtes is het verschaffen van actuele informatie over consumentenvertrouwen en consumentenverwachtingen met betrekking tot de algemene economische ontwikkeling en de financiële situatie van het eigen huishouden. Vanaf april 1986 vinden deze conjunctuurenquêtes maandelijks plaats.

De steekproef in september 2002 omvatte 1 482 telefoonnummers, waarbij 983 maal respons is verkregen. De totale non-respons bedroeg in augustus 34 procent

De indicator van het *consumentenvertrouwen* geeft aan in hoeverre dat consumenten vinden dat het economisch gezien beter of slechter gaat en wordt bepaald op basis van de mening van de consument over het algemene economische klimaat en over de eigen financiële situatie. Maandelijks worden hierover in het CCO

vijf vragen gesteld aan ongeveer duizend personen. Daarnaast bevat het CCO onder andere vragen over de verwachtingen voor de werkloosheid, de inflatie en over het spaargedrag en aankoopplannen van huishoudens.

De ondervraagden kunnen vinden dat het beter gaat (de 'optimisten'), dat het slechter gaat (de 'pessimisten') of dat de situatie gelijk blijft. Als er evenveel optimistische als pessimistische consumenten zijn, heeft het consumentenvertrouwen de waarde nul. Een waarde van tien betekent dat de optimisten een meerderheid van tien procent hebben ten opzichte van de pessimisten.

Twee van de vragen gaan over de economische situatie in het algemeen. Het CBS berekent uit de antwoorden hierop de indicator van het economisch klimaat. De overige drie vragen gaan over de financiële situatie van het eigen huishouden. Daaronder is ook de vraag of de tijd gunstig is voor aankopen van duurzame goederen. De antwoorden op deze drie vragen worden samengevat in de indicator van de koopbereidheid.

Het CBS berekent ook tijdreeksen van het consumentenvertrouwen, economisch klimaat en koopbereidheid na verwijdering van seizoeninvloeden. De berekening van de seizoeninvloeden wordt eenmaal per jaar geactualiseerd. Dat is in januari 2002 gebeurd op basis van de cijfers tot en met december 2001. Daardoor zijn de seizoengecorrigeerde cijfers vanaf 1996 tot en met 2001 bijgesteld, en zijn geringe afwijkingen met eerder gepubliceerde uitkomsten mogelijk.

Economische activiteit

De verzameling van werkzaamheden, gericht op de productie van goederen en diensten. Het gaat hierbij niet alleen om activiteiten van het bedrijfsleven, maar ook om activiteiten van niet op winst gerichte instellingen en de overheid. Zie ook *Standaard bedrijfsindeling*.

Geregistreerde werkloosheid

(tabel 2.3.1–2.3.4)

Het CBS stelt sinds 1988 gegevens samen over de geregistreerde werkloosheid. De toegepaste methode staat beschreven in het artikel 'Hoe telt het CBS het aantal geregistreerde werklozen'. Dit artikel is opgenomen in de CBS-publicatie *Enquête beroepsbevolking 1994*. In dezelfde publicatie is ook het artikel 'Tijdreeksen geregistreerde werkloosheid en beroepsbevolking' opgenomen. Voor de jaren 1970–1994 vindt men hierin tijdreeksen van de werkzame en werkloze beroepsbevolking en van de geregistreerde werkloosheid.

Geregistreerde werklozen zijn mensen die bij 'Centra voor werk en inkomen (CWI)'; staan ingeschreven, direct beschikbaar zijn voor een baan van minstens twaalf uur per week en geen werk hebben of werk van minder dan twaalf uur per week. De cijfers over de geregistreerde werkloosheid zijn gebaseerd op de registratie van de CWI en de Enquête beroepsbevolking (EBB) van het CBS. Voor de EBB wordt jaarlijks één op de honderd inwoners van Nederland geïnterviewd. De geregistreerde werkloosheidscijfers hebben een onnauwkeurigheidsmarge omdat ze gebaseerd zijn op een steekproefonderzoek. Alleen uit grote veranderingen of uit veranderingen die zich gedurende een langere periode aftekenen mogen conclusies worden getrokken over de tendens van de werkloosheid.

Standaard bedrijfsindeling (SBI)

De indeling van bedrijven en instellingen naar hun economische activiteit. De indeling is overeenkomstig de Standaard bedrijfsindeling 1993. De SBI 1993 kent bedrijfstakken, die zijn onderverdeeld in bedrijfsklassen.

Zie ook *economische activiteit*.

Uitkeringen krachtens de Werkloosheidswet (WW)

(tabel 2.8.3)

In tabel 2.8.3 wordt informatie gegeven over het aantal uitkeringen krachtens de Werkloosheidswet. Het betreft de uitkeringen die aan het eind van de desbetreffende maanden niet waren beëindigd, de zogeheten lopende uitkeringen.

Populatie

Afhankelijk van de arbeidsmarktsituatie van een persoon voor de intreding van de volledige of gedeeltelijke werkloosheid kan aanspraak bestaan op meer dan een uitkering. Er is dan sprake van samenloop van uitkeringen. Het gaat hierbij om enkele duizendtallen. Bij een dergelijke samenloop zijn van elke uitkering de gegevens opgenomen. De tabel geeft dus geen informatie over het aantal mensen dat een of meer uitkeringen ontvangt, maar wel over het aantal werkloosheidsuitkeringen en de bijbehorende kenmerken van de uitkering of uitkeringontvanger.

Achtergrondvariabelen

De *leeftijd* in de tabel is de leeftijd aan het eind van het desbetreffende maand.

De *duur van de uitkering* geeft het aantal maanden of het aantal jaren weer dat is verstreken tussen de datum waarop het recht op een uitkering is aangevangen en de laatste dag van de maand.

Uitkeringen krachtens de Arbeidsongeschiktheidsregelingen

(tabel 2.8.4)

In tabel 2.8.4 wordt informatie gegeven over het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen krachtens de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO), de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ) en de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong).

Deze regelingen zijn van kracht sedert de invoering op 1 januari 1998 van de Wet premiedifferentiatie en marktwerking bij arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (PEMBA). Met de invoering van de Wet PEMBA is de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW) ingetrokken. Personen die een AAW-uitkering ontvingen, hebben vanaf 1 januari 1998 recht op een uitkering krachtens de WAZ of Wajong. De WAO is van toepassing geworden op het overheidsperoneel. Tot 1998 had het overheidsperoneel recht op een aan de AAW gerelateerde uitkering. Bovendien kon men onder bepaalde voorwaarde aanspraak maken op een bovenwettelijke (aanvullende) uitkering.

Populatie

Afhankelijk van de arbeidsmarktsituatie voor de intreding van de volledige of gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid kan aanspraak bestaan op meer dan een uitkering. Er is dan sprake van samenloop van uitkeringen. Het gaat hierbij om meer dan tienduizend uitkeringen. Bij een dergelijke samenloop zijn van elke uitkering de gegevens opgenomen. De tabellen geven dus geen informatie over het aantal mensen dat een of meer uitkeringen ontvangt, maar wel over het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en de bijbehorende kenmerken van de uitkering of uitkeringontvanger.

Nuluitkeringen

De gepubliceerde aantallen zijn inclusief nuluitkeringen. Nuluitkeringen zijn uitkeringen die niet tot uitbetaling komen door korting op de uitkering, sanctie of schorsing.

Korting op de uitkering leidend tot een nuluitkering wordt veroorzaakt doordat men voldoende inkomsten uit arbeid of een andere sociale zekerheidsuitkering heeft. Een sanctie kan worden opgelegd omdat men niet voldoet aan de voorschriften op grond waarvan voortzetting van de uitkering afhankelijk is. Een dergelijke sanctie wordt opgelegd in het kader van de Wet Boeten, Maatregelen en Terug- en invordering sociale zekerheid (wet BMT). Een uitkering kan worden geschorst of opgeschort als de uitvoering-instelling sociale zekerheid aanwijzingen heeft dat aan het recht op een uitkering kan worden getwijfeld.

Uitkeringen krachtens de Algemene bijstandswet (ABW)

(tabel 2.8.5)

In tabel 2.8.5 wordt informatie gegeven over het aantal huishoudens met een uitkering krachtens de Algemene bijstandswet (ABW). De uitkomsten over de ABW hebben betrekking op thuiswonenden jonger dan 65 jaar met een periodieke algemene bijstandsuitkering. Dit is een uitkering om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te kunnen voorzien.

De resultaten van de ABW worden samengesteld op basis van waarneming van gegevens bij alle gemeenten. Deze gegevens worden vanaf 1996 maandelijks aan het CBS verstrekt.

De in deze tabellen gepubliceerde cijfers bevatten een correctie voor administratieve vertraging van drie maanden. Dat is nodig omdat uit onderzoek is gebleken dat een aanzienlijk deel van de instroom in de bijstand pas na enige tijd in de bijstandsadministratie wordt opgenomen. Het gevolg is dat pas na enkele maanden met voldoende volledigheid over een bepaalde verslagmaand gepubliceerd kan worden.

Uitkeringen worden toegekend aan huishoudens, waarbij één persoon als aanvrager wordt aangemerkt. Bij (echt)paren is dat in veel gevallen een man. Dit betekent dat de persoonskenmerken zoals in de tabel opgenomen, in de meeste gevallen betrekking hebben op mannelijke aanvragers. Gegevens over de overige leden van het huishouden, meestal dus vrouwen en jongeren (kinderen) komen niet tot uitdrukking in de tabellen.

Vacatures

(tabel 2.2.1–2.2.3)

De tabellen 2.2.1–2.2.3 hebben zowel betrekking op vacatures bij particuliere bedrijven, als bij de overheid. De vacatures van de volgende groepen ontbreken:

- personeel in dienst van huishoudens;
- internationale gemeenschapsorganen;
- beroepsmilitairen;
- WSW-werknemers;
- bedrijven en instellingen die volgens het Algemeen bedrijfsregister van het CBS geen werknemers in dienst hebben.

Onder een vacature wordt verstaan een arbeidsplaats waarvoor, binnen of buiten een onderneming of instelling, personeel wordt gezocht dat onmiddellijk of zo spoedig mogelijk geplaatst kan worden. Tot de vacatures worden ook gerekend:

- vacatures waarvoor zich reeds sollicitanten hebben gemeld (ook wanneer al gesprekken worden gevoerd met deze sollicitanten);
- vacatures waarvoor de sollicitatieprocedure zoveel tijd zal kosten dat de feitelijke indiensttreding niet op korte termijn valt te verwachten;
- vacatures waarvoor uitzendkrachten of ander tijdelijk personeel wordt gezocht;

- open plaatsen voor leerlingen en personen in opleiding, mits het daarbij gaat om een arbeidsovereenkomst (dus geen onbetaalde stageplaatsen).

Bij de ontstane en vervulde vacatures worden ook gerekend de vacatures die in het verslagkwartaal zowel ontstaan als inmiddels weer vervuld zijn.

Als bij reorganisaties of afslankingen een open plaats alleen mag worden bezet door medewerkers waarvan de arbeidsplaats vervuld wordt, mag de open plaats niet als vacature meegeteld worden.

De detaillering van de uitkomsten naar economische activiteit is gebaseerd op de Standaard bedrijfsindeling 1993 (SBI 1993) van het CBS.

Vakverenigingen

(tabel 2.9)

De gegevens in tabel 2.9 zijn afkomstig van de vakcentrales FNV, CNV en Vakcentrale MHP. Deze gegevens worden éénmaal per kwartaal door het CBS gepubliceerd. Gegevens betreffende de ledentallen van vakverenigingen en overkoepelende organisaties die aangesloten zijn bij één van de drie vakcentrales zijn in Statline te vinden.

Daarnaast beschikt het CBS over gegevens over alle vakverenigingen, met een detaillering naar kenmerken van het ledenbestand, en over de organisatiegraad in Nederland. Deze gegevens zijn gebaseerd op de tweejaarlijkse structurenquête van de Statistiek van de vakbeweging en op gegevens uit de Enquête beroepsbevolking. Over de structuurgegevens van het verslagjaar 2001 is een artikel gepubliceerd in de Sociaal-economische maandstatistiek van december 2001.

Gedetailleerde informatie over deze structuurgegevens is in Statline te vinden. De gegevens over vakbondsleden afkomstig uit de Enquête beroepsbevolking zijn voor de jaren 1992–1999 gepubliceerd in de Sociaal-economische maandstatistiek van oktober 2000.

Ziekteverzuim

(tabel 2.8.1–2.8.2)

De tabellen 2.8.1 en 2.8.2 hebben betrekking op het ziekteverzuim bij particuliere bedrijven. Het CBS publiceert ook gegevens over het ziekteverzuim bij de overheid in de publicatie 'Ziekteverzuim binnen de overheid'.

Met ingang van het vierde kwartaal van 1995 verricht het CBS ieder kwartaal onderzoek naar het ziekteverzuim bij particuliere bedrijven. Het onderzoek wordt gehouden in de vorm van een enquête bij bijna 17 duizend bedrijven en instellingen. Het kwartaalonderzoek is in de plaats gekomen van de jaaronderzoeken naar ziekteverzuim die het CBS over de jaren 1993 tot en met 1995 heeft gehouden.

Het onderzoek heeft betrekking op alle bedrijven en instellingen in Nederland met uitzondering van:

- overheidsinstellingen;
- personeel in dienst van huishoudens;
- internationale gemeenschapsorganen;
- bedrijven en instellingen die volgens het Algemeen bedrijfsregister van het CBS geen werknemers in dienst hebben.

Op het enquête-formulier worden vier vragen gesteld. Er wordt gevraagd naar de ziekteverzuimpercentages in- en exclusief zwangerschaps- en bevallingsverlof in het kwartaal, naar de volledigheid van de registratie en, vanaf het vierde kwartaal van 1996, de verzekeringsvorm.

Met de vraag naar de volledigheid van de registratie wordt getracht vast te stellen of opgegeven verzuimpercentages berekend

zijn op basis van alle verzuimgevallen. Geeft een bedrijf aan dat niet al het verzuim geregistreerd wordt, dan wordt de opgave van dit bedrijf bij het samenstellen van de uitkomsten buiten beschouwing gelaten. Bij de vraag naar de verzekeringsvorm moet worden aangegeven hoe het bedrijf het recht op loondoorbetaling bij ziekte heeft geregeld:

- volledig eigen-risicodragers;
- loondoorbetaling gedeeltelijk herverzekerd (zogenaamde 'stop-lossverzekering');
- loondoorbetaling volledig herverzekerd (eventueel met een eigen risico in wachtdagen/ weken/ maanden).

Het percentage ziekteverzuim is in de toelichting bij het enquête-formulier als volgt omschreven:

'Het ziekteverzuimpercentage is het aantal door ziekte verzuimde dagen, in procenten van het totaal aantal beschikbare dagen van de werknemers in het kwartaal. Niet meegeteld moet worden het verzuim na een jaar ziekte.'

Bedrijven mogen het percentage ziekteverzuim zowel berekenen op basis van kalenderdagen als op basis van werkdagen.

Waarnemingsfouten zijn zo goed mogelijk gecorrigeerd in het controle-correctie proces. Het risico van waarnemingsfouten is het grootst bij bedrijven met 1 tot 10 werknemers. Het effect van waarnemingsfouten op het verzuimpercentage voor het totaal is overigens betrekkelijk gering omdat relatief weinig mensen werkzaam zijn bij deze kleine bedrijven.

Meer informatie over het Kwartaalonderzoek ziekteverzuim is opgenomen in het artikel 'Kwartaalonderzoek ziekteverzuim; methode en eerste uitkomsten'. Dit artikel is verschenen in de Sociaal-economische maandstatistiek van december 1996.

De detaillering van de uitkomsten naar economische activiteit is gebaseerd op de Standaard bedrijfsindeling 1993 van het CBS.

Nu en eerder verschenen

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Actieven <i>Zie: inkomen</i>				
Allochtonen <i>Zie: etniciteit</i>				
Arbeidsdeelname Meer mensen aan het werk	OESO	webmag	2002/10	11
Werkgelegenheid en arbeidsmarkt 1987–2001	EWL	artikel	2002/9	13
Arbeidsmarkt	EBB	berichten	2002/3	7
Ruim half miljoen 55-plussers heeft baan	EWL	webmag	2002/3	12
Betaald werk: verschillen tussen mannen en vrouwen kleiner	EBB	artikel	2001/9	29–31
Bevolkingsprognose 2000: kunnen in de toekomst meer arbeidsmigranten worden verwacht?		artikel	2001/7	20–24
Allochtonen op de arbeidsmarkt	EBB	artikel	2000/12	21–24
Werkloze allochtonen op weg naar de arbeidsmarkt	SOZ	artikel	2000/10	21–27
Managers uit de VS en informatici uit India: de nieuwe gastarbeiders	DRV	artikel	2000/11	28–31
<i>Zie ook: beroepsbevolking</i>				
Arbeidsduur Ruim half miljoen 55-plussers heeft baan	EWL	webmag	2002/3	12
De arbeidsmarkt in de vier grote steden	EWL	artikel	2002/1	23–25
Banen en arbeidsvolume	EWL	tabel	2002/1	47
Banen, lonen en arbeidsduur van werknemers, 1999–2000	EWL	artikel	2001/12	30–43
Incidentele loonontwikkeling van werknemers, 1995–1999	EWL	artikel	2001/6	23–29
Loon naar opleidingsniveau en beroep: het Loonstructuuronderzoek 1997	EWL	artikel	2000/4	19–49
Arbeidsjaren Werkgelegenheid commerciële sector daalt	AR	berichten	2002/10	7
Werkgelegenheid lonen en koopkracht in 2002 en 2003	CPB	artikel	2002/10	24
Arbeidsvolume van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2002/10	36
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/3	DIV	artikel	2002/9	11
Banengroei valt terug in het eerste kwartaal	AR	berichten	2002/7	7
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/2	DIV	artikel	2002/6	12–13
Ruim half miljoen 55-plussers heeft baan	EWL	webmag	2002/3	12
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/1	DIV	artikel	2002/3	18–20
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2001/3	DIV	artikel	2001/9	21–22
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2001/2	AR	artikel	2001/6	21–22
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2001/1	AR	artikel	2001/3	25–26
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2000/4	AR	artikel	2000/12	19–20
Allochtonen op de arbeidsmarkt	EBB	artikel	2000/12	21–24
<i>Zie ook: werkgelegenheid</i>				
Arbeidskosten Cao-lonen per uur/mnd, contract. loonkosten	CAO	tabel	2002/9	30–31
Loonkosten per arbeidsjaar/loonkosten naar bedrijfstak	AR	tabel	2002/10	36
Loonkosten per fte/beloning werknemer naar bedrijfstak	AR	tabel	2002/4	44
Cao-lonen 2001, de definitieve gegevens	CAO	artikel	2002/4	12–19
Snelle stijging cao-lonen	CAO	webmag	2002/1	12–13
De ontwikkeling van de verdiende lonen in componenten, 1995–1999	EWL	artikel	2001/9	23–28
Incidentele loonontwikkeling van werknemers, 1995–1999	EWL	artikel	2001/6	23–29
Arbeidsongeschiktheid Arbeidsongeschiktheid groeit in 2001 naar 981 duizend uitkeringen	SZ	webmag	2002/7	16
Uitkeringen WW, AO en Abw	SZ	tabel	2002/6	52–54
Chemische en biologische belasting	EBB	artikel	2002/3	13–17
Bedrijfsongevallen	EBB	artikel	2002/2	15–19
Uitkeringen WAO, Wajong, WAZ	SZ	tabel	2001/11	38–40
<i>Zie ook: inkomen sociale zekerheid</i>				
Arbeidsproductiviteit Arbeidsproductiviteit gedaald in 2001	NR	webmag	2002/10	9
Arbeidsvolumina <i>Zie: arbeidsjaren</i>				
Banen Werkgelegenheid commerciële sector daalt	AR	berichten	2002/10	7
Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2002/10	35

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/3	DIV	artikel	2002/9	11
Banengroei valt terug in het eerste kwartaal	AR	berichten	2002/7	7
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/2	DIV	artikel	2002/6	12–13
Banenmarkt vlak verder af in vierde kwartaal	AR	berichten	2002/4	7
Arbeidsmarkt	EBB	berichten	2002/3	7
Ruim half miljoen 55-plussers heeft baan	EWL	webmag.	2002/3	12
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/1	DIV	artikel	2002/3	18–20
Banengroei vlak licht af in derde kwartaal	KWL	persbericht	2002/1	8
Werkgelegenheidsprognose in Utrecht blijft achter	EWL	webmag	2002/1	15
De arbeidsmarkt in de vier grote steden	EWL	artikel	2002/1	23–25
Banen, lonen en arbeidsduur van werknemers, 1999–2000	EWL	artikel	2001/12	30–43
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2001/4	DIV	artikel	2001/12	44–45
Banengroei stabiel in het tweede kwartaal	AR	persbericht	2001/10	19–21
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2001/3	DIV	artikel	2001/9	21–22
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2001/2	AR	artikel	2001/6	21–22
Incidentele loonontwikkeling van werknemers, 1995–1999	EWL	artikel	2001/6	23–29
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2001/1	AR	artikel	2001/3	25–26
<i>Zie ook: werkgelegenheid werknemers</i>				
Bedrijfsopleidingen Steeds meer bedrijven leiden hun werknemers op	Bopl	artikel	2001/12	21–29
Bedrijfstak en -klasse <i>Zie: economische activiteit</i>				
Beroep Chemische en biologische belasting	EBB	artikel	2002/3	13–17
Arbeidspositie en opleidingsniveau van personen met een werkloosheids-uitkering, 1999	EBB	artikel	2002/3	21–30
Betaald werk: verschillen tussen mannen en vrouwen kleiner	EBB	artikel	2001/9	29–31
Beroepsbevolking Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/3	DIV	artikel	2002/9	11
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/2	DIV	artikel	2002/6	12–13
Vertekening door non-respons	EBB	artikel	2002/4	20–25
Bij CWI ingeschrevenen, 16–64 jaar	EBB	tabel	2002/4	41
Arbeidsmarkt	EBB	berichten	2002/3	7
Chemische en biologische belasting	EBB	artikel	2002/3	13–17
Arbeidspositie en opleidingsniveau van personen met een werkloosheids-uitkering, 1999	EBB	artikel	2002/3	21–30
Bedrijfsongevallen	EBB	artikel	2002/2	15–19
Beroepsbevolking, 2000	EBB	artikel	2002/1	16–18
Banen, lonen en arbeidsduur van werknemers, 1999–2000	EWL	artikel	2001/12	30–43
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2001/4	DIV	artikel	2001/12	44–45
Betaald werk: verschillen tussen mannen en vrouwen kleiner	EBB	artikel	2001/9	29–31
Bevolkingsprognose 2000: kunnen in de toekomst meer arbeidsmigranten worden verwacht?	EBB	artikel	2001/7	20–24
Trends in de beroepsbevolking van de Europese Unie, 1985–2050	Eurostat	artikel	2001/1	15–19
Werkbelasting, een top-10 van de zwaarste beroepen	EBB	artikel	2000/9	27–29
Bestedingen Uitgaven aan elektra fors hoger	BO	wegmag	2002/10	15
Aankopen van huishoudens naar distributiekanaal, 1999	BO	tabel	2001/6	71–72
Bestedingspatronen huishoudens, 1999	BO	tabel	2001/5	42–44
<i>Zie ook: consumptie</i>				
Bevolking Vertekening door non-respons	EBB	artikel	2002/4	20–25
Beroepsbevolking, 2000	EBB	artikel	2002/1	16–18
Bevolkingsprognose 2000: kunnen in de toekomst meer arbeidsmigranten worden verwacht?		artikel	2001/7	20–24
Werkloze allochtonen op weg naar de arbeidsmarkt	SOZ	artikel	2000/10	21–27
Managers uit de VS en informatici uit India: de nieuwe gastarbeiders	DRV	artikel	2000/11	28–31
Bijstand Uitkeringen WW, AO en Abw	SZ	tabel	2002/10	50
Daling bijstand komt tot stilstand	SZ	berichten	2002/8	8
Daling bijstand en WW neemt af	SZ	berichten	2002/5	7
Beweging in de bijstand vooral bij jongeren	SZ	webmag	2002/5	10

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.	Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Daling bijstand en WW houdt aan	SZ	berichten	2002/2	9	Werkloosheid stabiel	GW	bericht	2002/4	7
Personen met een uitkering naar herkomstgroepering, 1999	SZ	artikel	2002/1	26– 34	Werkloosheid stabiel	GW	bericht	2002/3	7
<i>Zie ook: inkomen</i>					Kwartalaanoverzicht arbeidsmarkt 2002/1	DIV	artikel	2002/3	18– 20
<i>sociale zekerheid</i>					Arbeidspositie en opleidingsniveau van personen met een werkloosheids-uitkering, 1999	EBB	artikel	2002/3	21– 30
CAO-lonen					Werkloosheid stabiel op laag niveau	GW	bericht	2002/2	8
Cao-lonen per uur/mnd, contract.	CAO	tabel	2002/10	43	Werkloosheid nog steeds stabiel	GW	persbericht	2002/1	9– 10
loonkosten	CAO	artikel	2002/4	12– 19	Geregistreerde werkloosheid, 2000	GW	artikel	2002/1	19– 22
CAO-lonen 2001, de definitieve gegevens	CAO	artikel	2002/4	12– 19	Werkloosheid stabiel	GW	persbericht	2001/12	13– 15
Spaarloon voor bijna de helft van de werknemers	EWL	webmag	2002/3	10– 11	Werkloosheid stabiel	GW	persbericht	2001/11	13– 15
Incidentele loonontwikkeling in componenten, 1999/2000	EWL	artikel	2002/3	31– 37	Minder dan 50 duizend langdurig werklozen	GW	persbericht	2001/10	7– 8
Snelle stijging cao-lonen	CAO	webmag	2002/1	12– 13	Werkloosheid mei-juli	GW	persbericht	2001/9	14– 15
					<i>Zie ook: werkloosheid</i>				
Conjunctuuronderzoek					Grensarbeid				
<i>Zie: consumentenvertrouwen</i>					Grensarbeidersverkeer tussen Nederland, België en Duitsland	SGA	tabellen	2002/4	26– 28
Consumentenprijsindex					Huisvesting				
Inflatie loopt in augustus iets terug	CPI	bericht	2002/10	8	<i>Zie: woningbehoefte</i>				
Prijskaartjes sinds de komst van de euro	CPI	webmag	2002/10	14	Industrie				
Consumentenprijsindexcijfers	CPI	tabel	2002/10	42	<i>Zie: economische activiteit</i>				
Inflatie in juni iets toegenomen	CPI	berichten	2002/9	7	Inflatie				
Inflatie in mei gedaald tot 3,3 procent	CPI	berichten	2002/7	8	<i>Zie: consumentenprijsindex</i>				
Waarom voelt de inflatie zo hoog?	CPI	webmag	2002/7	13	Inkomens				
Inflatie in april gelijk gebleven	CPI	berichten	2002/6	7– 8	Drie keer zo vaak laag inkomen in niet-westerse huishoudens	RIO	wegmag	2002/10	13
Inflatie voelt hoger	CPI	webmag	2002/6	11	Koopbereidheid jongeren en lage inkomens sterkt gedaald	CCO	webmag	2002/8	10
Inflatie in maart verder gedaald	CPI	berichten	2002/5	7– 8	Minder huishoudens met een laag inkomen	IPO	artikel	2002/7	19
Inflatie in februari verder gedaald	CPI	berichten	2002/4	8– 9	Inkomensdynamiek in de jaren 1995–2000	IPO	artikel	2002/6	14– 18
Inflatie daalt in januari tot 4,0 procent	CPI	berichten	2002/3	8	Aantal tweeverdieners blijft stijgen	IPO	artikel	2002/6	19– 22
Inflatie in 2001 hoogste sinds 1982	CPI	berichten	2002/2	7– 8	Ruime stijging koopkracht werknemers in 2000	RIO	webmag	2002/5	11
Heeft de euro in 2001 invloed op de inflatie?	CPI	webmag	2002/2	10– 11	Minimuminkomens vooral in grote steden/noorden	RIO	webmag	2002/4	10– 11
Europrijskaartjes in 2001	CPI	webmag	2002/2	12	werknemers, 1995–1999	EWL	artikel	2001/6	23– 29
Beduidend lagere inflatie	CPI	persbericht	2001/12	7– 12	Vermogen fors gestegen	IPO	persbericht	2001/12	19– 20
Prijsindexcijfers woningbouw	CPI	tabel	2001/12	73	Inkomen rond minimum en modaal, div. kenmerken	IPO	tabel	2001/12	68– 72
Inflatie blijft hoog in september	CPI	persbericht	2001/11	7– 12	Inkomen particuliere huishoudens, div. kenmerken	IPO	tabel	2001/11	48– 52
					Inkomen van AOW'ers 1999	IPO	artikel	2001/7	25– 29
Consumentenvertrouwen					Inkomen van AOW'ers, 1999	IPO	tabel	2001/7	55– 60
Consumentenvertrouwen, econ. klimaat	CCO	tabel	2002/10	47	Incidentele loonontwikkeling van werknemers, 1995–1999	EWL	artikel	2001/6	23– 29
Consumentenvertrouwen daalt verder	CCO	berichten	2002/10	8	<i>Zie ook: koopkracht</i>				
Consumentenvertrouwen verder gedaald	CCO	berichten	2002/9	43	Internationaal				
Koopbereidheid jongeren en lage inkomens sterkt gedaald	CCO	webmag	2002/9	43	Werkzoekenden zonder baan	Eurostat	tabel	2002/6	43
Consumentenvertrouwen weer gedaald	CCO	berichten	2002/7	8	Geharmoniseerde consumenten-prijsindex	Eurostat	tabel	2002/6	48
Consumentenvertrouwen verder gedaald	CCO	berichten	2002/6	8	Trends in de beroepsbevolking van de Europese Unie, 1985–2050	Eurostat	artikel	2001/1	15– 19
Consumentenvertrouwen lager	CCO	berichten	2002/5	8– 9	Koopkracht				
Consumentenvertrouwen lager	CCO	berichten	2002/4	9	Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2002 en 2003	CPB	artikel	2002/10	24
Consumentenvertrouwen stabiel	CCO	berichten	2002/3	8– 9	Vermogen fors gestegen	IPO	persbericht	2001/12	19– 20
Consumentenvertrouwen vrijwel gelijk	CCO	berichten	2002/2	8	Dynamische koopkrachtontwikkeling '89–'99	IPO	tabellen	2001/4	59– 64
Stabilisatie consumentenvertrouwen	CCO	persbericht	2001/12	16– 18	<i>Zie ook: inkomen</i>				
Koopbereidheid bijna terug op niveau vóór aanslagen VS	CCO	persbericht	2001/11	19– 21	<i>vermogen</i>				
Consumentenvertrouwen fors gedaald na aanslagen VS	CCO	persbericht	2001/10	9– 11	Loonkosten				
					<i>Zie: arbeidskosten</i>				
Consumptie					Meewerkende gezinsleden				
Uitgaven aan elektra fors hoger	BO	webmag	2002/10	15	<i>Zie: positie in de werkring</i>				
Bezit van duurzame consumptiegoederen	SEP	tabel	2000/1	37– 41	Minimum(loon)				
<i>Zie ook: bestedingen</i>					Minimumloners: vooral vrouwen en jongeren	EWL	webmag	2002/1	14
Economische activiteit					Banen, lonen en arbeidsduur van werknemers, 1999–2000	EWL	artikel	2001/12	30– 43
Allochtonen op de arbeidsmarkt	EBB	artikel	2000/12	21– 24	Onderwijs(niveau)				
					Arbeidsmarktpositie en opleidingsniveau van personen met een werkloosheids-uitkering, 1999	EBB	artikel	2002/3	21– 30
Etniciteit					<i>Zie ook: economische activiteit</i>				
Niet-westerse allochtonen profiteerden van gunstige arbeidsmarkt	EBB	webmag	2002/7	10	<i>schoolverlaters</i>				
Personen met een uitkering naar herkomstgroepering, 1999	SZ	artikel	2002/1	26– 34	Ontslag				
Deelname van allochtonen aan de Wet Inschakeling Werkzoekenden	WIW	artikel	2002/1	35– 39	Ontslagaanvragen	SOZ	tabel	2000/7	27– 28
Niet-westerse allochtonen tweemaal zo vaak een uitkering	SZW	persbericht	2001/9	18– 20	Organisatiegraad				
Regionale spreiding van huishoudens met een min. inkomen en van huishoudens met langdurig laag inkomen, 1998	RIO	tabel	2001/6	61– 69	<i>Zie: vakverenigingen</i>				
Allochtonen op de arbeidsmarkt	EBB	artikel	2000/12	21– 24					
Werkloze allochtonen op weg naar de arbeidsmarkt	SOZ	artikel	2000/10	21– 27					
Managers uit de VS en informatici uit India: de nieuwe gastarbeiders	DRV	artikel	2000/11	28– 31					
Gesubsidieerde sector									
Cao-lonen per uur/mnd, contract.	CAO	tabel	2002/5	28– 29					
loonkosten	CAO	webmag	2002/1	12– 13					
Snelle stijging cao-lonen	CAO	webmag	2002/1	12– 13					
Geregistreerde werkloosheid									
Werkloosheid vooral onder mannen toegenomen	GW	bericht	2002/10	7					
Geregistreerde werklozen, 3-mnds gem	GW	tabel	2002/10	40					
Geregistreerde werklozen, 16–64 jaar	GW	tabel	2002/10	40					
Bij CWI ingeschrevenen, 16–64 jaar	EBB	tabel	2002/10	41					
Werkloosheid gestegen	GW	bericht	2002/6	7					
Werkloosheid eerste kwartaal	GW	bericht	2002/5	7					

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Overheid				
Cao-lonen per uur/mnd, contract. loonkosten	CAO	tabel	2002/9	39
Cao-lonen 2001, de definitieve gegevens	CAO	artikel	2002/4	12– 19
Snelle stijging cao-lonen	CAO	webmag	2002/1	12– 13
Pendel				
<i>Zie: woon-werkverkeer</i>				
Pensioen				
Minder VUT-uitkeringen, meer prépensioenen	SZ	artikel	2002/2	22– 24
AOW, Anw	SOZ	tabel	2001/7	51– 53
<i>Zie ook: inkomen sociale zekerheid</i>				
Prijzen				
<i>Zie: consumentenprijsindex</i>				
Regelingslonen				
Regionaal				
Minimuminkomens vooral in grote steden/noorden	RIO	webmag	2002/4	10– 11
Geregistreerde werklozen, 16–64 jaar	GW	tabel	2002/1	52
Schoolverlaters				
Schoolverlaters snel aan de slag	EBB	artikel	2002/10	16
Sociale zekerheid				
Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2002 en 2003	CPB	artikel	2002/10	24
Uitkeringen WW, AO en Abw	SZ	tabel	2002/10	50
Daling bijstand komt tot stilstand	SZ	berichten	2002/8	8
Arbeidsongeschiktheid groeit in 2001 naar 981 duizend uitkeringen	SZ	webmag	2002/7	16
Laagste aantal WW-uitkeringen sinds tien jaar	SZ	artikel	2002/7	26
Deelname van allochtonen aan de WSW, 1e halfjaar 2001	SZ	tabel	2002/6	23– 27
Daling bijstand en WW neemt af	SZ	berichten	2002/5	7
Beweging in de bijstand vooral bij jongeren	SZ	berichten	2002/5	10
Uitkeringen WW, AO en Abw december 2001	SZ	tabel	2002/4	50– 52
Arbeidspositie en opleidingsniveau van personen met een werkloosheids- uitkering, 1999	EBB	artikel	2002/3	21– 30
Daling bijstand en WW houdt aan	SZ	berichten	2002/2	9
Aantal werkloosheidsuitkeringen in zes jaar ruim gehalveerd	WW	webmag	2002/2	13– 14
Minder VUT-uitkeringen, meer prépensioenen	SZ	artikel	2002/2	22– 24
Personen met een uitkering naar herkomstgroepering, 1999	SZ	artikel	2002/1	26– 34
Uitkeringen WW, AO en Abw medio 2001	SZ	tabel	2002/1	61– 63
Uitkeringen AOW, Anw en AKW	SZ	tabel	2001/12	64– 65
Daling bijstand en WW vlak af	SZ	persbericht	2001/11	16– 18
Uitkeringen Abw, loaw en loaz	SZ	tabel	2001/11	35– 36
Uitkeringen WAO, Wajong, WAZ	SZ	tabel	2001/11	38– 40
Ziekteverzuim	SZ	tabel	2001/11	42– 43
Niet-westerse allochtonen tweemaal zo vaak een uitkering	SZW	persbericht	2001/9	18– 20
Arbeidspositie en opleidingsniveau van personen met een arbeidsongeschiktheids- uitkering, 1996–1997	SZ	artikel	2001/6	30– 43
<i>Zie ook: arbeidsongeschiktheid bijstand pensioen werkloosheid</i>				
Stakingen				
<i>Zie: werkstakingen</i>				
Standaard bedrijfsindeling				
<i>Zie: economische activiteit</i>				
Uitgaven				
<i>Zie: bestedingen</i>				
Uitkeringen				
<i>Zie: sociale zekerheid</i>				
Vacatures				
Daling vacatures zet krachtig door	VAC	artikel	2002/10	22
Vacatures naar econ. activiteit en bedrijfsomvang	VAC	tabel	2002/10	37
Ontstane en vervulde vacatures	VAC	tabel	2002/10	38
Meeste vacatures voor schoonmaakmedewerkers	VAC	artikel	2002/8	12
Daling vacatures zet door	VAC	artikel	2002/7	24
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/2	DIV	artikel	2002/6	12– 13
Sterke daling aantal vacatures	VAC	artikel	2002/5	12– 13
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2001/2	DIV	artikel	2002/3	18– 20
Aantal vacatures gedaald	VAC	artikel	2002/2	20– 21

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2001/3	DIV	artikel	2001/9	21– 22
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2001/2	AR	artikel	2001/6	21– 22
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2001/1	AR	artikel	2001/3	25– 26
Vakverenigingen				
Leden van vakcentrales, 1 januari 2002	VB	tabel	2002/10	53
Ledental vakcentrales stabiel	VB	webmag	2002/6	10
Leden van vakcentrales, 1 januari 2002	VB	tabel	2002/6	55
Minder mannen en jongeren vakbondslid	VB	webmag	2002/1	11
Daling ledental vakbeweging	VB	artikel	2001/12	46– 50
Verbruik				
<i>Zie: bestedingen</i>				
Verdiende lonen				
Loonkosten per fte/beloning werknemer naar bedrijfstak	AR	tabel	2002/10	44
Spaarloon voor bijna de helft van de werknemers	EWL	webmag	2002/3	10– 11
Incidentele loonontwikkeling in componenten, 1999/2000	EWL	artikel	2002/3	31– 37
Minimumloners: vooral vrouwen en jongeren	EWL	webmag	2002/1	14
Werkgelegenheidsgroei in Utrecht blijft achter	EWL	webmag	2002/1	15
De ontwikkeling van de verdiende lonen in componenten, 1995–1999	EWL	artikel	2001/9	23– 28
het Loonstructuuronderzoek 1997	EWL	artikel	2000/4	19– 49
Vermogen				
Hypotheekschuld ruim 40 procent van woningwaarde	VRM	webmag	2002/7	18
Welvaart				
<i>Zie: inkomen koopkracht</i>				
Werkgelegenheid				
Werkgelegenheid commerciële sector daalt	AR	bericht	2002/10	7
Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2002 en 2003	CPB	artikel	2002/10	24
Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2002/10	35
Arbeidsvolume van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2002/10	35
Banengroei valt terug in het eerste kwartaal	AR	berichten	2002/7	7
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/2	DIV	artikel	2002/6	12– 13
Grensarbeidersverkeer tussen Nederland en België of Duitsland	SGA	artikel	2002/4	26– 28
Banenmarkt vlak verder af in vierde kwartaal	EWL	berichten	2002/4	7
Ruim half miljoen 55-plussers heeft baan	EWL	webmag	2002/3	12
Arbeidsmarkt	EBB	berichten	2002/3	7
Banengroei vlak licht af in derde kwartaal	KWL	persbericht	2002/1	8
Minimumloners: vooral vrouwen en jongeren	EWL	webmag	2002/1	14
Werkgelegenheidsgroei in Utrecht blijft achter	EWL	webmag	2002/1	15
Beroepsbevolking, 2000	EBB	artikel	2002/1	16– 18
De arbeidsmarkt in de vier grote steden	EWL	artikel	2002/1	23– 25
Banen, lonen en arbeidsduur van werknemers, 1999–2000	EWL	artikel	2001/12	30– 43
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2001/4	DIV	artikel	2001/12	44– 45
Banengroei stabiel in het tweede kwartaal	AR	persbericht	2001/10	19– 21
De ontwikkeling van de verdiende lonen in componenten, 1995–1999	EWL	artikel	2001/9	23– 28
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2001/3	DIV	artikel	2001/9	21– 22
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2001/2	AR	artikel	2001/6	21– 22
Incidentele loonontwikkeling van werknemers, 1995–1999	EWL	artikel	2001/6	23– 29
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2001/1	EWL	artikel	2001/3	25– 26
Trends in de beroepsbevolking van de Europese Unie, 1985–2050	Eurostat	artikel	2001/1	15– 19
Allochtonen op de arbeidsmarkt	EBB	artikel	2000/12	21– 24
<i>Zie ook: arbeidsjaren arbeidsvolumina banen</i>				
Werkloosheid				
Werkloosheid vooral onder mannen toegenomen	GW	berichten	2002/10	7
Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2002 en 2003	CPB	artikel	2002/10	24
Geregistreerde werklozen, 3-mnds gem	GW	tabel	2002/10	40
Geregistreerde werklozen, 16–64 jaar	GW	tabel	2002/10	40
Bij CWI ingeschrevenen, 16–64 jaar	EBB	tabel	2002/10	41
Uitkeringen WW, AO en Abw	SZ	tabel	2002/10	50
Werkloosheid in tweede kwartaal verder omhoog	GW	persbericht	2002/8	7
Stijgende werkloosheid	GW	berichten	2002/7	7
Werkloosheid daalde snel onder laagopgeleiden	EBB	webmag	2002/7	12

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.	Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Laagste aantal WW-uitkeringen sinds tien jaar	SZ	artikel	2002/7	26	Banengroei vlakt licht af in derde kwartaal	KWL	persbericht	2002/1	8
Werkloosheid gestegen	GW	berichten	2002/6	7	Banen, lonen en arbeidsduur van werknemers, 1999–2000	EWL	artikel	2001/12	30– 43
Werkloosheid eerste kwartaal	GW	berichten	2002/5	7	De ontwikkeling van de verdiende lonen in componenten, 1995–1999	EWL	artikel	2001/9	23– 28
Daling bijstand en WW neemt af	SZ	berichten	2002/5	7	Incidentele loonontwikkeling van werknemers, 1995–1999	EWL	artikel	2001/6	23– 29
Werkloosheid stabiel	GW	berichten	2002/3	7	<i>Zie ook: banen</i>				
Werkloosheid stabiel	GW	berichten	2002/4	7	Werkstakingen				
Werkloosheid stabiel	GW	berichten	2002/3	7	Vorig jaar 45 duizend verloren werkdagen door werkstakingen	STA	artikel	2002/6	28– 30
Arbeidspositie en opleidingsniveau van personen met een werkloosheidsuitkering, 1999	EBB	artikel	2002/3	21– 30	Werkzame beroepsbevolking				
Werkloosheid stabiel op laag niveau	GW	berichten	2002/2	8	Werkgelegenheid commerciële sector daalt	AR	berichten	2002/	7
Daling bijstand en WW houdt aan	SZ	berichten	2002/2	9	Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfsklasse	AR	tabel	2002/10	35
Aantal werkloosheidsuitkeringen in zes jaar ruim gehalveerd	WW	webmag	2002/2	13– 14	Arbeidsvolume van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2002/10	35
Werkloosheid nog steeds stabiel	GW	persbericht	2002/1	9– 10	Werkdruk terug op niveau 1996	EBB	persbericht	2002/8	7
Geregistreerde werkloosheid, 2000	GW	artikel	2002/1	19– 22	Banenmarkt vlakt verder af in vierde kwartaal	AR	berichten	2002/4	7
Deelname van allochtonen aan de Wet					Grensarbeidersverkeer tussen Nederland en België of Duitsland	SGA	artikel	2002/4	26– 28
Inschakeling Werkzoekenden	WIW	artikel	2002/1	35– 39	Arbeidsmarkt	EBB	berichten	2002/3	7
Werkloosheid stabiel	GW	persbericht	2001/12	13– 15	Ruim half miljoen 55-plussers heeft baan	EWL	webmag	2002/3	12
Werkloosheid stabiel	GW	persbericht	2001/11	13– 15	Chemische en biologische belasting	EBB	artikel	2002/3	13– 17
Daling bijstand en WW vlakt af	SZ	persbericht	2001/11	16– 18	Beroepsbevolking, 2000	EBB	artikel	2002/1	16– 18
Minder dan 50 duizend langdurig werklozen	GW	persbericht	2001/10	7– 8	Betaald werk: verschillen tussen mannen en vrouwen kleiner	EBB	artikel	2001/9	29– 31
Werkloosheid mei–juli	GW	persbericht	2001/9	14– 15	<i>Zie ook: beroepsbevolking</i>				
Daling bijstand en WW houdt aan	SZ	persbericht	2001/8	14– 16	Werkzame personen				
<i>Zie ook: geregistreerde werkloosheid inkomen sociale zekerheid</i>					<i>Zie: beroepsbevolking werkgelegenheid</i>				
Werkloze beroepsbevolking					Zelfstandigen				
<i>Zie: beroepsbevolking</i>					<i>Zie: inkomen positie in de werkkring</i>				
Werknemers					Ziekteverzuim				
Werkgelegenheid commerciële sector daalt	ARAR	berichten	2002/10	7	Ziekteverzuim excl./incl. zwangerschapsverlof, 4e kwartaal 2001	ZVZ	tabel	2002/10	48
Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfsklasse	AR	tabel	2002/10	35	Ziekteverzuim bedrijfsleven stabiliseert	SZ	webmag	2002/6	9
Arbeidsvolume van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2002/10	35	Chemische en biologische belasting	EBB	artikel	2002/3	13– 17
Banenmarkt vlakt verder af in vierde kwartaal	EWL	berichten	2002/4	7					
Loonkosten per fte/beloning werknemer naar bedrijfstak	AR	tabel	2002/4	44					
Arbeidsmarkt	EBB	berichten	2002/3	7					
Ruim half miljoen 55-plussers heeft baan	EWL	webmag	2002/3	12					

Andere CBS-publicaties

Statistisch Jaarboek

Dit boek bevat cijfers over alle aspecten van de Nederlandse samenleving: bevolking, inkomen, economie, prijzen, financiële markten, milieu en vele andere onderwerpen. Het verschijnt jaarlijks in januari.

Jaarlijks, 569 blz., € 25,-, incl. StatLine cd-rom.
ISSN 0924-2686. Kengetal A-26.

Statistisch bulletin

Het Statistisch bulletin verschijnt wekelijks met de meest recente uitkomsten van alle statistische onderzoeken van het CBS. Het abonnement omvat tevens het maandelijks Conjunctuurbericht. Hierin wordt de actuele stand van zaken in de Nederlandse economie met behulp van korte en krachtige analyses en grafische presentaties getoond.

Wekelijks, ca. 10 blz., € 70,50 per jaar.
ISSN 0166-9680.

Jaarboek onderwijs in cijfers 2001

Deze publicatie geeft een overzicht van de stand van zaken in het onderwijs, w.o. aantal studenten en leerlingen, slagingspercentages voortgezet onderwijs en de kwaliteit van het werk in het onderwijs. Tevens zijn bijdragen opgenomen van het ministerie van OC&W, het researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt en het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting. Het Jaarboek onderwijs is in samenwerking met Kluwer uitgegeven. Het boek is te bestellen bij de Kluwer klantenservice (tel. 0172 466 833).

Jaarlijks, 270 blz., € 30,40.
ISBN 9014080697

Allochtonen in Nederland, 2001

De publicatie Allochtonen richt zich op de leefsituatie van de (niet westerse) allochtonen in Nederland en vergelijkt deze met de autochtone bevolking. Onderwerpen die aan bod komen zijn onder meer bevolkingsopbouw, ruimtelijke spreiding, arbeid, inkomen en onderwijs. Bijzondere aandacht wordt geschonken aan de doelgroepen van het integratiebeleid etnische minderheden van de Nederlandse overheid.

Jaarlijks, 130 blz., € 13,39. Kengetal:B-52
ISSN: 1383-7311

De Nederlandse Economie

Met deze publicatie beoogt het CBS op prettig leesbare wijze een breed en samenhangend overzicht te geven van de economie in Nederland. Behalve financieel-economische ontwikkelingen komen ook de arbeidsmarkt, bevolking, welzijn, milieu en regionale onderwerpen aan de orde.

Door Nederland te spiegelen aan het buitenland, wordt bovendien de internationale positie van ons land belicht.

Jaarlijks, 236 blz., € 13,90.
ISSN 1386-1042. Kengetal P-19.

Nationale Rekeningen

Deze publicatie geeft een compleet overzicht van de stand en de ontwikkeling van onze economie. Bevat gedetailleerde gegevens over de bedrijfstakken, over groepen producten en over ondernemingen, huishoudens en de overheid.

Jaarlijks, 291 blz., € 41,50.
ISSN 0168-3489. Kengetal P-2.

De Nederlandse conjunctuur

Met de in 2000 opgestarte publicatie De Nederlandse conjunctuur wordt de basis van de vele CBS-conjunctuurgegevens een gedetailleerd, samenhangend overzicht gegeven van de recente ontwikkelingen in de Nederlandse economie. De samenhang wordt onder andere bereikt door het gebruik van de uitkomsten van de Kwartaalrekeningen, die een systematische beschrijving van de economie geven.

Kwartaal, € 34,- per jaar.
ISSN 1566-3191. Kengetal P-104.

Maandstatistieken

Het CBS publiceert nog een aantal andere maandelijks periodieken. Enkele zijn:

Sociaal-Economische Maandstatistiek
Maandlijks, ca. 80 blz., € 109,50 per jaar.
ISSN 0168-549X. Kengetal V-4.

Maandstatistiek van de Prijzen
Maandlijks, ca. 115 blz., € 109,50 per jaar.
ISSN 0166-9486. Kengetal U-2.

Financiële Maandstatistiek
Maandlijks, ca. 50 blz., € 92,50 per jaar.
ISSN 1381-6780. Kengetal O-1.

Teletekst

Conjunctuurinformatie en de meest recente CBS-persberichten staan op pagina 506 en 507 van NOS-Teletekst.

Internet

De CBS-website is te bereiken via <http://www.cbs.nl>. De site bevat statistische kerncijfers over de Nederlandse samenleving. Actuele statistische uitkomsten staan in persberichten die kunnen worden gedownload.

StatLine

StatLine is de gratis elektronische centrale databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie in de vorm van tabellen, teksten en grafieken. Alle resultaten kunt u bekijken, printen of exporteren. StatLine bevat tevens tijdreeksen over vele maatschappelijke en economische onderwerpen, over de regio en de conjunctuur. U kunt StatLine vinden op onze website: <http://www.cbs.nl/> of direct via: <http://statline.cbs.nl/>.

StatLine op cd-rom

StatLine is tegen geringe kosten ook op cd-rom te bestellen. U kunt dan StatLine dan op een intranetomgeving plaatsen of gebruiken op een computer zonder internetverbinding.

10 keer per jaar, € 85,50 per jaar, € 10,50 per exemplaar.
Kengetal: A-159cd.

Tenzij anders vermeld kunnen de publicaties van het CBS besteld worden bij de bestelservice van het CBS te Heerlen, tel. (045) 570 70 70, fax (045) 570 62 68 of e-mail verkoop@cbs.nl of via de boekhandel.

Alle publicaties zijn ter inzage of kunnen in bruikleen worden verkregen bij de bibliotheek van ons Bureau in beide vestigingen. Tevens is in beide vestigingen een boekwinkel waar alle publicaties tegen contante betaling kunnen worden gekocht.